

Luk **Zisasiyet yaŋaŋ Lugaŋ meluwaŋ** **mge**

Luk ikŋaŋgat yaŋaŋ penaŋ kapigok. Egaŋ Zisasiyet nempaŋane ekŋengat tuŋguwinangataŋ yek. Naman ek kegogak am Zuda maŋgeen ku sokbempaŋaŋ yaŋgut egaŋ buŋam zapat kapi meluwaŋ mge. Ma Luk ek kegogak an dokta mamtan (Kolosi 4:14) ma an nânâŋaŋ temaŋ Gilis amgalen zet mninge keyepmti buŋam zapat kapi weyaŋti Zisasiyaŋ sokbem mamkwati gakiyet keyet buŋamaŋ weyaŋ kuye. Egaŋ kegogak Pâl mukulem mti Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋ kapi timti timet timkot mbun.

Lugaŋ buŋam zapat kapi an kwepgat kumsaye. An ke kwitnaŋ Tiopilas. An ikŋaŋ kapiyegak kwitnaŋ ewe nempa ekŋengalen muluwinangalen papia keyet keŋan tazin. Kogogapmti am Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋaŋ mulupmaŋ mamiwaŋ zeiwen Lukgaŋegak Nembayelen Muluwin ke kogogak kuye. Zet zapat an kwepgat kuye yaŋgut zet keŋaŋ tazin keyaŋ an kwepgalen zapatnok ku ekbak. Zet zapat keŋaŋ tazin keyaŋ nin sambe ŋep ndamukulem msâpm. Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋ an tuk ekŋenmak Lugaŋ kuwienaŋ belak etaŋ ku kuwien. Ekŋenaŋ yaŋaŋmak nâmtati kuwien. Zet sepem kwepnok kuwienaŋgut an maŋge ikŋak ikŋakgat nâmti kuwien. Kegogapmti Lu-

gan am manje Zuda manjeen ku sokbembenan ekngat Zisasi nâmkipepenin mamti zet notnan eknenan manzemmaipnok keyet wetekume zeye. Lugañ Zisasiyet kwitnan Angat Nemunan kuye ma iknanegak Zisasiyan mulup notnan am eknenmagen mge keyet zetnan omba kuye: Animbi yomton eknenmak meu nini ma am kwep kwepgalen mkaen mot indige ma am kwep kwepget nâmtiknan mindeye. Egan kogogak Emetak Tenngat mulupmangot yanang zemâtâge. Zet kapi egalen bunam zapalen etan tazinan makuwek.

Zet noteknan teman kapigogan Lukgalen bunam zapat kenan talip:

1:1-4 Zet katnan bemzenzeyelen zet

1:5–2:52 Zisasimak Zânmak sokbembenitdangalen busup zet zenzenang

3:1–4:13 Zisasiyan ammagen mulup msâgât weyayan mulup mge

4:14–9:9 Zisasiyan Galili msalen an kwep kwep mukulem mimindeye

9:10–11:54 Zisasiyan iknangot yanang msokbemti nemanane mulup zet indaye

12:1–19:27 Zisasiyan amgalen mama mimi bekanangot zet kutuk mti zemâtâtât zet omba keyet paleset bemzeye

19:28–24:53 Zisasiyan ningapmti gakimti wat kululunen mowage

Lugañ Zisasiyelen zapat pembenan Tiopilasiyet zapat meluwan kumsaye

¹⁻² O amobotnan Tiopilas, am notnan eknenan Kilais engan msalen manje keyet zet

zapatnaŋ ke mulup windenaŋbenj mti meluwanj mme nin ekbenn. Mti ekjenaŋ zet zapat dolakŋaŋgalen an eknen yaŋbembenaŋ baenen Zisas ikŋaŋmak sokŋan mamti zikalinan weyaŋ eknâmâtâtmkwabien an eknen keyaŋ meluwanj ke mbien. ³ Âpme neŋ kegogak kukŋaŋgat penaŋ kwileki notnaŋ sokbemkwage keyet papia sambe makumti nâmâtâti amobotnaŋ Tiopilas gâgât neŋ Zisasiyelen zet zapat ekdelaŋ zewann keyet katanj kapi kabemti meluwanj kuyap. ⁴ Ma neŋ meluwanj kungama geŋ zet zapat mŋaŋgaŋaŋ ke zet zapat penaŋ kogok nâmâtâbanik.

Zânaŋ sokbembenaŋgalen zet zapat

⁵ Âpme an kwitnaŋ Elolaŋ Zuda msalen amobotnaŋ mame kan keyet sâpe sâpe bumbu an nen maŋge egat kwitnaŋ Zekalayasi ek Abiyayelen mulup mimi katnanengatnaŋ mamtan. Imbiŋaŋ kwitnaŋ Elisabet ek kegogak sâpe sâpe bumbu an Alongat sipbutnaŋ. ⁶ Egelan Kawawaŋgat zimosetnan mama mimiŋit dolakŋaŋ kwetetepmaŋ mamkwati Amobotnaŋ Kawawaŋgalen zet ma zii zetnaŋ maŋgawepum mâti mambun. ⁷ Ma Elisabet ek imbi tipkatik keyepm egelan nembapiŋ mamkwatneti an imbi ilip bewun.

⁸ Âpme kan ŋengat Zekalayasiyaŋ sâpe sâpe bumbu mulupmanen Kawawaŋgalen sesewat mka temanen mge. Egaŋ mulup ke kan katanj mamtan keyet katnaŋ mge. ⁹ Sâpe sâpe bumbu an ilinaŋgalen selin sepem mama mimiŋin ek ombemti zempeme Kawawaŋgalen sesewat mka

teman kambe sesikŋaŋmak dolakŋaŋ Amobotnaŋgalen zikatnan busât mowege. ¹⁰ Egaŋ moti kambe sesikŋaŋmak dolakŋaŋ tabume Zuda am ekŋenaŋ zupman ondek tati Kawawaŋgat dundundu mulup tapmambien. ¹¹ Egaŋ kekok tapmnepepe Kawawaŋgalen enseliyaŋ sokbemi kambe sesikŋaŋ bumbu sisak ganzenaŋ bet penaset kotage. ¹² Ke kotapme Zakaliasiyaŋ ekti palapemti weŋaŋ mepepe kiŋgaga. ¹³ Kegok mme enseliyaŋ ekti pigok dunduye, “Zakalias, geŋ kiŋgagaŋi. Kawawaŋgaŋ dundunduniŋit nâyeyepmti imbindi Elisabelaŋ nempa keŋmak tati nempa ambepme egat kwitnaŋ Zân kuwanik. ¹⁴ Kegok sokbeme keŋdan oloŋen nâwanik ma am sambe ekŋenaŋ sokbembenaŋgat nâmtikŋaŋ mpewep. ¹⁵ Egaŋ Amobotnaŋ Kawawaŋgat zikatnan an temaŋ mambe. Mti egaŋ wain ma tu katikŋaŋ notnaŋ ku nimbe. Egaŋ mamaŋgat keŋanenak taweme Emetak Teŋaŋ ekmak tabe. ¹⁶ Ma Israeal am sambe yomengatnan keŋin mgilik zemindeme Amobotnaŋ Kawawaŋin sesewatpewep. ¹⁷ Âpme golaŋ zenze an itnaŋaŋ kwitnaŋ Îlaiza ekmagen Kawawaŋgalen Emetak Teŋgalen winde wemsaye sepem kekok Zân magen wemsame zet zapat dolakŋaŋ zenze an bemi mambe. Egaŋ mulup mbeen kapigok: egaŋ bipnempa ekŋen yominangatnaŋ keŋit mgilik zeme kwep tusum tabalup. Ma am keŋin katikŋaŋmak ekŋen Zânaŋ weyaŋindeme an teŋ ekŋengalen nânâyet kandaŋanen waktbemi ekŋenaŋ Amobotnaŋgat Zânaŋ zeme katan weyaŋti tabep.”

¹⁸ Enseliyaŋ kogok zeme nâmti Zakaliasiyaŋ zet

kapigok gilik zem saye, “Imbinmak nit an imbi ilip penañ keyepm gâlen zet ke nâma ñep penañ ku bein.”

¹⁹ Kegok zeyeyepmti enseliyañ pigok dunduye, “Nânik, neñ kwitn Gabiel. Neñ Kawawañgat zikatnan matalawañ ikñañ zemneme toti zapat pembenañ kapi ñingoyap ²⁰ keyañgut zetn ku nâmkñañpenik keyet dopmañ geñ kopa bemti zetpiñ manepemane zet ñingoyap kapiyañ penañmak sokbewe. Bam nâlen zetn penañañ sokbeme ekbanik.” Enseliyañ kekok zeye.

²¹ Kan tuñgupmañ keyet Zakaliasiyañ Kawawañgalen sesewat mka temanen kwisiñ penañ tapme an imbi ekñañ egat damuñ kwisiñ penañ tati, “Zigok tapm,” zemti yayañ igagen mbien. ²² Kegok tapmnepeme bam ekñañmagen toti zet diindosâgât olapme ekñañ pigok nâmatâbien ek sesewat mka temanen, “Kuleki ñen mamanamañañ sokbemsap.” Ma egañ belañ sesepmañ etañ mimindaye, zet zigoset zenak.

²³ Zakaliasiyañ kekok ke tapmnepeme kasup mulup kan delañ zeme mkañañ gilik zem mege.

²⁴ Âpme bamgat imbiñañ Elisabelañ namba keñmak tati mkañañ etañ tatnepeme eyonga 5 zeye. ²⁵ Delañ zeme pigok zeye, “Neñ nem-bapiñ mambanañ Kawawañañ kan kapiyet namukulem mnein keyepm am sambeyet zikalinan sakambuk ku msap.”

Ensel Gabieliyañ Zisasiyet busup zet Malia zem-sokbemsaye

²⁶ Elisabelan nempa kenmak tapme eyonğanan 6 beme Kawawanan ensel Gabiel zempeme Galili msalen Nasalet mkaen mege. ²⁷ Mka keyet kenan imbi nembip nen manje kwitnan Malia ekmagen busup zet nen mmege. Ek ke an nen kwitnan Zosep amobotnan Dewitgat inşoknan egat imbi zapatnan zempepenan. ²⁸ Enseliyan Maliamagen sokbemsanti zeye, “Ai, nânik, keş sewaknan geşmagen wesemin. Kawawan Amobotnanan geşmak tazin ma eğan gâgât nâmtiknan mgain.”

²⁹ Enseliyan zet kekok zeme kenanan nâmkwindemti pigok nâye, “Kwilekiyet zet nuknan kabon kapi dinoin?”

³⁰ Kekok otnâme enseliyan pigok dunduye, “Malia, geş ku kişgat! Kawawanan nâmtiknan mgain. ³¹ Nânik, geş kambakmak tati nempa an ambeti kwitnan Zisas kuwanik. ³² Eğan Amobotnanan penan mambe. Annan egat, ‘Amobotnanan Temaş Penanşat Nemunan,’ zewep. Amobotnanan Kawawanan soknan Dewitgat munduman zempeme tabe. ³³ Âpme eğan Zekopgat alikşane ekşen Zuda am ekşenmagen Amobotnanan bemti damuş mulup mimişanan delan zenzepiş mmobe.”

³⁴ Kekok zeme Maliayan ensel kapigok yaşkwesiye, “Neş apmpiş mayapşapşmti zet zenik keyet penanş zigoset sokbewe?”

³⁵ Kekok zeme enseliyan zetnan pigok gilik zemsaye, “Kawawanşalen Emetak Teşanş gâgât keşdan menok msokbeme nempa kambakmak tapmane Kawawananş zewe, ‘Nempa ke nâlen Nemun Penanş.’ Kekok zeme Nempa ambebanik

ke Tenj Tonjaŋ mambe. ³⁶ Keyepmti kapigok zema nâmbak. Imbi nodi Elisabet ek imbi iliwan namba kambakmak tapme eyonjaŋaŋ 6 bein. Egat, ‘Imbi tipkatik,’ manzeiwanjut ekmagen kekok sokbein. ³⁷ Keyepmti Kawawaŋaŋ kwileki ŋen msât mnagen ku mim alenak egaŋ ŋep mnak.”

³⁸ Kegok zeme Maliayaŋ pigok dunduye, “Neŋ Amobotnaŋalen mulup imbi namba keyepmti zet zenik keyaŋ neŋmagen ŋep sokbemnasemin.” Kegok zeme enseliyaŋ penti mege.

Maliayaŋ Elisabet eksât mege

³⁹ Enseliyaŋ mepme kan teepmaŋ ku beme Maliayaŋ sakwep penaŋ milawatnaŋ omakumbe akumbe mti Zudia msat kalaŋan mka ŋen tageen ke memoge. ⁴⁰ Mot pataŋ penti Zakaliasiyelen mkaen moti imbiŋaŋ Elisabet ekti zem oloŋen mpeye. ⁴¹ Zem oloŋen mpeme tatnânepeme keyegak kambakŋanen namba okagaŋ titokŋaŋ mge. Âpme Emetak Tenjaŋ Elisabetgat keŋan tot bemisige. ⁴² Âpme Elisabelan olimti Maliayet zeye, “Kawawaŋaŋ imbi ŋenaŋ namba kapi ambebegalen ku ombemp-eye. Egaŋ gâgât nâme mobotnaŋ penaŋ beme geŋ gaombem geye. Keyepmti am ekŋenaŋ gâlen namba ke egat nâme mobotnaŋ penaŋ beme ek sesewatpewep. ⁴³ Geŋ Amobotnaŋaŋ ambebanigaŋ Kawawaŋaŋ zeme geŋ neŋmagen kodik keyepm oloŋen miap. ⁴⁴ Zem oloŋen mne-mané nâma keyegak keŋŋanen namba okagaŋ endilipenti oloŋen mme nâyap. ⁴⁵ Geŋmagen Kawawaŋaŋ menok mme sokbembeyet zeyeen nâmkinpewanangapmti geŋ imbi oloŋen toŋ.”

Maliayan Kawawangat sesewat silik kuye

46-49 Âpme Maliayan silik kapigok kuye,

“Kawawan egan mulup imbi nembayan tototnan penan neŋ mmotneme neŋ sesewatpemi keŋnan oloŋen penan nâmpema am sambeyan nâgât nâmneme neŋ imbi oloŋentonŋ bemobe. Ma Kawawan ek An Winde Toŋ keyepmi menok kapi neŋmagen min. Ek kwitnanŋ An Teŋ Toŋ. Eganŋ yomengatnanŋ mkwatnein. ⁵⁰ Âpme am keŋin Kawawangat nâme mobotnanŋ mambein ekŋen ilin ma alikŋaŋine ekŋenmagen aŋgalaŋ gogotnanŋaŋ wemti wemobe. ⁵¹ Kawawan ek windenŋaŋ igagen wemsain keyepm am notnanŋaŋ nânâninangat nâme mobotnanŋ mambein ekŋen nânânin makume tozin. ⁵² Egan amobotnanŋ notnanŋ ilinangat nâme mobotnanŋ penanŋ mambein ekŋen munduminangatnanŋ zemindeme keiŋan mamtotindein, yaŋgut am ilinangat nâme tototnanŋ penanŋ mambein ekŋen mmot indeye. ⁵³ Eganŋ ola olat palen mamaip ekŋen indamukulem mimindein. Ma polak polak maip ekŋen ku maindamukulem mimindein. ⁵⁴ Eganŋ yeŋsokŋne ekŋenmak zetik mimindaye ke katikŋaŋ bein. Keyet penanŋaŋ Israeŋ amŋane ekŋen indamukulem min. ⁵⁵ Ke aŋgalaŋ gogotnanŋaŋ penanŋaŋ Abalaam ma egat alikŋane sambe ekŋenmagen wemoti weweyelen nâmâtâti kegok zikat sasaŋaŋ.”

Silik kogok kuye. ⁵⁶ Maliayan eyonğa tuk mee kekok Elisabetmak tapmâti mkanjan gilik ze koge.

Zânanj sokbeye keyelen zet zapat

⁵⁷ Âpme Elisabet nemba ambebegalen kanan kopme nemba okak an sokbeye. ⁵⁸ Kegok sokbeme am notnanj soknanj ke mambien eknenanj keyet zapatnanj nâmti ekmagen koti Amobotnanğalen anğalanj gogotgat penanjanj ekmagen sokbeye keyet olim sesewatsawien.

⁵⁹ Keyet palanjanj kasup mulup mimi 7 delanj zeme 8gat eknenanj nemba okak keyet seknanj butnanj Kawawanğalen pilinj antumpemti kwitnanj bipmangat opmanj Zakalias kusâğât zewien. ⁶⁰ Kegok zeme mamananj zemkulumindemti zeye, “Eknen, ke yek; kwitnanj Zân kusenup.” ⁶¹ Mamananj kekok zeme eknenanj kapigok zewien “An nodinemagen kwit kebonjen ku matazin!”

⁶² Kegok zemti zet mmot mtot mti bipmanj an kopa beyeyepm belanj sesepmanj msamti yanğwesiwien, “Kwitnanj kwi kukuyelen nânik?” ⁶³ Yanğwesime eğanj meluwanj mimimak papiamak meluwanj kukuyet belanj sesepmanj mme mkot same eğanj, “Kwitnanj Zân,” kekok meluwanj mme ekbien. Ekti eknenanj keyet nâmtetem igagen mbien. ⁶⁴ Kegok mme keyegak Zakalias nambalamanj gilik zeme zetnanj zemti Kawawanj sesewatpeye. ⁶⁵ Âpme an notnanj soknanj soknanj mambien eknenanj zet zapat ke nâme igagen

penañ beye. Ma zet timet timkot mmet-nepeme Zudia msat kalañan zelañ memot sambelenge. ⁶⁶ Âpme Amobotnañ nempa ke ektikñañ mpeyepmti an imbi notnañ zapat ke nâme igagen penañ beme pigok zewien, “Anempa keboñañ sementi bangat amobotnañ temañ bewe.”

Zekalayasiyañ Kawawañgat sesewage

⁶⁷ Âpme Zângat bipmañ Zakalias ek Emetak Teñañ keñanen bemisikme kwitnañ kwitnañ bam sokbewe keyet golañ zenze anañ zenzenañnok zet kapi zeye,

⁶⁸ “Israël am, nin Amobotnañ Kawawañ sesewatpene! Iknãñ amñane ninmagen koti walelelengatnan ndatin. ⁶⁹⁻⁷⁰ Itnañañ golañ zenze an teñ ekñañañ busup zet zewienen kelak kapi sokbemkawañ bein. Ke kapigok zewien, ‘Mulup anañ Dewitgat alikñane nin walelelengatnañ ndatitiyelen Amobotnañ awindenãñben ñen mmonzemndain. ⁷¹ Ma ekñañañ kasa mimindawien ekñengalen windeengatnañ ndamukulem mbe.’ ⁷² Kawawañañ yeñsokñneyet kapigok diindoye, ‘Neñ angalañ gogot mimindewap. Ke tususu zet inmak mimiñañ keyet otnãmti kekok mbap.’ ⁷³⁻⁷⁴ Egañ ningat sokñ Abalaamgat kapigok zemkatik beye, ‘Neñ kasañine ekñengat belinañgatnañ indamukulem mimindema in nãmtalasimti neñ sesewatnewep. ⁷⁵ Keyet in nãgât zimosetnnan kwetetepmañ ma keñinañ teñ mamti zezapatn mmamkwatneti

gakime delan zewe.’ ⁷⁶ Âpme nemun, gâgât amnan, ‘Kawawan Teman penangalen golan zenze an,’ zewep. Geŋ Amobotnanan ammagen kokogalen kuknanŋat setnan weyeyan mulup mti keyet zezapatnan diindowanik. ⁷⁷ Mti amnane pigok diindowanik, ‘Kawawanan yomin katikpenti walelelengatnan indatisâpm.’ ⁷⁸ Âpme kasuwan msat mme mambusatnan mambeinok keyet katan Kawawanan an ŋen zempeme koti ndamukulem mti tambusosogengatnan mbusatnan bemndemti iknanmagen timkwatndewe. Ke Kawawanalen anŋalan gogot ma keŋ sewaknanŋapmti kekok mimndewe. ⁷⁹ Ma busatnan keyan nin am tambusosok katiknanen matatnup nin mbusatnan bemndeme busatnanen kwati keŋ sewaknanŋalen set aiikgalen sokbeme meti aikbanup.”

Egan kekok zeye.

⁸⁰ Âpme anemba ek seknan ma nânânan Kawawanmagen kekokak semen katik beye. Kekok mti msat tungupman mepmanepeme Kawawanalen mulup mimiyelel kanan sokbeme Isael am eknenmagen koti sokbemkawan bemindeye.

2

*Zisas sokbeyeyelen zezapat
(Matiyu 1:18-25; 2:1; Zân 1:14)*

¹ Âpme kan keyet Loma msatgalen amobotnañ temañ kwitnañ Ogastas egalen zemkatik beme ñen kapigok zemkatik beye, “Am msat katan nâlen zemâtâtâtgat katnanen maip ekñen kwilin makumti papiaen mkatikñañ beseip.” ² (Âpme an kwitnañ Kwilinas ek Silia plowins amobotnañ temañ tati kan keyet mulup nembajane zemindeme am kwilin makuku mulup ke egañ kukñañgat yañbemti mge.) ³ Kegok sokbeme am sambe ekñenañ mkañin ñotakñanen katan kwilin besâgât mepmâbien.

⁴ Mepmâpme Zosep egañ Galili msalen Nasalet mkaen mangeyañ pemti Zudia msalen Beteleem mkaen amobotnañ Dewit egañ sokbeyeen mkañañ ñotakñan ke kwitnañ bembeyelen mege. Ek amobotnañ Dewitgat alikñañgapmti ke mege. ⁵ Egañ imbi zapatnañ Malia tetimti ilizuzut kwilit amobotnañgalen papiaen besât mebun. Ke Malia namba keñmak tetime mebun. ⁶ Beteleem ke met tatnepemalu Malia okak sokbembeyelen kanañ bududuk beye. ⁷ Kegok sokbeme am sambeyañ amkupgalen mka ke bemisikti tabien keyepm Maliayañ bulmakau mkañan nemuñañ yu ambeti sañgumañ sumuñti peme bulmakau batinañ towenje.

Sipsip damuñ an ekñenmagen enseliyañ sokbeye

⁸ Âpme msat keyegak sipsip damuñ ekñenañ tambuyet msat tungupman kwan tageen sipsiwin ekdamuñ mbien. ⁹ Mti tatnepeme Amobotnañgalen ensel ñenañ ekñenmagen sokbemindame busatnañ mbusatnañ

bemindeme omba penañ kingati sebelañ diñdin mbien. ¹⁰ Kegok mbien yangut ensel egan kapigok diindoye, “An ekñen, in ku kingalit! Neñ zapat dolakñan ñen diindosâgât kolap. Keyet penañan an imbi sambe ekñenan oloñen teman palen tabep. ¹¹ Alak Amobotnan Kilaisiñin yomengatnan indatiti ek Dewitgalen mka ñotekñan sokbemindain. ¹² Keyepmti an am yominangatnan indetitiyelen kozin egalen piliñan kapigok: In nemba okakñan penañ bulmakau mkanan sanjuman sumunpepenañ bulmakau batiñanen weme meekseip.”

¹³ Zeme zeme keyegak kululunengatnan ensel manje teman penañ ekñenan kotati pigok zemti Kawawangat olim sesewabien, ¹⁴ “Kululun bete bete gwaen penañ Kawawan olim sesewat mpepeyelen. Egan msalen am kwi ekñen nâmtikñan mimindeme egalen keñ sewakñan ekñenmak wembe.”

¹⁵ Ensel ekñenan kegok zemdelan zemti gilik zemti ekñenan kululunen mowepme sipsip damun ekñenan ilinak zenâ zenâ mti zewien, “An ekñen, kame nin Beteleem mkaen meti Amobotnanan kwileki sokbeme dindoin keyet penañan meekne.”

¹⁶ Ekñenan kegok zemti sakwep bulmakau mkaen meti Zosepmak Malia egelan nemba okak pemalu batikondoen weme tapmalut moindikbien. ¹⁷ Ke metati sipsip damun ekñenan ekñen meindikti nemba okak ekti enseliyan nemba okakgat zezapat mimindaye ke diidowien. ¹⁸ Âpme am notnan ekñenan sipsip damun

ekņengalen zezapat ke nâmti nâme igagen penañ beme nâmtentem mbien. ¹⁹ Ma Maliayan zet ke keņan penañ bempemti otnâpeņ penañ mamantan. ²⁰ Sipsip damuņ ekņenaņ kekok zemdelañ zemti gilik zemti meti enseliyaņ kwileki sambe mzikat indame eknâm mbien keyepmti Kawawaņgat olim sesewatbien.

*Nemba okak kwitnaņ sawien
(Luk 1:59)*

²¹ Âpme mulup mimi kasup 7 delañ zeme 8gat nemba sekņaņ butnaņ antumpemti kwitnaņ Zisas kuwien. Kwit ke kukņaņgat nemba okak ku sokbeme enseliyaņ zemsokbeye.

Malia ma Zosewaņ Zisas wati sesewat mka temanen mobun

²² Âpme Mosesiyelen zii zelen tage ke mâti Maliamak Zosewaņ sesewat mka teman mobopiņ mamtemun ya bangat Malia egalen nemba sokbeyeyelen sip katim delañ zeme Zelusalem sesewat mka temanen Zisas Amobotnaņgat zapat sasayet wapmobun. ²³ Ma Mosesiyelen zii zelen kapigok zenzeņaņ, “Anemba yu ekņen Amobotnaņgat zapat indandayelen.” *(Kisim Bek 13:2-12)*

²⁴ Ma Amobotnaņgalen zii zelen zet ņen kapigok mimiyelen,
“Sasakandenombe awembiņ zut yek beme
kopende awembiņ zut sâpe sâpe
bumbuyelen mobogalen.” *(Wok Pris 12:6-8)*

Egelaņ ke mâti kwitnaņ kwitnaņ ke timti bum-
buyelen mowebun.

25 Âpme kan keyet an ñen kwitnañ Simion egañ Zelusalem mka teman mamtan. Ek an dolakñañ Kawawañgalen zet gawepumti Is-lael am ekñenmagen yominangatnañ indatitiye-len An ñengat damuñ mamtan. Ma egañ Emetak Teñmak mamtan. 26 Keyepmti Emetak Teñañ kapigok zemâtâtpeme mamtan, “Geñ gakikipiñ tapmane Kawawañañ Kilais zempeme kokogalen zetik mpepeñañ ke ektingut gaki-wanik.” 27 Zeme tatnepeme Zisas mamañ bip-mañañ wati sesewat mka temanen zii zelañ zen-zeñañ ke mâti mowebun. Kan keyet Emetak Teñañ Simion zemâtâtpeme sesewat mka tema-nen mowet 28 tapme Maliayañ nemba okak same ambetati Kawawañgat wisikñ kapigok zeye,

29 “Amobotnañ, geñ zetikdi bandim mnik keyepmti alak mulup andi neñ nemba okak ambetati keñ sewakñañ penañ beingapm nemane ñep gakisap. 30 Alak neñ nemba kapiyañ am nin walelelengatnañ ndatim kwakwagalen ke zikatnnañ penañ egap. 31 Kawawañ geñ weyeyañ mulup ke am sambe ekñenañ ek nâmâtâtâgalen kekok mnik. 32 Ma an geñ pemane kozin keyañ Zuda am ningat tungupmañ tati walelelengatnañ ndamukulem mbe ma egañ kekok am Zuda mañgeen ku sokbembenamagen meti Kawawañgalen zezapat dolakñañ mzikat indame ekñenañ nâmâtâbep.”

33 Kekok zemsesewatpeme nemba mamañ bipmañ egelañ Simionañ nemba okakgat zet

ņandan zeye ke nâmti nâmtetem mbun.
³⁴ Kegok mmalu Simionan Kawawanan eget winde idadayelen wekumti egan Zisas mamaņgat kapigok dunduye, “Nemba okak kapi Kawawanan iķņan ombempeme koge. Ya Islael am notnan egat nâmkīņpewewan ku walebep. Ma notnan ekņenan egat sek kaņņan nâmpewewan walebep. Nemba okak kapiyan Kawawanāgalen golan zet ammagen diindome ekņenan zet ke ku mkipman bewep. ³⁵ Ma nemba kapiyan amgalen nânâņin enzililiņan penan keyet yaņan mkawan bewe. Kegok sokbeme geņmagen sindem omba penan sokbewe sakaman wanam kukņan penan sekdi aņme sindem mambein keboņ penan tiwanik.” Kegok zemdelan zeye.

³⁶ Âpme kan keyegak imbi ilip golan zenze imbi ņen mamtan kwitnan Ana. Ek imbi kwambet Panueliyet nembanan Aseliyet sipbutnan. Egan an wati manepeme nup kan 7 etan beme apmanan gakime ³⁷ igak kwambet manepeme nup kanan 84 beye. Egan sesewat mka temanen mene mene Kawawanat olim sesewati mandundum samtan ke tu meuyet nâmtalati kegok mamtan. ³⁸ Egan Simionan olim sesewat tapmanģeen keyegak kot patan pemti Kawawanat wisikņ zemti am notnan ekņen Kawawanan Islael am yomenģatnan indatitiyelen damuņ matatemien ekņen nemba keyet zapat diindoye.

Zisasmak mambipmaneyan Nasalet mkaen gilik zewien

³⁹ Âpme Zosepmak Malia egelan Amobotnanģalen zii zelan zenzenan ke mâti kwileki

mimiyet zenzenañ ke mdelañ zemti nemba okak wetimti gilik zemti mkanjtdan Nasalet Galili msalen mebun. ⁴⁰ Âpme nemba ek windenañmak ma nânâñañ temanmak sememe Kawawañañ ek oloñen igagen mpeye.

Zisasiyañ anembaen sesewat mka teman mowege

⁴¹ Nup kan katanj Zisasiyet mamañ bipmañañ Anjalalañ Kendoyet Zelusalem mka temanen mamotemun. ⁴² Âpme Zisasiyañ nup kanaan 12 beme Kendoyet mamotemun kegogapm mowebien. ⁴³ Ke moti mame Kendo delañ zeme am ekñenañ gilik zemti mkanjanan mekopme an nemba Zisas ek Zelusalem mka teman tapme mamañ bipmañañ nânâpiñ pemti ilidak mebun. ⁴⁴ Egelañ, “Wan notnañnemak olokati melep,” zemti mebun. Kegok tapm nepemalu kasup kwep delañ zeme selen eknepmalu yek beme sipbutnañ ma notnane ekñenmagen timamat mulup mbun. ⁴⁵ Egelañ kegok mti ku aikbun-gapm egelañ Zelusalem mka teman gilik zemti egat timapmebun. ⁴⁶ Kegok tapmalut kasup zut delañ zeme tugat keñan egelañ Zelusalem sesewat mka teman keñan Zuda zii zet diindondo an ekñenmak tomtati zenâ zenâ tapmme moti aikbun. ⁴⁷ Ekñenañ egat nânâñañ ma yañkwesisinjananggat dopmañ zeye ke ekti nâme igagen beme nâmtemtem mbien. ⁴⁸ Kegok tapme mam bipmanelañ ek ekti kan keyet nâmtemtem teman mti mamañañ pigok dunduye, “Nemun, kwilekiyet mti geñ pigok mimndamane bipdimak nit keñ sindem palen gâgât timalup?”

⁴⁹ Kegok zeme egañ kapigok gilik zemti di-idoye, “Manje bien, kwilekiyet natimalup? It neñ Bipmanñalen mka keñan tatagalen ke ku nâlup?” ⁵⁰ Kegok zeme egelañ Zisasiyelen zetnañ gilik zemidaye keyet yañañ ku nâmâtâbun.

⁵¹ Kegok sokbeme Zisasiyañ mamañ bipmanñ egetgalen zelit gawepumti ilinsakwep gilik zemti Nasalet mkaen mebien. Meti ke mamti mamañ bipmanñalen zelit gawepumti mamtan. Mamañañ egalen zet ke keñanen mkatikñañ bemti nâmamtan. ⁵² Âpme Zisasiyañ sekñañ sememe nânâñañ kegogak nâmtelen peme Kawawañañ ma amnañ ek ekti nâmtikñañ mme manje.

3

Zânañ Zisasiyelen mulupmanñ mbe keyelen weyeyañ mge

(Matiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Zân 1:6-8, 15-36)

¹ Âpme an kwitnañ Tibeliasiyañ Loma msalen amobotnañ temañ manje. Kan keyet an ekñen kapiyañ polowins sambe Lomayelen zemâtâtât kandañan mambien ekñengalen amobotnañ mambien: Pontias Paillet Zudia, Samalia, Idumea polowins tuk ekñen keyelen amobotnañ manje; Elolañ Galili ma Pelea polowins zut keyelen amobotnañ manje. Elotgat meniñañ kwitnañ Piliwañ Itulia am ma msat isikñañ kwitnañ Talakonaitis ekñengalen amobotnañ manje. Âpme Lisaniaiyañ msat isikñañ kwitnañ Abilin ekñengalen amobotnañ manje. ² Âpme Anas ma Kaiapas egelañ Zelusalem sesewat mka temañgalen sâpe sâpe bumbu amobotnañ

ilizuzut mambun. Kan keyet Kawawaŋaŋ zezapat Zân Zekalayasiyet nemuŋaŋgat msat tuŋgupman ke zemsame kopme ³ Zân egaŋ Zodaŋ tu nembet nembet mka ŋande tapmege ke meti zezapat kapigok diindoye, “Keŋ gilik zenze aikti yomengatnan kwati tu zulupme Kawawaŋaŋ yomin katikpesem.” ⁴ Zeme zet ŋande keyet golaŋ zenze an Aizayayaŋ Kawawaŋgalen zapat itnaŋanen meluwaŋ mge keyet katnanen sokbein. Zet ke kapigok,

“An ŋenaŋ msat tuŋgupman kwizet buŋam kapigok takuin, ‘Amobotnaŋaŋ kokotnaŋgalen weyeyaŋ mulup mit. Set mobototot mimiŋaŋ utume kweteteŋmaŋ beme egaŋ kokogalen setnaŋ sokbak. ⁵ Ma luŋ temaŋ tototnaŋ sambe msat aŋbeme kwepmâlak ma kalaŋ mobotnaŋ utume tolak. Set guŋgwaŋ guŋgwaŋ mimiŋaŋ weyaŋme teŋ bek ma set aimboŋaŋmak ma kaŋaŋ mobot totot mme kweteteŋmaŋ bek. ⁶ Msalen am sambeyaŋ Kawawaŋaŋ yomengatnaŋ ndatetim kwazin ke ekmâtâbep!’” (*Aizaya 40:3-5*)

Zet ŋande ke Aizayayaŋ zeye ya Zânaŋ ewe zet ŋande keyegak zeye.

⁷ Âpme am sambe ekŋenaŋ Zânaŋ tu zulutin-dende ekmagen kopme kapigok diindoye, “In nombeyelen alikŋaŋ. In nâme Kawawaŋaŋ yomiŋaŋgat dopmaŋ mutumindasâgât tapm ke walabep bein? Yek penaŋ. ⁸ In mama mimi dolakŋaŋ mme keyaŋ in yomengatnan keŋin gilik

zewien ke sosok sokbemkawan bewe. In kenjan kapigok ku otnâit, ‘Nin Abalaamgat insokjane manup keyepm Kawawanaj ku zemndowe.’ Neñ pigok diindoma nâit, zet ke belakjan penaj. Kawawan egan zenak beme ke ñep zeme nanzan ekjen kapiyan Abalaamgat alikjane bewiek.”
 9 Kegok zemti zet zapat sesepman ewe tusum pigok zeye, “An ñen ek nâmkijpepenajmak bewe ke tep katnan maelikzin kebon. Âpme an ek nâmkijpepenaj bewe ek tep sinan memun beme tobe kebon ke ek tepgat zapat bewe.”

10 Kegok zeme am ekjenan yan kwesiwien, “Nin zigok mmann ñep benak?”

11 Zeme egan zet dopman kapigok gilik zemin-daye, “An ñen melakandunan zut wemsain beme ñen an melakandunepin main ke sawe ma an ñen meu nimwian wianajmak main beme am notnan tu meupin ekjen kalan kum indawe.”

12 Kan keyet takis mânep titi an ekjenan kegogak Zân magen tu zululugalen kobien. An ekjen keyan kapigok yan kwesiwien, “An diindondo, nin kwileki mmann ñep benak?”

13 Ekjen kegok yan kwesime egan kapigok diindoye, “In takis mânep katnanen bembenan ke anjosomti moti matip ke katikpenti zemâtâtpepenanen esemten matimbep.”

14 Âpme kasa kuku an notnan ekjenan koti kegogak yan kwesiwien, “We nin zigok? Nin kwileki mbanup?” Zeme kapigok diindoye, “In am ekjenmagen mânep indapilimti zem kingat indemti zet mutum mutum zemti ku tiwep. In

muluwinaŋgat tosaŋaŋ keŋ pembenan palen indame tiwep.”

¹⁵ Am ekŋenaŋ webe webe mamimtemien keyet penanŋaŋ yaŋbemti sokbeme ekŋenaŋ keŋinan kapigok otnâwien, “Zân kapi Kilais sokbembeyelen zenzenaŋ ke mene.” ¹⁶ Kegok zeme Zânaŋ ekŋen sambe kapigok diindoye, “Neŋ keŋin gilik zeme tu etaŋ manzulutindeyap yaŋgut bamnan An kosâpm ek Amobotnaŋ temaŋ windenanbeŋ penaŋ. Ek Amobotnaŋ penaŋ; neŋ an tototnaŋ. An keyaŋ koti ikŋaŋ Kawawaŋgalen Emetak Teŋ mulupmaŋ teziŋaŋ yom zim kwetetepmaŋ mambein kemak temakwep zulutindewe. ¹⁷ An keyaŋ am nâmkŋepepeŋinmak time maŋge ŋen motasâip mti nâmkŋepepeŋinpiŋ kegoŋgak time maŋge ŋen motatsâpmnen sepemaŋ imbi ŋenaŋ kawakŋaŋ ondesâgât makalopbein kogok mbe. An ke mulupmaŋ imbiyaŋ kawakŋaŋ makalopbemti bekanan matime mezin keyet kataŋ egaŋ am nâmkŋepepeŋinpiŋ timti time teziŋ ŋandan towebep. Mti kawak ketnaŋ pembenan ondesât time mamotazinen kogok ke am nâmkŋepepeŋinmak indatime ikŋaŋmak tabep.”

¹⁸ Âpme Zânaŋ am mama mimiŋin ekmâtâti keŋ gilik zenze aiikgalen egaŋ zapat dolakŋaŋ yomengatnaŋ indamukulem mbe keyelen golan zet set katnaŋ igak igak zemsokbemindaye.

Zânaŋ Zisas tu zulutpeye

(Matiyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

¹⁹⁻²² Âpme am ekŋenaŋ tu zulupme delaŋ zeme Zisasiyaŋ kegoŋgak mepme tu zulutpeye. Kegok mti keyegak tadundume kululuŋ ŋandeme

Kawawaŋgalen Emetak Tenŋ sasakandenombe nembon bempti ekmagen toge. Ke topme kululŋengatnaŋ zet ŋande kapigok sokbeye, “Geŋ nanaŋgat Nemun penaŋ. Neŋ gâgât nâmtikŋaŋ omba penaŋ manâyap. Neŋ geŋ gaombemgewanen am yominangatnaŋ indati kwabanik keyet oloŋen miap.”

Âpme amobotnaŋ Elolaŋ meniŋaŋgalen imbi kwitnaŋ Elodias kambu menzem wage ke ma sekŋeyak notnaŋ bekanŋ penaŋ mge keyepmti Zânaŋ egaŋ yom mge keyet musuwewet zet zeye. Kegok mme Elolaŋ Zân mka katikŋan peye ke yom temaŋ ŋen ewe tusuye.

Zisasiyet yeŋsokŋane ekŋengat kwilin

²³ Âpme Zisasiyaŋ nup kanaŋ 30 beme mulupmaŋ yaŋbempti mge. Am notnaŋaŋ Zisasiyet nâme Zosep ikŋaŋgat nemuŋaŋ penaŋ beye.

Zosepgat bipmaŋ Eli,

²⁴ Eliyet bipmaŋ Matat.

Matatgat bipmaŋ Liwai.

Liwaiyet bipmaŋ Melki.

Melkiyet bipmaŋ Zanuai.

Zanuaiyet bipmaŋ Zosep.

²⁵ Zosepgat bipmaŋ Matatias.

Matatiasiyet bipmaŋ Amos.

Amosiyet bipmaŋ Naum.

Naumgat bipmaŋ Esili.

Esiliyet bipmaŋ Nagai.

²⁶ Nagaiyet bipmaŋ Mat.

Matgat bipmaŋ Matatias.

Matatiasiyet bipmaŋ Semein.

Semeingat bipmaŋ Zosek.

Zosekgat bipmanꞑ Zoda.
²⁷ Zodayet bipmanꞑ Zoanan.
Zoanangat bipmanꞑ Lesa.
Lesayet bipmanꞑ Zelubabel.
Zelubabeliyet bipmanꞑ Sealtiel.
Sealtieliyet bipmanꞑ Neli.
²⁸ Neliyet bipmanꞑ Meliki.
Melikiyet bipmanꞑ Adi.
Adiyet bipmanꞑ Kosam.
Kosamgat bipmanꞑ Elimadam.
Elimadamgat bipmanꞑ Eili.
²⁹ Eiliyet bipmanꞑ Zosua.
Zosuayet bipmanꞑ Eliezel.
Eliezeliyet bipmanꞑ Zolim.
Zolimgat bipmanꞑ Matat.
Matatgat bipmanꞑ Liwai.
³⁰ Liwaiyet bipmanꞑ Simion.
Simiongat bipmanꞑ Zuda.
Zodayet bipmanꞑ Zosep.
Zosepgat bipmanꞑ Zonam.
Zonamgat bipmanꞑ Eliakim.
³¹ Eliakimgat bipmanꞑ Melea.
Meleayet bipmanꞑ Matata.
Matatayet bipmanꞑ Natan.
Natangat bipmanꞑ Dewit.
³² Dewitgat bipmanꞑ Zesi.
Zesiyet bipmanꞑ Obet.
Obetgat bipmanꞑ Boas.
Boasiyet bipmanꞑ Salimon.
Salimongat bipmanꞑ Nason.
³³ Nasongat bipmanꞑ Aminadap.
Aminadapgat bipmanꞑ Alini.
Aliniyet bipmanꞑ Esilon.

Esilongat bipman̄ Peles.
 Pelesiyet bipman̄ Zuda.
³⁴ Zudayet bipman̄ Zekop.
 Zekopgat bipman̄ Aisak.
 Aisakgat bipman̄ Abalaam.
 Abalaamgat bipman̄ Tela.
 Telayet bipman̄ Naol.
³⁵ Naoliyet bipman̄ Seluk.
 Selukgat bipman̄ Leu.
 Leuyet bipman̄ Pelek.
 Pelekgat bipman̄ Abel.
 Abeliyet bipman̄ Sela.
³⁶ Selayet bipman̄ Kainan.
 Kainangat bipman̄ Alapasat.
 Alapasatgat bipman̄ Sem.
 Semgat bipman̄ Noa.
 Noayet bipman̄ Lemek.
³⁷ Lemekgat bipman̄ Metusela.
 Metuselayet bipman̄ Enok.
 Enogat bipman̄ Zalet.
 Zaletgat bipman̄ Maalalel.
 Maalaleliyet bipman̄ Kenan.
³⁸ Kenangat bipman̄ Enos.
 Enosiyet bipman̄ Set.
 Setgat bipman̄ Adam
 ma Adamgat bipman̄ Kawawan̄.

4

*Sadanan̄ msat tungupman̄ Zisasiyet yan̄an̄ mim
 ege*
(Matiyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Âpme Zisas Emetak Tenjañ keñanen tage keyepm egañ Zodan tu katipemti mepme Emetak Tenjañ keyañ Zisas msat tungupman met zeme ke meti ² msasa 40 ke Zisasiyañ tu meu ninipiñ mamti egañ tu meuyet penañ gakiwaleletgalen mge.

³ Kegok tapmme msasa 40 delañ zeme Sadañañ ekmagen koti yañañ m eksâti pigok dunduye, “Geñ Kawawañgat Nemuñañ penañ benik beme nanzañ kapi zemanu meu sokbeme ñep nsenik.”

⁴ Kegok zeme Zisasiyañ kapigok dunduye, “Kawawañgalen Zet Itnañanen meluwañ kapigok kukuñañ tazin,

‘Amnan keñin tu meuyet etañ bemti ku mamayelen. Yek penañ.’” *(Zii Zet 8:3)*

⁵ Kegok zeme Sadañañ Zisas kalañ teepmanñ temañ ñengot dukñañ aikmoti msat katan amobotnañ sambe ekñengalen msat sambe zikat same ekmâpmeñgut ⁶ Zisas kapigok dunduye, “Neñ amobotnañ sambe ekñengalen msat sambe msat katan tazin ke ma ekñengalen kwitnañ kwitnañ dolakñañ sambe ke gâgât gasap. Ekñen kwitnañ kwitnañ sambe kapi nâlen ma neñ an ñen ma an ñen sasâgâti ñep sasap. ⁷ Keyet geñ nâgât pedondomti dundundu mnasenik beme kwitnañ kwitnañ sambe ekdigen ke gâgât gasap.”

⁸ Kegok zeme Zisasiyañ zet dopmanñ kapigok dunduye, “Kawawañgalen Zet Itnañanen meluwañ kapigok kukuñañ tazin, ‘Kawawañ Amobotnañdi etañ pedondom samti dundum sawanik ma ek kwep etañ sisiliñ mim samti mambanik.’” *(Zii Zet 6:13-14)*

9 Kegok dundume Sadañan Zisas Zelusalem sesewat mka teman dukñanjen aikti mot peme tapme kapigok dunduye, “Geñ Kawawañgat nemuñan beme kapiyetnan palam towet
10 enenogat Kawawañgalen Zet Itnañanjen meluwan ñen kapigok kumpepenañ tazin, ‘Kawawañanjen enseliñan peme kot anğalañgame ku walebanik.’

11 Ma ñen ewe kapigok, ‘Ekñenanjen belinañ gamat topme nanzañanjen sedi ku anbe.’ ” *(Sam 91:11-12)*

12 Kegok zeme Zisasiyan Sadañ kapigok dunduye, “Yañgut Kawawañgalen Zet Itnañanjen meluwan ñen kapigok tazinegak, ‘Kawawañ Amobotnañdi tetimaemaen ku pe-wanik.’ ” *(Zii Zet 6:16)*

13 Sadañ ek yañanjen kekok m ek m ek mgeyanjen yek beme bam yañanjen meekgalen nâmti pemege.

Zisasiyan Kawawañgalen zet zapat dolakñanjen yañbemt Galili msalen zemsokbeye

14 Âpme Zisasiyan Galili msalen gilik zem mepme Emetak Tengalen winde ekmak tage. Ke kot mame kwizapatnañanjen sakwep palakñanjen bemt msat ke ma notnañ sokñan tapmeliwen ke mekoge. 15 Ke mekopme egañ Zuda angalen sesewat mka isisikñanjen sambe ke meti am Kawawañgalen zezapat dolakñanjen diindome ekñenanjen zetnañ ke nâmtikñanjen ma olonjen penañ mti zemsesewabien.

Nasalet mkaengalen am ekñenanjen Zisas zetnañgat ku nâmtikñanjen mbien

16 Âpme Zisasiyan Nasalet mkaen mamti semeyeen ke metapme Sabat tagonjo kan sokbeme sesewat mkaen kan katan mametan kegogak metati Kawawangalen zezapat itnanan maingalen denda watapme 17 sesewat mkaengalen mulup an nenan golan zenze an Aizayayelen papia munugugunan meluwananmak ke mti same mototi zet nen kapigok ekti mainje,

18 “Aizayayan kapigok zenzenan,
 ‘Amobotnangalen Emetak Tenan ekmagen koti egan ombem neme am tototnan ekngat zezapat dolakan mkawan bembeyelen koban. Ma am notnan mka katikan matalip eknenan lala mebep. Ma am zikalin benan eknenan zikalin ekbep. Ma am notnan am notnanan mtoindewien eknen ke tinawatindewe. 19 Ma egan Kawawanan anjane yomengatan indamukulem mimiyelen kanan sokbein keyelen zet zapat zemkawan bewe.’”
 (Aizaya 61:1-2)

20 Zet kegok mainje dela zeme papia ke munumti mulup an ke samti egan zet keyet yanjan mkawan bembeyelen totapme animbi sambe sesewat mkaen tabien eknenan zikat gwalalan ek kwep ekbien. 21 Kegok mme egan zet yanbenti kapigok diindoye, “Alak zet zapat mainma nâp keyet penanan nenmagen sokbem tazin.”

22 Kegok zeme eknenan nâme penan beme zetnangat nâmtikan mti tek tek mti nânângat pisem zewien, “Anemba kapi sosok Zosepgat nemunan wa kapi.”

²³ Kegok zeme egañ diindoye, “Neñ nâyap in neñ zapat dinosâbip ke amnañ zezapat ke nânâñañ manzeip ke kapigok, ‘Geñ dokta benik beme gitañgat nodine weyañindesenik.’ Ma in nâgât kegogak zesâbip, ‘Geñ Kapaneam mka temanen menok sepem igak igak mbananen ke alak kapi mkandi ñotekñañ mulupdi ke kegogak mmane ekne.’”

²⁴ Kegok zemti egañ tusum zeye, “Golañ zenze an ñen mkañañ ñotekñañ tapme ikñañgalen mañge ekñañ notn notn dolakñañ ku mamim-peip.” ²⁵ Ma zet ñen ewe pigogat zema nâit, “Golañ zenze an Ilaiza egañ mañge kan keyet Israeël msat katan nup kan tuk ma eyoñga 6 kekok mtete temañ tapme msat katan meuyet kambañ sokbeye. Ke penañ kan keyet Israeël msalen imbi kwambet sambe mambien. In ma neñ nânup. ²⁶ Kawawañ egañ golañ zenze an Ilaiza imbi kwambet Israeël msalen mambien ekñañ indamukulem mimiyelen ku zempeme mege. Yek penañ. Egañ ek Israeël mañgeen ku sokbembenañ mka kwitnañ Salepat Saidon msalen imbi kwambet ñenmagen zempeme mukulem mpepeyelen mege. ²⁷ Âpme naman golañ zenze an ñen kwitnañ Elisayañ mañgeen kan keyet Israeël msalen am liñgit katikñañinmak sambe penañ mambien yañgut egañ ekñañmagatnañ ñen mukulem mme dolakñañ ku beye. An kwitnañ Naeman ek Zuda mañgeen ku sokbembenañ ek Silia msalengatnañ mukulem mpeme ek etañ liñgitnañ ñeluye.”

²⁸ Zisasiyañ kekok diindome am sesewat mka keñañ tabien ekñañ zet keyet nâmti ñenzinziñ

penañ mbien. ²⁹ Kegok sokbeme ekñenan wati Zisas âtâpe âtâpem toti Nasalet mka ñande ganzenan met pewien. Ma ekñengalen mka ñande ke kalañ temañ keyet dukñan matatan. Keyepmti ekñenan mandamti kalañ kandañaset moti ekñenan Zisas ñandañan âtâpeme towesât mbien ³⁰ yangut egañ ekñengat tunjuwinaset mege.

Zisasiyan we bekanan an ñengat keñangatnañ zempeme mege

³¹ Âpme Zisasiyan ke toti met Galili msalen mka temañ kwitnañ Kapaneam ke patañ zemti Sabat tagoñgo kanen zezapat dolakñan am ekñen kemagen zemzikat indaye. ³² Egañ zetnañ windenañmak zeye keyepm amnañ egañ zezapat diindoye ke nâmti nâmtetem mbien.

³³ Âpme sesewat mka keyet keñan an ñen we bekanañamagañ keyak tapmañge. ³⁴ Yan we bekanañ keyañ Zisas ekingati omba penañ kwizet kumti zeye, “Eii! Zisas Nasalet mkaengatnañ, geñ ninmak mulup msâpmnik ke nin nânup. Geñ nin ndawaleletgalen nâmti kodik, ma? Geñ an kwi ke neñ ñep nâmtâtâlap. Geñ Kawawañgalen Nemunañ Ten penañ.”

³⁵ Kegok zeme Zisasiyan we bekanañ keyet pigok zeye, “Buzak tati an keñangatnañ kwati met.” Kegok zeme we bekanañ an keyet keñangatnañ kwaweti am ekñengat zikalinan an ke mme tokutum peweme egañ ku waletpeye.

³⁶ Kegok sokbeme an imbi sambeyañ ke ekti nâmtetem mti ilinak kapigok zemâbien, “Kae, egañ zet windenañben penañ tazein. Ke

ek an kwizapatnaŋmak ma winderŋaŋmakgapm zet zeme we bekanaŋaŋ am keŋangatnan wati mamepmâlip.” ³⁷ Âpme amnaŋ Zisasiyet zezapat ma menok mamananŋ mkwage keyaŋ Galili msalen mka ŋande igak igak sokŋaŋ ma beŋan ke zapatnaŋaŋ mekopme delaŋ zemâge.

Zisasiyaŋ Saimongat tatnaŋ imbi ma am notnaŋ weyaŋindeye

³⁸ Âpme Zisas sesewat mkaengatan totu Saimongalen mkaen mowege. Kan keyet Saimongat tatnaŋ imbi zawat sek kip temaŋ mti tawemaŋgeyaŋ egat yayaŋ mti Zisasiyet pigok yaŋkwesiwien, “Geŋ imbi kapi ŋep mukulem mpesenik ma yek?” ³⁹ Kegok zeme Zisasiyaŋ imbi weŋgeen mka keyet keŋan meti mundum imbiyaŋ tawemaŋgeen ganzenan dendaŋ tati kusum totu sekŋaŋ kipmaŋ ke atam nâmti zawat sek kikip ke zempeme egaŋ keyegak wawatnak ekŋengat tu meu weyeyaŋ mulup mge.

⁴⁰ Kegok mti tatnepeme kasup towesâgât mme Sabat tagoŋgo kan delaŋ zeme am sambeyaŋ noline zawat kwitnaŋ igak igakmak indatimti Zisasmagen kopme betnaŋ ilizuzut am kwep kwep sekŋinan beme ŋep bewien. ⁴¹ Kegok mme we bekanaŋaŋ am keŋingatnan kwati kwizet ŋagak omba penaŋ mti zewien, “Geŋ Kawawaŋgat Nemunaŋ penaŋ!”

Ekŋenaŋ Zisasiyet yaŋaŋ Kilais nâmbien keyepmti egaŋ ekŋen zemkulumindemti, “Buzak talit,” zemindeye.

⁴² Âpme msat msame egaŋ totu msat tungupman butnaŋ ŋen met dundundu mulup mti tapmaŋge.

Âpme am ekñenañ Zisas timat meti met aikti ekñenmak mamayet anğalañbien. ⁴³ Ekñenañ kekok mme egañ pigok diindoye, “Neñ mka temañ katañ meti Kawawañgalen zemâtâtât katananen mama keyet zet zapatnañ diindondoyelen Kawawañgañ zemnenañgañgapmti ñep ku tasap.”

⁴⁴ Kekok zemti Zudia msat keyelen sesewat mkaen meti Kawawañgalen zezapat dolakñañ mandiindometan.

5

Zisasiyañ mulup nembrañane yañbemti tiye (Zân 21:6-8)

¹ Âpme kasup ñengat Zisas egañ Genesalet tundra* ganzenan gambibigen tati Kawawañgalen zezapat dolakñañ tazeme keyegak animbi sambeyañ nânâyelen kot ñenañ ñen âtâpem âtâpem mti kot bembuluñti zetnañ ke nâwien. ² Ma gambibik palen ke wañga zut kekok tapme anğala titi an ekñenañ wañgañinañgatnan toti met elenğolañ temañ anğalayelen ke tazulutmambien. ³ Kogok tapmme Zisasiyañ wañga ñengat dukñañ mowege ke toñañ kwitnañ Saimon. Ke motati egañ Saimongat zeme wañganangame tundra palen mepme egañ ke totati Kawawañgalen zezapat dolakñañ animbi zemzikat indaye.

⁴ Diindomâpme delañ zeme Saimon egat zeye, “Nin nsakwep tundra sutnatemanen imbeñanen meti in elenğolañ temañ peme topme anğala notnañ tiseip.”

* **5:1:** Galiliyet kwitnañ ñen Genesalet.

⁵ Kegok zeme Saimonan kapigok dunduye, “An zikat indanda, nin mulup teman tambu tetak kapi elengolan penangut angala nen ku tin. Yangut geŋ zenikgapmti ewe mepemti eksâpminup.” ⁶ Kegok zemti ilinsakwep meti Saimongalen mulup anŋaneyan elengolan teman peme towepme angala igagen penan keyet keŋan atame nukŋangat penan mti elengolan tekŋan etisâgât penan mge. ⁷ Kegok mti mandam alewienan ku kwapme noline waŋga nen mam-bien ekŋengat kwizet kumti bepelep mme kot indamukulem mindemti angala waŋga zut keyet keŋan time topme ilizuzut gak zemkwapme waŋga tundua keŋan towesâgât mbun.

⁸⁻⁹ Kegok mti Saimonan angala mange teman tiwien ke ekti ikŋan ma an notnan ekŋenan ke ektemtem penan mbien. Kegok sokbeme Saimon Pitayan ke ekti Zisasiyet kandan an met pedon-dom samti zeye, “Amobotnan, neŋ a yomton keyet geŋ nemti met!”

¹⁰ Ma Saimonmak mulup an notnane mamtemienen kwilit Zems ma Zân Zebediyet nemulatnenet egelan koekti ektemtem kegoak mbun. Mme Zisasiyan Saimon kapigok dunduye, “Geŋ ku kiŋgat! Geŋ angala titiyan bam Kawawaŋgalen zezapat dolakŋan an titi mambanik.” ¹¹ Kegok zeme ekŋenan waŋga mandame gambibik palen keiŋan mowepme kwitnan kwitnan sambenin bamkumpemti Zisasmak tusumti mebien.

*Zisasiyan an nen liŋgit satnanmak weyanpeye
(Matiyu 8:2-4; Mak 1:40-44)*

¹² Âpme Zisas ek maneti mka n̄en met mame an n̄en liŋgit satnaŋmak tapmaŋgeyaŋ Zisas ekti kot kandaŋan pedondom samti weyaŋpepeyelen otnâmti keŋaŋaŋ sume kapigok zeye, “Amobotnaŋ, weyaŋne. Geŋ nâgât seŋ mmane n̄ep bembeyelen nânîk beme n̄ep weyaŋnesenik!” ¹³ Kegok zeme Zisasiyaŋ betnaŋ sekŋanen timekti zeye, “Nâmgeyaggapm sekdi n̄ep bak!” Zeme keyegak sekŋaŋ liŋgit sambe n̄eluye.

¹⁴ Kegok mpemti Zisasiyaŋ zemkulumpemti kapigok dunduye, “Nânîk, geŋ zet zapat kapi am n̄engat ku zemanê nâmbep. Geŋ belak esemteŋ met sâpe sâpe bumbu anmagen meti sekdi met zikat samane wiliŋgisem. Ma Mosesiyaŋ eweŋan zeyenok sâpe sâpe bumane am sambeyaŋ nâme gâlen liŋgit satnaŋ n̄ep bein ke zewep.”

¹⁵ Âpme an n̄ep beye keyet buŋam zapalaŋ sakwep penaŋ mekopme animbi sambeyaŋ Kawawaŋgalen zezapat dolakŋaŋ Zisasiyaŋ zeme nânâyelen kobien ma am zawalinmak sambe Zisas egaŋ weyaŋindendeyelen kopme maweyaŋindemtan. ¹⁶ Kogok mmambe Zisasiyaŋ mene mene dundunduyelen msat tunŋupman metati mandundumtan.

*Zisasiyaŋ an wesîŋ n̄en weyaŋpeye
(Matiyu 9:2-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Âpme kasup n̄engat Zisasiyaŋ am Kawawaŋgalen zapat dolakŋaŋ tadiindo maŋgeen Palisi an ma zii zet zikat indanda an notnaŋ ekŋenaŋ keŋogak keŋan ke koti tabien. An ekŋen ke Galili ma Zudia msalen ma Zelusalem mka temaŋ keyetnaŋ kopmâbien.

Tapmme am zawalinmak weyañindendeyelen Amobotnañ Kawawañgalen winde Zisas ekmak tasaye. ¹⁸ Âpme an notnañan wesin ñen lueen lue mti koti mka Zisas tapmañgeen pum moti Zisasiyet kandañan bembeyelen moolatbien. ¹⁹ Am sambeyan mka keñañgatnañ bemisik peme sekekegen kot kindin zeye keyepm ekñenan mowewegalen set ku sokbeye. Mme beme pumti mka ñokñan moweti mka ñokñan butnañ asekti lueñan melesin âlâlân peme am sambeyet tunguwinan Zisasiyet kandañan totage.

²⁰ Ekñenan nâmkinpewienen Zisasiyan an wesin weyañpesem nâmbien keyepmti Zisasiyan nâmkinpepenin ekti an wesin dunduye, “Notn, gâlen yomdi katikpeyap.”

²¹ Kegok zeme Palisi an ma zii zet zikat indanda an ekñenan zet ke nâmti keñinan kapigok otnâmbien, “Amgalen yom katikpepe mulup ke Kawawañgalen etañ. Âpme an kapi ikñañgat nâme kwileki penañ ben?”

²² Ekñenan kegok nâme Zisasiyan keñañgat yañan ekmâtâti kapigok diindoye, “In kwilekiyet neñ zet zeya ke nâme Kawawañgat mobotnañ mpeyap penañ beme nânâñinan taosolalip? ²³ Neñ kapigok zeya, ‘Notn, gâlen yomdi katikpeyap’. Zet ñande zeya ke in nâme pepesut bep. Ele, in naman wak bemti egat zet ñande ñen zesowap kapi in eknâme pepesut ku besem. Kawawañgalen winde neñmagen tatnain keyepm neñ zet ñande ñen ma ñen zewak beme penañan sokbenak. ²⁴ Neñ Angat Nemunañ am msalen yom katikpepeyelen Bipm Kawawañgalen winde

nayeyepmti neŋ yom ŋep katikpeyap. Keyet yaŋaŋ ekmâtâlît.” Kegok zemti an wesin ke kapigok dunduye, “Neŋ gâgât zeyap, geŋ wati luendi gapumti mkandan met!”

²⁵ Zeme keyegak ekŋengat zikalinan wati luanŋaŋ tawemaŋgeen wati gapumti mkaŋan mesâti mepmambe selenak tapmeti Kawawaŋgat sesewatsaye.

²⁶ Mme am sambeyaŋ ke ekti nâmtemtem temaŋ mti kiŋgagatmak tati Kawawaŋ sesewatpemtî ilinak zenâ zenâ mti kapigok zewien, “Alak kapi menok sepem mamananŋ igak igak sokbeme zikatnnaŋ eknup.”

Zisasiyaŋ Liwai ekmak tusumti mamayelen zeme koge

(Matiyu 9:9-17; Mak 2:13-22)

²⁷ Âpme Zisasmak nembraŋane ekŋenaŋ mka temaŋ tapmambienen ke katipesâgât mti takis titi an kwitnaŋ Liwai ek mânep titi mkaŋan totapme meekti Zisasiyaŋ ek kapigok dunduye, “Geŋ koti nâlen maŋgeen tusumane metne.” ²⁸ Kegok dundume Liwai ek wati kwitnaŋ kwitnaŋ weyaŋ bepemtî Zisasiyelen maŋgeen tusume mebien.

²⁹ Meti Liwaiyelen mkaen moti egaŋ Zisasiyet nâmti tu meu temaŋ bume mânep takis titi an sambe ma an notnaŋ kegoagak mototati tu meu ilinsakwep nimbien. An ekŋen meu ilinsakwep Liwaimak kobien ekŋen ke an yomtoŋ. ³⁰ Tatnime Palisi an ma ilinaŋgalen zii zet zikat indanda an ekŋenaŋ ke eknâme bekaŋaŋ peŋaŋ beme Zisasiyet nembraŋane ekŋenmagen meti kapigok indayaŋkwesiwien, “In kwilekiyet am

yomton ma an mânep takis butnan kambu matip ekņenmak meu tatnimo?”

³¹ Kegok indayanķwesime Zisasiyan nâmti kapigok diindoye, “Am zawatpiņ maip ekņenan doktamagen ku mamelip. Yek penañ. Am zawalinmagan mamelip. ³² Ma neņ am teņ maip ekņen indamukulem mimiyelen ku toban yek; am yomton indamukulem mima yomengatnan keņ gilik zenze aiikgalen nâmti msalen kapi toban.”

Am ekņenan Zisasmagen koti tu meu zemkulumpeyelen set keyet zet zewien

³³ Âpme Zisas zet kegok zeme am notnan ekņenan egat kapigok zewien, “Zângalen namba ekņenan msasa sambenik tu meu zemkulumpemti dundundu mulup mamip ma Palisi an ekņengalenan kegogak mamiwanġut gâlen namba ekņenan tu meu ku zemkulumpemti dundundu mulup ku mamip.”

³⁴ Kegok zeme Zisasiyan bemzenze zet ņen ikņanġat palen bam sokbewe keyelen bemzeye, “An ņenan imbiņan wasât mti notnane-mak tapme ekņenan tu meu zemkulumpepepiņ; oloņen penañ tati tu meu nimwianġi tatnepe-meņġut ³⁵ an imbi wasâġât mġe ek kasanane ekņenan koti manda mepme kan keyet notnaneyan keņ sindem palen ma tu meu zemkulumpemti tabep.”

³⁶ Zisasiyan bemzenze zut zesâpm kapi yanan kwep e kapigok. Set itnananmak ikņanġalen zet zapat alakņanmak pepap ņep ku tabuk keyelen bemzenze kapi bem zeye, “Mka tokan

tungupmanen etimbembenan selik alaknan antimti ku weyan bek. Weyansat tapmnepe-
 mane egan bululun zemtobodak. Keyepmti
 alaknan etanan mpemane dolaknan kalinan
 tadak kebon. ³⁷⁻³⁸ Ma am nenan singapon
 sansan busat selik telepman pewewenang
 ku bunak. Bunak beme seligan sakwep epeeme
 sansanan mulatnak. Keyepmti selik alaknanen
 buwek beme egan epeepin; dolaknan zinak!
³⁹ Apme am notnanan mama mimi itnanan
 keyet name dolaknan beme mati mama mimi
 alaknan nemmagengatanan kapiyet name pepesut
 penan mambein eneyet mama mimi alaknan
 nemmagengatanan tiknanmak ke eknenan nen ku
 tiwien.”

6

Sabat tagongo kangalen zet (Matiyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Apme Sabat tagongo kan neniyet Zisas ma
 nembananayan set wit mulup tungupmaset me-
 betnan ke moti mebien. Mepmambe nembane
 eknenan meuyet mti wit katnan kwep kwep
 timti belan enzanme wit seknan toweme penanan
 nimbien. ² Eknenan kekok tapmepme Palisi
 an notnan eknenan indikti indayankwesiwien,
 “In kwilekiyet Sabat tagongo kangat mulup ku
 mimiyelen zenzenan ke tapmip?”

³ Kekok indayankwesime Zisasiyan kapigok
 diindoye, “In Dewit ma anene eknenan meuyet
 mti kwitnan kwitnan mbien keyet zapatnan
 Kawawangalen Zet Itnanan tazinen ke in

mamainj nâip. ⁴ Ke kapigok, Dewit egañ Kawawañgalen sesewat mka temanen moti nupmamanj Kawawañgat wisikñ bembenañ ke sâpe sâpe bumbu an egañ msame ikñañ ma nembrañane nupmamanj ke nimbien. Ke zii zelen tazinen sâpe sâpe bumbu an ekñañ etañ niniyelen zenzenañ. Am notnañañ ke ku niniyelen zii zelen zemâtâtpepenañ. Dewit egañ zii zet aņgosoye keyañgut egañ mge keyet bekanañ ku manzeip.” ⁵ Kegok zemti zet kapigok zemdelañ zeye, “Aņgat Nemañañ neñ Sabat tagoņgo kangalen Amobotnañ talap.”

*Zisasiyañ an betnañ seleuñañ weyañpeye
(Matiyu 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Aņme Sabat tagoņgo kan ñeniyet Zisasiyañ Kawawañgalen sesewat mka isikñañ moti Kawawañgalen Zet Zapat Dolakñañ Penañ am zemzikat inda mme an ñen betnañ penaset seleuñañ ke motapmaņge. ⁷ Ma keyegak zii zet zikat indanda an ma Palisi an notnañ ekñañ Zisasiyañ am Sabat tagoņgo kangat weyañindeme ekti zelen pepeyelen damuñ motapmambien. ⁸ Ekñañañ kekok otnâwien yaņgut Zisasiyañ ekñañgat nânâñin ekmâtâti an betnañ seleuñañ keyet kapigok dunduye, “Geñ wati neñmagen pien sosok kotat.” Kegok zeme nânâñak wati ekmagen mege.

⁹ Ke mepme Zisasiyañ am sambe kapigok di-indoye, “Neñ indayañkwesima in zigok nâip? Keyet dopmañ zeme nâmbi. Ningalen zii zelañ zigok zein? Sabat tagoņgo kanen kwitnañ kwitnañ dolakñañ mimiyelen ma kwit-

naŋ kwitnaŋ bekaŋaŋ mimiyeleŋ zein? Am weyaŋindendeyeleŋ ma am waletindendeyeleŋ zein?” ¹⁰ Zisasiyaŋ kegoŋ indayaŋkwesimti am meindik koindik mti an tageen ke kapigok dunduye, “Bedi weyaŋ mututut!” Zeme keyegak an keyaŋ betnaŋ mututume dolakŋaŋ beye.

¹¹ Kegoŋ sokbeme ekŋenaŋ menok ke ekti keŋinan kasayaŋ sokbeme Zisas e ma e msasayeleŋ zet zenâ zenâ msâgât zewien.

*Zisasiyaŋ mulup nempaŋane 12 ombemindeye
(Matiyu 10:2-4; Mak 3:13-19)*

¹² Âpme kan keyet Zisasiyaŋ kalaŋaŋ dundundu mulup msât moweti tambu teepmaŋ Kawawaŋgat dundum samti tapme msat msaye.

¹³ Msat msame egaŋ nempaŋane mâpmaŋtemien zeme ekmagen kopme indaondak indemti ekŋenmagatnaŋ ¹² kegoŋ ombemindeyeen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋ zemkawaŋ bembeyeleŋ an ombemindemti indemebegalen ombemindeye. ¹⁴⁻¹⁶ An ekŋen keyet kwilin kapigok:

Saimon, kwitnaŋ ŋen kegoŋgak Pita Zisasiyaŋ
kuye,
ma datnaŋ Endulu
ma Zems
ma Zân
ma Pilip
ma Batolomiyu
ma Matiyu*
ma Tomas
ma Zems Alapeasiyet nemuŋaŋ

* **6:14-16:** Kwitnaŋ ŋen Liwai, an takis titi mamtan (Luk 5:27-29).

ma Saimon amnañ kwitnañ ñen Zelot
makumtemien,
ma Zuda Zemsiyet nemuñañ
ma Zudas, Iskaliot mka temañgatnañ. Egañ
bangat Zisas kasa ekñengat belinan bewe.

*Zisasiyañ am zezapat dolakñañ zemzikat in-
daye ma am zawalinmak weyañindeye*

¹⁷ Âpme egañ nembrañane 12 indatimti
kalañangatañ msat doweñan toti dapme-
lanğeñane sambe indaige ma am sambeyañ
kegogak ekmagen ondekbien. Am sambe ekñen
ke Zudia msalengatañ ma Zelusalem mka
temañgatnañ ma Taia ma Saidon mka temañ
zut nembu ganzenangatañ. ¹⁸ Ekñenañ kot
zezapat dolakñañ nânâyelen ma am zawalinmak
weyañindendeyelen indatim kobien. Ma am we
bekanañañ waletindendeñañ kegogak kopme
ekñen sambe ke weyañindeye. ¹⁹ Kegok sokbeme
am sambeyañ ek timekti dolakñañ bembeyelen
nâmti windeñañ mbien. Enenogat timekbienen
ekñenmagen windeñañañ mepme ekñenañ
dolakñañ bemâbien.

*Oloñen ma kembergalen zet
(Matiyu 5:3-12)*

²⁰ Âpme Zisasiyañ nembrañane ekñenmagen
zikat indikti zet kapigok diindoye, “In yomi-
nañgat nâme kember mambein ma keñ sekñin
mtoti mamaip beme in kululuñgat zapat ombe-
mindewan keyepm oloñen temañ inmagen sok-
bein.

²¹ Ma in mama mimi teñ Kawawañañ indan-
dayet windeñañ mamip in oloñen temañ palen

talip. Eneyet Kawawaŋaŋ keŋinan nâip keyet katan mimindame oloŋen palen tabep. Ma in yominaŋgat keŋinan masumsaip in oloŋen temaŋ mamip. Keyet in Kawawaŋaŋ yomin katipeme keŋin oloŋen penaŋ bewe.

²² In Angat Nemuŋaŋ neŋmak mamaip keyepm amnaŋ wisat nâmindemti ingat tikŋaŋ ku nâmti zet bekaŋaŋ diindomti ingat am bekaŋaŋ manzeip keyaŋgut oloŋen temaŋaŋ inmak taindain. ²³ In maneti nukŋaŋ keyaŋ inmagen sokbeme in keŋ oloŋen penaŋ mti pala motobep. Eneŋogat tosaŋin temaŋ kululuŋen gwaen motiwep. Wa ke in etaŋ yek; golaŋ zenze an eweŋaŋ tipman baen mamkwabien ekŋen am ingat wisat mimindewep ekŋengat yeŋsokŋineyaŋ sisipeŋpeŋ sepem keŋogak mimindamkwabien.

²⁴ Wakae, in alak mânep milawalin temaŋmak talip in msat kapiyelen zapat etaŋ. Inmagen sindem omba penaŋ tiwep! ²⁵ Wakae, inmagen sindem omba penaŋ tiwep. Eneŋogat in mama mimi dolakŋaŋ mâbâgaleŋ ku nâwiengapm in kemak walebep. Neŋ ewe kapi in yominaŋgat keŋinaŋ ku masuip in Kawawaŋaŋ yomin ku katipeme keŋinaŋ bekaŋaŋ penaŋ bewe. ²⁶ Wakae, sindem omba penaŋ tiwep. Amnaŋ ingat yaŋin bekaŋaŋ ke ku nâmâtâti keyepm ingat, 'An dolakŋaŋ,' manzeip. Sakam keŋogak am ekŋengat yeŋsokŋineyaŋ itnaŋaŋ golaŋ zenze an dâsuki ekŋengat zewienok.

Kasanneyet gogot mbanup

²⁷ Âpme neŋ ingat ilinsakwep zema nâit: In kasaŋinaŋgat gogot mti am ingat wisat mamip ekŋengat pembedaŋ mimindawep. ²⁸ In amnaŋ saik kumindeip ekŋengat zet dolakŋaŋ zewep. Ma am ingat bekaŋaŋ mbep ekŋengat Kawawaŋgat dundum same yomin katipewe. ²⁹ Ma am ŋenaŋ neŋgumdi nembet omba taime geŋ pemane nembet kegogak taiwe. Ma am ŋenaŋ tâgâyelen melakandu sekdanen gulum mme melakandu tipmangatnaŋ pemane kegogak gulum mbe. ³⁰ Ma an ŋenaŋ olati kwitnaŋ ŋengat wekumgame nâmtalati sawanik. Ma am ŋenaŋ gâlen kwitnaŋ ŋen mme zemané gilik zem gaŋgayet zet katikŋaŋ ku zewanik. ³¹ Amnaŋ geŋ mgaŋgayelen manânik sepem kegogak geŋ kukŋaŋgat mimindawanik.

³² Âpme in am ingat gogot mamip ekŋengat etaŋ mbep beme Kawawaŋaŋ in dopmaŋ dolakŋaŋ ku indawe. Am yomtoŋ ekŋenaŋ kegogak gogot dopdop mamip. ³³ Ma in notn notn am mimiŋaŋmak etaŋ mme ekŋenaŋ kegogak mamimindaip beme ke Kawawaŋaŋ in dopmaŋ pembedaŋ ku mimindawe. Eneŋogat am yomtoŋ ekŋenaŋ kegogak mamip. ³⁴ Ma am ŋenaŋ kwitnaŋ kwitnaŋgat olalat penaŋ mti notnaŋgat zeme mânep sain beme notnaŋ mânep sain keyaŋ, ‘Mânepmaŋ dopmaŋ nain ma yek,’ keyet webe webe penaŋ mimipiŋ. Am yomtoŋ ekŋenaŋ kogogak dopmaŋ sam dopmaŋ sam mamip. Keyet ŋenaŋ webe webe mbe beme Kawawaŋaŋ dopmaŋ pembedaŋ ku sawe. ³⁵ Yaŋgut in kasaŋinaŋgat gogot mimindemti dolakŋaŋ mimindewep ma

mânep indamti dopman titiyelen webe webe ku mbep beme in tosa pembedan tiwep ma amnan ingat 'Amobotnan Kawawangat Nembane,' zewep. Kawawan an ke katik ma an bekan eknen kebon maindamukulem min.
³⁶ Ma Biwin Kawawan ingat kember mam keyepm in am sambeyet sepem kegogak kember manâmindemambep.

In am nen zem kukupin

³⁷ In am nen sakwep penan ku manâmbemindemambep. Am zemindowep beme Kawawan in zemindowe. Ma in am notnan yomin katipewep sepem kegogak Kawawan ingat yomin katipewe. ³⁸ Ma in am taolet mimindame Kawawan in kegogak taolet mimindawe. Egan in indawe ke elendanen meu sambeyan gak zeme eleyan etim totogalen mnak bemzenze zet kebon gat sepem indawe. Âpme in kwitnan kwitnan sepem zigok amgat mbep Kawawan sepem amgat sawanik kegogak gawe."

³⁹ Kegok zemdalan zemti Zisasiyan bemzenze zet kapigok diindoye, "An zikat ben nenan notnan zikat benan nen nep ku betnamti mebuk. Egelan kegogak mbuk beme ilizuzut enzuhan toidonak.

⁴⁰ Ma nembayan an zikat indandan sebab pepeyelen ku tazin yek. Namba keyan kwitnan kwitnan nâmâtâti an zikat indandayet katan beme mandalan zein.

⁴¹ Âpme gan kwilekiyet nodangan kakalak isikan zikatnan tazin ke eknigan gut gitangan zikadan tep panan teman tazin ke ku nâmâtâtnik?

⁴² Ma naman tep paŋaŋ temaŋ gitaŋgalen zikadan tapmenġut nânâpiŋ geŋ zigoset nodanġat kapigok zempemane ŋep bewe, ‘Notn, nâmane zikadan kakalak isikŋaŋ tazin ke timġewi.’ An nam-balamdi zut, geŋ ŋeŋaŋ gitaŋgalen tep paŋaŋ temaŋ ke mpemti zikadaŋ weyaŋ ekmâtâtinġut nodanġalen kakalak ke timpewanik.

Tep katnaŋaŋ tepġat yaŋaŋ mamsokbein

⁴³ Âpme tep dolakŋaŋaŋ penaŋaŋ bekaŋaŋ ku maelikzin ma tep wesinŋaŋ penaŋaŋ pembenanġ ku elikdak. ⁴⁴ Ma amnaŋ tepġat yaŋaŋaŋ eegalen penaŋaŋaŋ manzem sokbein. Ma an ŋenaŋ sanġaneŋanen sindip katnaŋ ku mâtâtnak. Ma sepem kegogak sâkâyaŋ meyowak ku eliknak. Yek penaŋ. ⁴⁵ Am ŋen dolakŋaŋ keŋaŋ dolakŋaŋ egaŋ mama mimiŋaŋ pembenanġ mkawaŋ benak. Ma an ŋen bekaŋaŋ egaŋ mama mimiŋaŋ bekaŋaŋ mkawaŋ benak. An keŋanen kwitnaŋ kwitnaŋ ġak ze matazin keyaŋ zet dem-busekŋanen masokbein.

An zulaŋ mkaŋit walabungat bemzenze zetmak keyet yaŋaŋ

(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ Kulekiyet nâġât, ‘Amobotnaŋaŋ,’ zemnamti zet manzeyap ke ku maŋġawepuip? ⁴⁷ An ŋen neŋmagen koti zetn nâmti ġawepun ek an sepem ziboŋ ke neŋ am ke ŋep mkawaŋ besâwap kapigok mbe. ⁴⁸ Ek ke an ŋenaŋ mka walage keyet kataŋ bein. An ek keyaŋ tepum msalen teepmaŋ walapme towepme nanzaŋaŋ tepum ġanzenan time towepme ġwatnaŋ mpeme

kaliŋaŋ bemti tage. Mti mka walapme delan zeme map tâgâ teman kwageen tungwam kwati tuyaŋ mka kumaleme gweŋgweŋ penaŋ kumti tage. Enenogat tepumaŋaŋ msat imbeŋaŋ penaŋ towepme nanzaŋaŋ ganzenan gwatnaŋ mge kogogapm katikŋaŋ tage. ⁴⁹ Yangut an ŋenaŋ zetn nâmti ku gawepuwe ek an ŋen mka windenepiŋ keboŋ tepumaŋ imbeŋaŋ ku toge ma nanzaŋaŋ tepum ganzenan ku gwatnaŋ mp-eye. Keyepmti tungwam kwageen tuyaŋ mkaŋaŋ kume tepumaŋ bik zemti mka tu palen kutume walelet teman aikge. An nâgât manâmkiŋpeinen an mka katikŋaŋ walage keboŋ. Ma nâgât ku nâmkiŋpeinen an mkaŋaŋ tuwat tuwat walage keboŋ.”

7

Zisasiyaŋ Loma kasa kuku ŋeŋaŋin angat mulup anaŋ zawatnaŋ mme alik beye (Matiyu 8:5-13)

¹ Âpme Zisasiyaŋ zet zapat ke am diindome delan zeme Kapaneam mka teman koge. ² Ke koti tapme Loma mka temangalen kasa kuku an ŋeŋaŋ bembeninaŋgalen mulup nembraŋaŋ nâmtikŋaŋ penaŋ mamtan keyaŋ zawat nukŋaŋ mti gakikiyelen bududuk tage. ³ Kegok sokbeme kasa kuku an ŋeŋaŋ keyaŋ Zisasiyet zet zapat nâmti egaŋ Zuda sesewat mka temangalen an damuŋ indeme Zisasiyet zenânâyelen mebien egaŋ ŋep koti mulup nempa weyaŋpepeyelen zeye. ⁴ Kegok zemindeme ekŋenaŋ Zisasmagen koti egat zebabak zet giŋgiŋ mti zewien, “An

ke gâlen mulup mamingat mukulem mpesenik.
⁵ Egan ningalen aminne gogot penaŋ mamimin-
 dein ma egaŋ ikŋaŋ mânep beme ningalen sese-
 wat mka walatndewien.”

⁶ Kegok dundume nâmti ekŋenmak meti
 mkaŋanen sokŋan kwapme kasa kuku an ŋeŋaŋ
 egaŋ an notnaŋne zet kapigok zemti zemindeme
 Zisasmagen meti zewien, “Amobotnaŋ, an
 ŋeŋaŋnnaŋ zet kapigok zep, ‘Geŋ kapi tati nâlen
 mkaen set kokogalen mulup ewe ku msenik.’ Neŋ
 an gâgât kandaŋdan talap geŋ nâlen mkaen ŋep
 ku kokogalen. ⁷ Ma kegogak neŋ nâyawen gâgât
 zikadan neŋ ŋep ku kokogalen geŋ amobotnaŋ
 penaŋ keyepmti geŋ belak zet etaŋ zemane nâlen
 mulup an alik besem. ⁸ Neŋ kegogak kasa kuku
 an ŋeŋaŋ notnaŋgalen kandaŋan tati mulupm
 mamiyap ma kegogak neŋ kasa kuku annemak
 ekŋenaŋ nâgât kandaŋnan matalip. Neŋ ann
 ŋengat, ‘Met,’ zema mamezin ma ŋengat, ‘Kot,’
 zema makozin ma mulup nemban ŋen egat,
 ‘Mulup mi,’ zema zetn gawepumti mamm.
 Keyepm neŋ nâyawen geŋ kapi tati zedi etaŋ
 zemane nâlen mulup annaŋ alik besem.”

⁹ Kegok zeme Zisasiyaŋ zet ke nâme
 nâmtemtemŋaŋmak beme gilik zem am notnaŋ
 baman kobien ekŋen indikti diindoye, “Neŋ
 zema nâit, neŋ Israeŋ aminne inmagengatnaŋ
 nâmkinpepe temaŋ keboŋ ŋen ku aikban!”

¹⁰ Kegok zeme amŋane ekŋenaŋ gilik zemti
 mkaen moti ekme mulup nembayaŋ alik bem
 totage.

*Zisasiyan imbi kwambet nengat nemuñan mme
gakikiengatnan wage*

¹¹ Âpme kasup ñen Zisasiyan mka teman ñen kwitnan Nain ke mepme nembrañane ma am sambe ekmak mebien. ¹² Ke meti egañ mka temañgalen setokwakwalen kwapme am notnan an gakikiñan lueen pumti setokwakwalengatnan kwati sumen mesâgât mebien. An gakikiñan ke imbi kwambet nengat nemuñan kwep etañ keyañ gakime am sambe mka teman keyetnan ekmak mebien. ¹³ Ke takopme Amobotnan egañ egeen keñañan imbi kwambet keyet kember penañ mti kapigok dunduye, “We, imbi, geñ susupin.” ¹⁴ Kegok zemti met an gakikiñan galen lue atame an tapummepmambien ekñenan kot teñ pemti msalen an gakikiñan tobewien. Tobeme Zisasiyan kapigok zeye, “An zomolim, geñ wat!” ¹⁵ Kegok zeme gakikiñan wati yanbemti zet zeme Zisasiyan betnanen betnamti mamañ saye. ¹⁶ Kegok sokbeme am ekñenan ke ek kingati Kawawañgat zemsesewatpemti kapigok zewien, “Golañ zenze an teman tungupmnan kapi sokbein ma Kawawañ ek amñane indamukulem mimindein!” ¹⁷ Kegok sokbeme keyet zapatnanan Zudia msalen palakñan beye ma msat notnanan kegogak nâme delañ zemâge.

*Zisasiyan Zân tu zulutindende nembrañaneyet
zet zeye*

(Matiyu 11:2-19)

¹⁸ Âpme Zân mka katikñan tapme nembrañaneyan ekmagen koti Zisasiyan kwitnan

kwitnaŋ mge keyet zapatnaŋ msawien.
 19 Ma egaŋ nembane zut Zisasmagen mebegalen zemideye. Kegok zemti diidome, “Amobotnaŋmagen egat zenânâyelen meseluwen kapigok yaŋkwesiselup, ‘An kokogalen Zânaŋ zeyeen ke geŋ kapi ma ŋen?’ Meti kegok yaŋkwesiselup.”

20 Kegok zemideme egelaŋ Zisasmagen kobunen kapigok yaŋkwesiwun, “Zân tu zulutindende an egaŋ gâgât gayaŋkwesi nânâyelen ndeme kolup, ‘An kokogalen egaŋ zeyeen geŋ kapi ma ŋen?’ ”

21 Yaŋkwesimalu yegak Zisasiyaŋ kan keye-gak am zawat sepem igak igak weyaŋindeye ma we bekanaŋ mâtindeye ma zikalin beŋan zikalin mme ekbien. 22 Kegok tapmme an egelaŋ koti yaŋkwesimalut kapigok diidoeye, “It kwitnaŋ kwitnaŋ eknâmâtâlut keyet met Zângat zezapat msamti kapigok dunduselup: ‘Zikalin beŋanaŋ zikat taegip, selin wesin ma selin tapmaip ma am liŋgit satnaŋmak mma liŋgilin takŋelun ma wakŋin kekekaŋ mma zet tatnâip ma gakikiŋaŋ mma wati tapmaip ma an tototnaŋmagen zet zapatn dolakŋaŋ ekŋenmagen timepme tatnâip. 23 Ma am ŋenaŋ nâgât keŋ zut ku min beme egaŋ oloŋen palen tazin.’ Kegok met Zân dunduselup!”

24 Kegok zemideme Zângalen nempa egelaŋ gilik zemti Zân magen mepmalut Zisas egaŋ am sambe tabien ekŋen Zângat kapigok diidoeye, “In eweŋan Zân magen betut sinaŋnok tâgâyaŋ kumbume mebe kokot tapme msat tuŋgupman eksât mebien? Yek. Zân ek winderpeŋi keboŋ

yek. ²⁵ Ma in msat tunjupman an ñen kâlâpman dolakñañ tosañañ temañ ke eksâgât mebien? Yek penañ. Nâip, an kâlâwin dolakñañ ekñañ amobotnañnok mka pembenañ etañ keyet keñan matalip. ²⁶ In zeme nâmbi, in kwileki eegalen otnâmti mebien? In golañ zenze an eegalen mebien? Ke penañ, ek golañ zenze an sambe mambien sebemindein enenogat ek nâlen set weyeyañ. ²⁷ Kawawañgalen zet zapat itnañanen Zângat kapigok zemkawañ bembenañ,

‘Neñ zapat zenze an pema koti egañ kukñañgat meti set neñmagen keñin gilik zenzeyelen gâgât weyañ be.’ *(Malakai 3:1)*

Kawawañgañ kekok zeye. ²⁸ Neñ ingat zet penañ kapi zesowap, Zân tu zulutindende an egañ am sambe msat katan sokbembkwabienen sebemindemti mobotnañ penañ bein. Yañgut am in neñ napmâti tapmaip in Kawawañgalen zemâtâtâtgat katnañ ke in weyañ eknâmâtâti nâmkinpeip keyepm Zân sebem pempti nâmâtâlíp.”

²⁹ Âpme am sambe ma takis mânep titi an ekñañ Zângat zetnañ nâwienen ekñañ Kawawañgalen mama mimi teñ mâpme egañ tu zulutindeye. ³⁰ Yañgut Palisi an ma zii zet zikat indanda an ekñañ Kawawañgalen ñoktik ku mâti wisat mpewien ma ekñañ Zân magen tu ku zulubien.

³¹ Âpme Zisasiyañ pigok zeye, “Neñ kwilekiñen am alak talip kapiyelen mama mimiñin keboñmak bemzewi? Ekñañ pe ziboñ? ³² Ekñañ imbi namba egañ silik kume notnaneyañ dopman ku mañgilik zem kuip. Ma silik kum tasume ku

masumpeip. Ekñen kebon. ³³ Ma Zânañ tu meu ninipiñ mamayelen set mâpme am sambeyañ Zângat kapigok zewien, ‘Ek we bekananmak main!’ ³⁴ Ma Angat Nemuñañ neñ koti tu meu ninipiñ mamayelen set ku mâpma in nikti nâgât zet kuku mamip ke kapigok, ‘An kapi tu meu temañ ma wain tu manin ma mânep takis titi an ma am yomtonñ ekñengat nolin!’ Kegok manzeip. ³⁵ In nânâninmak benak beme nigalen yañnit meu ninindaset ma mama mimindaset ekmâtâbiek.”

Imbi yomtonañ Zisasiyet setnañ zulutpeye

³⁶ Âpme Palisi ñen kwitnañ Saimon egañ Zisasiyañ ekmak meu niniyelen zem mandame mkañañ moti meu niniyelen munduman to-tage. ³⁷ Ke motapme mka temanen keyetnañ imbi yomtonñ ñenañ Zisas Palisiyelen mkaen tu meu niniyelen molep zeme nâmti wet kelakñañ sesikñañ dolakñañ tosañañ temañ señgewen gak zem tatatnañ ke mti ³⁸ mot Zisasiyet bamanen setnanen pedondom tati si sume siapmañañ toti setnañ mme tutulupsek beme ñoksinañañ kaput pemti setnañ nuknuk mpemti wet kelakñañ sesikñañ dolakñañ setnanen mulapme toge. ³⁹ Imbiyañ kegok mme Palisi egañ Zisas zem mandame koge egañ ke ekti keñañañ kapigok otnâye, “Imbi kapi kwitnañ kwitnañ msain kapi bekanañ. An kapi golañ zenze an penañ benak beme imbi egat setnañ taatain keyet yañañ ñep ekmâtâdak ma imbi ke imbi yomtonñ penañ ke ñep nânak!”

⁴⁰ Kegok otnâme Zisasiyañ kapigok dunduye, “Saimon, neñ zet ñen zema nâmbak.”

Zeme zeye, “An zikat indanda, ñepgat zemanen nâmbi.”

⁴¹ Zeme Zisasiyan pigok yanjbemti zeye, “An zut ñenanj mânep an mânepmak egalen ñenanj 5000 kina ma ñenanj 50 kina belak mti bam dopmanj mututuyelen nâmti mbun. ⁴² Ya bam koti mânep dopmanj sasayelen kananj sokñan kopme eget mânepmak ku taidaye. Kegogapm mânep toñanjanj egalen mânep mbun keyet ketalasimidaye. Geñ nânigen egetmagengatnanj kwiyanj mânep toñanjanj nâmtikñanjanj mpeye?”

⁴³ Kegok yankwesime Saimonan pigok dunduye, “Neñ nâyawen an mânep temanj mge keyanjanj keñanen nâmtikñanjanj penanj mpeye.”

Kegok zeme Zisasiyan kapigok zeye, “Geñ ñep zenik.”

⁴⁴ Kegok zemti imbimagen gilik zemti Saimon kapigok dunduye, “Imbi pedondom tazin kapi ekdik? Neñ gâlen mkaen kwalaen geñ nnanjanjen set moti tu setn zululugalen ñen ku nanak. Yanjut imbi eganj siapmanjanjanj setn mme tutulupsek beme ñoksinanjanj kaputnep. ⁴⁵ Geñ nâgât olojen mti nuknuk ku mnanak yanj imbi eganj neñ kwatapma keyegak yanjbemti setn nuknuk mpeme tatnup. ⁴⁶ Geñ wet kelakñanjanjmak nâgât ku weyanjanj benak yanjut imbi eganj wet kelakñanjanj sesikñanjanj dolakñanjanj tosanjanjanj temanjanj keyanjanj setnnanjanj mulapme tolep. ⁴⁷ Neñ ñingoma nâmbak, eganj ke mip ke eganj gogot omba mnep keyanjanj mkawanjanj bep ke yomanjanj sambe delanj zep. Yanjut am ñenanjanj nâme yomanjanj isikñanjanj bugan Kawawanjanjanj yomanjanj ke katikpenak manâinjanj beme ekmagenjanj gogot isikñanjanj bugan tasainjanj.”

48 Kegok zemti imbiyet kapigok dunduye, “Yomdi katikpeyap.”

49 Kegok zeme am notnaŋ tu meu ilinsakwep nimti tabien ekŋenaŋ yaŋbemti nânâŋinaŋ kapigok otnâwien, “Ek kapi am yomin ŋep ku katikpepeyelen. Ek dâsuki tazen.”

50 Ekŋenaŋ kekok otnâme Zisasiyaŋ imbi ke pigok dunduye, “Nâmkiŋpependaŋ gapmukulem mme keŋdi sewakŋaŋ beme met mamambanik.”

8

Imbi notnaŋ Zisasmak mamti mulup mbien

1 Kan keyet palaŋan Zisasiyaŋ Galili msalen mka teman ma isikŋan sambe mameti am Zet Zapat Dolakŋaŋ Kawawaŋgalen zemâtâtâtgat katnaŋ mama kanaŋ bududuk bein ke diindom mege. Ma nembraŋane 12 ilinsakwep mamtemien ² ma imbi notnaŋ kekok indamât mebien. Imbi ekŋen ke Zisasiyaŋ eweŋan we bekanajmak ma zawalinmak mâtindeye. Ekŋen ke kwilin kapi: Malia ek Makdala mka temangatnaŋ ekmagen we bekanaj 7 Zisasiyaŋ mâpeye. ³ Ma ŋen kwitnaŋ Zoana apmaŋ kwitnaŋ Kusa ek Elotgalen mkayelen an damuŋ matatan. Ma imbi ŋen kwitnaŋ Susana ma imbi sambe notnaŋ mânep milawalin ilinaŋgalenaŋ Zisas ma nembraŋane indamukulem mbien.

*Wit katnaŋ time muluwen mekokogalen be-
mzenze zet*

(Matiyu 13:1-17; Mak 4:1-12)

⁴ Âpme mka teman n̄en mka teman n̄en keyelen am sambe penan̄ Zisasmagen koondakti tapme indikti egan̄ bemzenze zet kapigok zeye,

⁵ “An n̄enan̄ wit katnan̄ muluwen time mekoko-galen mege. Meti wit katnan̄ msalen time mekogeen notnan̄ selen totem mepme amnan̄ mekoti selan̄ duknan̄ ime ageyan̄ ekti onim-bien. ⁶ Sepem kegogak wit katnan̄ notnan̄ msat memunan̄ nanzan̄ kejan̄ totemepme duknan̄an̄ patan̄ zem kwageyan̄gut kasuwan̄ ekme memun̄ beye enenogat msat ke nanzan̄ kulun̄ kâlân̄. ⁷ Ma wit katnan̄ notnan̄ nusi kejan̄ totem mege. Keyet duknan̄an̄ patan̄ zem kwapme nusian̄ mzilime ein̄ein̄ simti ku kwage. ⁸ Ma wit katnan̄ notnan̄ msat kelaknan̄magen toti kwati penanan̄ sambe penan̄ sokbeye. Yan̄an̄ kwep kwepgat penanan̄ kejan̄ katnan̄ sambe sopman̄ kegok elik mâge.” Zisasiyan̄ zet kegok zemdelan̄ zemti zeye, “An n̄en zet nânâyelen tiknan̄an̄ tazinan̄ zet kapi n̄ep opeimti nâsem.”

⁹ Âpme Zisasiyet nembanan̄ane eknenan̄ bemzenze zet keyet yan̄an̄ nânâyelen yan̄kwesime ¹⁰ egan̄ diindoye, “Kawawan̄an̄ in zet enzilim tazin̄ sambe keyet yan̄an̄ n̄ep nânâyelen nâmpepenan̄ enenogat bemzenze zet sambe keyan̄ Kawawan̄galen zemâtâtâtgat katnan̄ mama kanan̄ bududuk bein̄ ke mkawan̄ tabein̄ yan̄gut am eknenmagen bemzenze zet etan̄ bewe, eneyet kejin̄ keyet eyak ku bemindain̄ keyet penan̄,

‘Am n̄enan̄ zikat eek ektingut kwitnan̄ kwitnan̄ ku maekmâtâlîp ma eknenan̄ nânâ

nâmtiŋgulak yaŋaŋ ku nâmâtâbep.' (*Aizaya 6:9*)

Sepem golaŋ zenze an itnaŋaŋ ekŋenaŋ zet bam sokbewe zewien kegok.

Zisasiyaŋ bemzenze zet keyet yaŋaŋ zemkawaŋ beye

(Matiyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Bemzenze zet zeya keyet yaŋaŋ kapigok, wit katnaŋ keyaŋ Kawawaŋgalen zetnaŋ bein.

¹² Ma wit katnaŋ selen totem mege ke sepe-
maŋ am Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ
manâip yaŋgut Sadaŋaŋ koti Kawawaŋgalen Zet
Zapat Dolakŋaŋ nâwienen ke mme Kawawaŋgat
ku nâmkŋpepeyelen ma ekmagen keŋin ku gi-
lik zenzeyelen masokbein.

¹³ Ma wit kat-
naŋ nanaŋ palen toweŋge ke sepemaŋ am
ekŋen keboŋaŋ Zet Zapat Dolakŋaŋ nâmtikŋaŋ
mti oloŋen palen mmambep yaŋgut kindiŋaŋ
msat keŋan baen penaŋ ku towege ke am
Zet Zapat Dolakŋaŋ keŋinanen katikŋaŋ ku
tageyepmti nukŋaŋ sambe ma sisipeŋpeŋ sam-
beyaŋ kwabeen nâmkŋpepeŋin mme towembe.

¹⁴ Ma wit katnaŋ notnaŋ tek kukŋaŋmak keŋan
totemege ke sepemaŋ am ekŋen Zet Zapat
Dolakŋaŋ nâmbewaŋgulak kwitnaŋ kwitnaŋgat
yayaŋ omba penaŋ mamip ma mânep milawat-
gat kandaŋaŋ mamelip ma segesetgalen kwitnaŋ
kwitnaŋgat oloŋen mti ilinaŋgat etaŋ maotnâip.
Mama mimiŋin keboŋ keyaŋ nâmkŋpepeŋin
mme ku mkatikŋaŋ beme towembep.

¹⁵ Ma wit
katnaŋ notnaŋ msat kelakŋaŋmagen totemege
am ekŋen keboŋaŋ Zet Zapat Dolakŋaŋ nâmti

mkatikŋaŋ bemti mambep. Ma Kawawaŋgalen zezapat pembenan am notnanmagen zemkawaŋ beme am ekŋen keyaŋ kegogak nâmkŋepewep.

Lamgalen bemzenze zet

(Matiyu 5:15-16; Mak 4:21-23; Luk 11:33)

¹⁶ Âpme amnaŋ lam koŋ bemti menzimaŋ dukŋan ku makwalapenup ma mundum wewe kandaŋan ku mambepenup. Nin lam koŋti munduman tatatnanen sosok bempemann tapme am mka keŋan matalip mbusatnaŋ mambemindein. ¹⁷ Nâlen zetn ke lam nembon keyepmti in nâlen zetn zemkawaŋ bewep beme nânâ enziliŋaŋ matazin ke ewe ku enzilim tabe ma nânâ kwatam tazin mâtâpeme kawaŋ bewe.

¹⁸ Keyepmti in weyaŋ nâmâtâbep enenogat am ŋen Kawawaŋgalen zetnaŋ nâmti nâmtikŋaŋ mbe beme Kawawaŋaŋ nânâŋaŋ ewe tusumti sawe keyepm egaŋ nânâŋaŋ sambe penaŋ tasawe. Ma am ŋenaŋ zetnaŋ nâmti nâmtikŋaŋ ku mbe beme Kawawaŋaŋ nânâŋaŋ isikŋaŋ ekmak tasain ke menzem mbe.”

Zisasiyet mam notnaneyaŋ eksâgât kobien

(Matiyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Âpme Zisasiyet mam notnane ekŋenaŋ Zisas eksâgât kobien yaŋgut am sambeyaŋ ekmagen kot bembuluŋ tabiengapm mamnotnaneyaŋ kot olati belak ganzenan tabien. ²⁰ Kegok mme an ŋenaŋ indikti Zisas kapigok met dunduye, “Mamnodine ekŋenaŋ giksâgât koloyaŋ olati mka tambagumen baen talip.”

²¹ Kegok zeme Zisasiyan nâmti am eknen kapigok diindoye, “Am Kawawangalen zet nâmti manğawepup eknenan nâgât mam notnne beip.”

Tâgâ temanmak nembu mamañan Zisasiyet zetnañ gawepuwun

(Matiyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Kasup nengat Zisas ma nembanane ilinsakwep wañgaen motati egañ kapigok diindoye, “Kame nin tundua kutumti tundua nembet daeset metne.” Kegok zemnâmti yanbemti mebien.

²³ Tapmepmambe Zisas melukgapmti wañgaen meluk wenje. Taweme tâgâ teman penañ kwati tundua mamañ teman kumbume wañga keñan tuyañ towepme waleletgalen mbien.

²⁴ Kegok sokbeme nembanane eknenan met butemti zewien, “An zikat indanda! Tundua keñan towesât tapmnupgat wat ndaanğalan nde!”

Kegok zeme egañ wati tâgâ teman ma tundua mamañ zemkulumideme egat zetnañ gawepumti tunduayan titoknepiñ penañ tage ma tâgâyan diñpeye. ²⁵ Mti ekñengat kapigok diindoye, “In nâmkinpepeñin yek, ma?”

Kegok zeme namba eknenan menok ke ekti kinğati nâmtemtem mti ilinak kapigok zenâwien, “An kapi kwi penañ? Egañ tâgâ ma tundua mamañ zeme zetnañ gawepulup!”

Zisasiyan we bekanan an keñangatnañ zemindeme bo keñanen towemâbien

(Matiyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Âpme eknenan ke metneti met tundua kutumti Galili msat tundua nembet met Gadala

msalen am ekñenmagen met patañ zewien.
²⁷⁻³⁰ Ke meti Zisasiyañ keñan mowepme mka keyetnañ an ñen we bekañañ sambemak keyañ koti Zisas aikge. Egañ talak kwisiñ mamkwage ma mkaen ku mawemtan, egañ am sumen kileñ kileñ mamamtan. We bekañañ an ke kan sambe ek damuñ mme amnañ setnañmak betnañmak senañ zampeme mitim yaloñti msat tungupman makunzuñ metan enenogat we bekañañañ winde same ke mamtan. Âpme we bekañañ an keyet keñañ tabienañ Zisas ekti ekñenañ egat kwizet ñakñak temañ kumti an ke msalen mkutum peme Zisasiyet kandañan pedondom samti zet omba kapigok zenzeyet zeme zeye, “Zisas geñ Kawawañ Temañgalen Nemuñañ penañ, geñ ninmagen mulup msâpmnik ke nin ñep nârup keyepm nin gâgât gawekunup keyet geñ nin sindem temañ ndandapiñ.”

Zeme Zisasiyañ we bekañañ an ke keyet keñan tageengat yañañ nâsâti an ke yañkwesiye, “Geñ kwidi kwi?”

Yañkwesime zeye, “Neñ kwitn Sambe Sopman Penañ.” We bekañañ sambe penañ egat keñan matatemien keyepm egañ kegok zeye.

Zeme Zisasiyañ we bekañañañ, “Anmagen-gatnañ kwaweti mebegat,” zeme nâmti we bekañañañ ³¹ Zisas wekum samti zewien, “Geñ nin ndapmâti ndemane we bekañañ nnañgalen mundum bekañan ke mebepiñ.” Kegok zewien.

³² Âpme msat keyet bo mañge temañ kalañ nembeleset tati meu tatnimmambien keyepm we bekañañ ekñenañ Zisas wekumsamti egañ

ņep nâmindeme boyet keņinan ñep metobiek keyet yaņkwesim nâwien. Yaņkwesime Zisasiyaņ nâmindeme ³³ we bekaņaņaņ anmagengatnan kwati bo keņinan towepmâbien. Kegok mme bo maņge temaņ ekņaņaņ kagwiliņti windem bemti ñandaņaņ palamtoti tunduaen toti tu nimti gakimâbien.

³⁴ Âpme bo damuņ ekņaņaņ muluwaņ sokbeye ke ekti kunzuņti mka temaņ ma isikņaņ meti keyet zezapat zeme nâmâbien. ³⁵ Menzeme nâmti ekņaņaņ mka katipemti kwitņaņ kwitņaņ sokbeye ke eegalen mebien. Meti ekņaņaņ Zisasmagen pataņ zemti ekme an we bekaņaņmak mamtan piwan we ekņaņaņ peme mopme egat ñoktikņaņ ñep beme sangum melakandu miakti Zisasiyet setnanen totapmaņge. Ekņaņ ma bo damuņ ilinsakwep ke koekti nâmtemtem mti kiņgabien. ³⁶ Âpme am ke tati ekme an we bekaņaņmak mamamtanaņ pembedaņ beye keyet zapat mimindamâbien. ³⁷ Ekņaņaņ ke eknâmti Zisasiyaņ Gadala msat katipemti mebegalen zempewien enenogat ekņaņ kiņgagalaņ penañ indaige keyepmti Zisas ma nembajane ekņaņ ilinsakwep waņga keņaņ moti mebegalen motapme ³⁸ an we bekaņaņmak Zisasiyaņ mâpeye egaņ Zisasmak mebegalen wekumsamti zeye, “Neņ nâmnemane geņmak mebi.” Yaņgut Zisasiyaņ ñep ku zemti ³⁹ kapigok zempeye, “Geņ mka temaņdan gilik zem meti Kawawaņaņaņ muluwaņ geņmagen mge keyet kwizapatnaņ mpalakņaņ bewanik.” Zeme nâmti an egaņ gilik zem meti Zisasiyaņ ek weyaņpeye keyet zet zapatnaņ

amñane diindomâge.

Imbi nempa gakikiñamk ma imbi zawatmak egegalen zezapat

(Matiyu 9:18-26; Mak 5:22-43)

⁴⁰ Âpme Zisasiyan tundua nembet gilik zem kogeon am sambe egat olim peme koge enenogat ekñenan egat damuñ matatemien. ⁴¹ Kotapme sesewat mka isikñan amobotnan ñen manje kwitnan Zailas egan Zisasiyet kandan pedondom samti egalen mkaen mebegalen wekumsaye. ⁴² Enenogat ek nembanan imbi kwewetan egat nup kanan 12 etan keyan zawat nukñan gakikiyelen katnan tage.

Tapme Zisasiyan selen tapmepme am manje teman ekmak bembuluñti tapmepmambien.

⁴³ Tapmepmambien tunjuwinangatnan imbi ñen sipman nup kan 12 sipman omba penan belak makwawetan. Egan mânep milawatnan ilindiñ dokta ekñen indame weyanpepeyelen nâmti indame ekñenan ñep ku weyanpewien.

⁴⁴ Âpme imbi keyan am ekñengat tunjuwinaset moti Zisas bamanen meti kolopman butnan atame sipman keyegak katiye.

⁴⁵ Mme Zisasiyan ke nâmti zeye, “Am kwian natain?” Am sambeyan, “Nin yek,” zemâbien.

Zeme Pitayan zeye, “An zikat indanda, am sambeyan gambembuluñti genmagen watakumti tatalip.”

⁴⁶ Yangut Zisasiyan zeye, “Am ñenan natame windennan mepme nâyap.”

⁴⁷ Âpme imbiyan ke eknâyeen ilak mkawan beip nâmti koti sebet diñdiñ mti Zisas setnan

kandanān bengumen gunduṅti am sambe zikalinan yaṅaṅ kwilekiyet mti ataye ma zawatnaṅ keyegak ṅep beye keyet zemkawaṅ beye. ⁴⁸ Mme Zisasiyaṅ egat kapigok zeye, “Ipm, yayaṅ mimipiṅ, geṅ nâmkīṅnenakgapm mma ṅep benik. Keyet keṅdi sewakṅaṅ beme meti mambanik.”

⁴⁹ Zisasiyaṅ kekok zemti tapme sesewat mkayelen amobotnaṅmagen an ṅenaṅ buṅam zet mkoti kapigok dunduye, “Nembandi ilak gakip, keyet an zikat indanda ku zempeman kolak.” ⁵⁰ Yaṅgut Zisasiyaṅ zet ke nâmti Zailas kapigok dunduye, “Geṅ kiṅgagapiṅ nâmkīṅpependi mkipmaṅ be mane egaṅ ṅep alik besem.” Zisasiyaṅ Zailasiyet kekok zeme nâme mebien.

⁵¹ Meti ekṅenaṅ Zailasiyelen mkaen mepataṅ zemti Zisasiyaṅ am mka keṅan mobogalen indaombeyeen: Pita ma Zân ma Zems ma mam-bipmanet ekṅen etaṅ mobogalen zemti notnaṅ zemkulumindeye. ⁵² Kegok mti am si zesu zesu imbi nemba gakiye keyet tapmambien ekṅen Zisasiyaṅ kapigok diindoye, “In ku suit, imbi nemba ek ku gakip ek belak meluk etaṅ tawen.”

⁵³ Kegok zeme ekṅenaṅ penāṅ gakip ke nâmkatik bemti egaṅ zet zeye keyet zeyenṅ temaṅ yeṅbien. ⁵⁴ Kegok mme Zisasiyaṅ imbi nemba gakikiṅaṅaṅ tawemaṅgeen mka keṅan moweti imbi nemba keyet betnan atamti zet omba mmoti zeye, “Imbi nemba, geṅ wat.” ⁵⁵ Kegok mme mamaṅaṅaṅ gilik zeme egaṅ keyegak dendaṅ wage. Mme Zisasiyaṅ mamaṅ bipmaṅgāt meu notnaṅ sait zemideme sawun. ⁵⁶ Zisasiyaṅ kekok mme mamaṅ bipmaṅaṅ nâmtemtem penāṅ

mbun. Âpme Zisasiyaŋ mamaŋ bipmaŋgat am ŋengat kwitnaŋ kwitnaŋ sokbeye keyet ku zenzeyelen zemkulumideye.

9

Zisasiyaŋ nembraŋane mulup zet indamti zemindeme mebien

(Matiyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Âpme Zisas ek nembraŋane 12 zeme kot ondek tapme we bekaŋaŋ amgat keŋan mâtindendeyelen ma am zawalin sepem igak igak mme alik bembeyelen winde ke talasim indamâge. ² Mti indeme Kawawaŋgalen zezapat dolakŋaŋ diindomti Kawawaŋ ekŋenmak keŋinan damuŋ msâpm ke diindowep. Ma zawatmak weyaŋindendeyelen zezapat mindamti zemindeme mebien. ³ Kegok zemti zemâtâtindeye, “In selen mesâpmti kwitnaŋ kwitnaŋ ŋen ku timebep. Am in indamukulem mbep ekŋen keyaŋ in indikdamuŋ mbep keyepm toŋge ma ele ma tu meu ma mânep ma melakandu zut ku timebep. ⁴ Ma mka temaŋ ŋen mobep beme an ŋenaŋ ingat egalen mkaen tatagalen indamandame ekmak etaŋ tati mebep. Mneti in selak selak mame mka toŋaŋaŋ, ‘Nâgât wisat mip,’ nâmindeweyet. ⁵ Ma in mka temaŋ ŋen pataŋ zeme am ekŋenaŋ ingalen zet ku nâmti mka weweyelen ku indame keyet Kawawaŋaŋaŋ ekŋengalen mama mimi keboŋ keyet ŋenzinziŋ min nânâyelen zipelukŋin seŋti ke ku gilik zem kobep.”

⁶ Kegok zemdiindome ekņenaņ Zisas pemeti mka ņande ņen ņen meti Zisas Kilaisiyelen zezapat dolakņaņ diindomti am zawatmak weyaņ indemâbien.

*Elolaņ Zisasiyet zapatnaņ nâmti kiņgaga
(Matiyu 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷⁻⁹ Âpme Galili msalengalen amobotnaņ kwitnaņ Elot egaņ Zisasiyaņ menok igagen mme keyet zapatnaņ nâmti, “Wa Zân tu zulutindende an gakikiengatnaņ gilik zem koti mamaņaņ tin.” Kegok zeme nâņge. Kegok nâme notnaņaņ, “Golaņ zenze an Ilaiza ewe sokbemti tapmain,” zewien ma notnaņaņ, “Golaņ zenze an itnaņaņ ņenaņ mamaen gilik zem koti tapmain,” nâwien. Kegok zeme Elolaņ nâmti keņ sindem palen tati kapigok zeye, “Zân ek neņ zema bimaņ elenģewien. Âpme an ke kwiyaņ kekok mme neņ zapatnaņ tatnâyaņ?” Kegok zemti Zisas eegalen peņaņ mge.

*Zisasiyaņ am sambe tu meu indaye
(Matiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Zân 6:1-14)*

¹⁰ Âpme nembraņane ekņenaņ gilik zem koti kwitnaņ kwitnaņ mmebien keyet zezapat Zisas msamâbien. ¹¹ Kegok dundume nâme ilinsakwep mepme am sambe peņaņ ekņenaņ mebieenen ke nâmâtâti indamâti mebien. Egaņ ņep nâmindeme Kawawaņģalen zemâtâtâtģat katnanen mama ke zemkawaņ bemindaye ma am zawalinmak notnaņ weyaņindeye.

¹² Kegok tapmnepe me kasup zikatnaņ towesâģât mme nembraņane 12 ekņenaņ

Zisasmagen koti zewien, “Kapi msat tungupman penaŋ tatnup keyet geŋ am indemane mka temanen ma isikŋanen mekoti tu meu ma mka weweyelen aikseip.”

¹³ Kegok zeme Zisasiyaŋ kapigok diindoye, “In ilin meu aik indait.”

Kegok zeme ekŋenaŋ zet dopmaŋ kapigok gilik zemti zewien, “Ninmagen nupmamaŋ kumbunaŋ isisikŋaŋ 5 ma aŋgala sonaŋ isisikŋaŋ zut etaŋ tatndain.” Kegok zemti egat yaŋkwesiwien, “Geŋ nin am sambe penaŋ kapiyet meu mekwiti kokogalen tazenik?” ¹⁴ Âpme am tabienen ke an etaŋ indamakume 5000 kegok beye. (Âpme imbi ma nempa isisikŋaŋ ku indamakukunaŋ.)

Âpme Zisasiyaŋ nempaŋaneyet kapigok zeye, “Am ekŋengat zeme maŋge kwep kwepgat keŋan am makume 50 50 kegok totaseip.”

¹⁵ Zeme nempaŋaneyaŋ egat zetnaŋ nâmti am ekŋen egaŋ zemindeye keyet kataŋ zeme totabien. ¹⁶ Totapme Zisasiyaŋ nupmamaŋ 5 ma aŋgala zut ke mti zikatnaŋ kululuŋen ekme mopme Kawawaŋgat, “Wisikŋ,” zemti meu ke mutumti nempaŋane indame ekŋenaŋ am ekŋen kalaŋkum indawien. ¹⁷ Kegok mme ekŋenaŋ nimwiaŋti butnaŋ notnaŋ tapmege ke nempa ekŋenaŋ makumti beme tise 12 gak zem tage.

*Pitayaŋ Zisasiyet yaŋaŋ zemkawaŋ beye
(Matiyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Âpme kan ŋengat Zisasiyaŋ igak dundundu mulup tapmaŋgeen nempaŋane ekŋenaŋ ekmagen mebien. Mepme egaŋ kapigok indayaŋkwesiye, “Amnaŋ nâgât kwi manzeip?”

¹⁹ Kegok zeme nembanane ekñenañ kapigok dunduwien, “Notnañan gâgât Zân tu zulutin-dende an manzeip. Ma am notnañan gâgât Ilaiza manzeip. Ma am notnañ golan zenze an itnañan ñenañ mamain gilik zem kolep manzeip.”

²⁰ Kegok zeme Zisasiyan nâmti ekñengat zeye, “Âpme in nâgât an kwi manâip?”

Egañ kekok indayan kwesime Pitayan zeye, “Geñ Kawawañan ombemgeme am yomengatnañ in-datitiyelen kobanan. An Kilais ilak geñ ke.”

²¹ Kegok zeme Zisasiyan am notnañgat zet ke ku zenzeyelen zemkulumindeye.

*Zisasiyan gakikinañgat zapat diindoye
(Matiyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)*

²² Zemkulumindemti egañ ewe tusumti zeye, “Sesewat mka temañgalen an damuñ ma sâpe sâpe bumbuyelen ñenañin ma zii zet zikat indanda an ekñenañ nâgât ku nâmtikñañ mti Angat Nemunañ neñ sindem temañ nambep. Neñ nome gakimti kasup zut delañ zeme tugat yanbembenan ewe gilik zem mamaen wabap.”

²³ Ma egañ ewe ekñengat zet ñen kapigok zeye, “Am ñenañ neñmagen tususâgât mbe beme egañ ikñañgat sekñañ mtoti segalen kwitnañ kwitnañgat ku nâmtikñañ mti egañ kasup katan sindem temañ Angat Nemunañ neñ tiwap sakam keboñ timti namâbe. ²⁴ Ma am ñenañ sekñañgat yayan mti Kawawañgalen Zet Zapat Dolakñañ ku mkawañ bewe beme egañ mama kanzizit ku tiwe. Yanğut am ñen egañ sekñañ nâgât talasiwe beme mama kanzizit mama ke ñep tiwe. ²⁵ Am ñen ek msat kapiyelen milom bilombi sambe ke tim

nalak nalak maminepeme mamaŋaŋ yuŋgume ek keyaŋ walebe. Msalengalen kwitnaŋ kwitnaŋ keyaŋ zigok mukulem mme mama kanzizit tiwe? Kegok ŋep yek. ²⁶ Am ŋenaŋ nâgât ma zezapatn dolakŋaŋgat sakambuk mbe beme Angat Nemuŋaŋ neŋ kegogak kobawen an ke sakambuk mpewap. Neŋ ensel teŋmak gilik ze kobap. Ma Bipmnaŋgalen windenaŋ ma busatnaŋaŋ nasumuŋme kobap. ²⁷ Neŋ zet penaŋ zema nâit, am in talip inmagengatnaŋ notnaŋ ku gakimti tapmoti ekme Kawawaŋgalen zemâtâtâtgat katanen mama ke sokbesâpm.”

*Zisasiyet sekŋaŋ asekmepem ŋen beye
(Matiyu 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ Âpme Zisas ek zet kegok zemti tapme sonda kwep delaŋ zeme dundundu mulup msâgât nembanaŋe Pitamak, Zânmak Zemsmak indatimti kalaŋaŋ dundusâgât mowebien. ²⁹ Moti kan keyet tadundumaŋgeen iŋaŋgat zimosetnaŋaŋ sepemaŋ kasupgalen busatnaŋ nembon beye ma kâlâpmaŋ teepmaŋaŋ satnaŋ lenŋanaŋ penaŋ bemti tage. ³⁰ Keyegak an zulaŋ ekmak tati zet zenâ zenâ mbien. An zut ke Mosesimak Ilaizamak egeleŋ ³¹ kululuŋengatnaŋ sanŋa sonŋaŋjtmak kotati Zisasiyaŋ Zelusalem mka teman gakiwe keyelen zezapat msamti Kawawaŋgalen nânâ ekmagen sokbewe keyet zemkawaŋ bempewun. ³² Pita ma notnane zut ekŋenaŋ meluk temaŋ wembien yaŋgut wati Zisas sanŋa sonŋamak tapme an zut ekmak tapmalut ke ekbien. ³³ Ekŋenaŋ ke ekme an zut keyaŋ yaŋbemti Zisas pemesâgât tapmalut Pitayaŋ Zisasiyet kapigok zeye, “An zikat

indanda, kapi dolakṅaṅ penaṅ tatnup keyepm nâmane mka mzalaṅ tuk walatne gâgât ṅen Mosesiyet ṅen ma Ilaizayet ṅen.” (Egaṅ zet ke yaṅaṅ ku nâmâtâti zet kekok zeye.)

³⁴ Kegok zeme keyegak zanza sepemaṅ ṅen busatnaṅmak keyaṅ ekṅengat dukṅinaset kwatoti an ekṅen tuk kululungalen busatnaṅmak tabien ekṅen indasumuṅme Zisasiyelen nempaṅane tuk ekṅenaṅ ke ekti kiṅgati sebelañ dindiṅ mbien.

³⁵ Kegok sokbeme zet ṅande ṅen zanza keṅaset kapigok zeme ekṅenaṅ nâwien, “Kapi nâgât Nemun penaṅ; nen ombempewan. In egat zetnaṅ nâmti gawepuwep.”

³⁶ Âpme ekṅenaṅ zet ke nâmti ekme Zisas igak tapme ekbien. Kegok sokbeme nempa tuk ekṅenaṅ kwitnaṅ kwitnaṅ sokbeye ke ekti kan keyet am ṅengat diindondopin; keṅinan etaṅ bemti mamtemien.

Zisasiyaṅ we bekaṅaṅ anempa keṅangatnaṅ zempeye

(Matiyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Ekṅenaṅ ke tatneti tapme miya balaṅ peme ekṅenaṅ kalaṅangatnaṅ topme an imbi sambeyaṅ meti Zisasmak selen kumaikbien. ³⁸ Âpme keyegak am ekṅengat tuṅguwinaṅgatnaṅ an ṅenaṅ Zisasiyet kapigok kwizet temaṅ kumti zeye, “An zikat indanda, ekbak, neṅ gâgât gawekuyap neṅ nemun ma namban sambe ku talip. Nemun kwewetaṅ kapi mukulem mpe-senik.” ³⁹ Kegok zemti ewe zeye, “We bekaṅaṅ egat keṅaṅ metoweti mme egaṅ kaṅkaṅ kumti endilipemti katik katik sim zawak sala kalak

kalak mam. Ma we bekananən mse kwep kwepgat pemeŝapmti nempa ke kumsagat omba penanə mpemti mamezin. ⁴⁰ Âpme neŋ nembandine eknenən we bekananə mâtâgat indawekuma eknenən mim aleo.”

⁴¹ Egan kegok zeme Zisasiyanə am sambe tabien ekngat kapigok zeye, “In nâmkinpepeninpin, ma? In set teŋ ku mamâlip! Neŋ inmagen menok igak igak mma in ewe Kawawanğalen windeyet ku nâmkinpeip.” Kegok zemti nempa keyet bipmanğat zeye, “Nemundi neŋmagen tetim kot.”

⁴² Kegok zeme nembayanə takopmanğeen we bekananən mme nempa keyanə msat palen kutumti katik katik sim zawak sala kalak kalak mge. Kegok mme Zisasiyanə ke ekti we bekananən nempa ke pemti mebegalen zempeye. Kegok sokbeme nempa keyanə alik bemi wati bipmanən tapmanğeen mege. ⁴³ Kegok sokbeme am sambe eknenən Kawawanğalen winde temanə ke ekti nâmtemtem penanə mbien. Ke sokbeme am eknenən Zisasiyanə mulup mge keyet ewe nâmtemtem tapmme eganə nembananeyet kapigok diindoye, ⁴⁴ “Neŋ zet diindosowap kapi in kandadapin! An notnanən neŋ Angat Nemunanə natamti amobotnanə windemak ekngalen belinan nemti nome gakiwap. Ke amgat nânâyet yek; Kawawanə iknanğat nânâyet kok sokbewe.” ⁴⁵ Kegok zeme nembane eknenən zet keyet yanən ku nâmâtâbien. Zet yanən ke nuknanə penanə; ku nâmâtâtâgalen Kawawanən nâmpeye. Ma eknenən kegogak zet keyet egat yanğkwesisiyet kinğabien.

*An kwiyaŋ amobotnaŋ bein?
(Matiyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Âpme nembraŋane ekŋenaŋ ilinak an kwi egaŋ amobotnaŋ bewe keyet mdândâwien. ⁴⁷ Kegok tapme Zisasiyaŋ keŋinan indik mâtâti namba isikŋaŋ ŋen mti ikŋaŋgat ganzenan pemti ⁴⁸ ekŋengat kapigok zeye, “An ŋen namba isisikŋaŋ nâgât mti zem oloŋen mpewe egaŋ neŋ zem oloŋen mnein sepem keboŋ bein. Ma an ŋen neŋ zem oloŋen mnewe egaŋ kegogak an neme kobanen ke zem oloŋen mpewe. Keyepmti in namba isikŋaŋnok tototnaŋ mamambep beme Kawawaŋgat zikatnan mobotnaŋ bewep.”

*An ŋenaŋ ku zemtalat indein ek ingalen nolin
bein
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Âpme Zânaŋ Zisasiyet zeye, “An zikat indanda, nin an ŋenaŋ gâgât kwidan kumti we bekaŋaŋ mâpeme ekti ninmak kumamaingapmti zemkulumpenn.”

⁵⁰ Kegok zeme Zisasiyaŋ Zân ma nembraŋane notnaŋ ekŋengat pigok diindoye, “An ŋen ingat ku zemtalatindein ek ingat nolin kegok nâmpeip keyepm in zemkulumpepepiŋ.”

*Samalia am ekŋenaŋ Zisas ekŋengalen mka
temanen ku tatagalen zemkulumpewien
(Zân 7:2-10)*

⁵¹ Zisas ek kululuŋen gilik zemti mobogalen kanaŋ sokŋan beme Zelusalem mkaen mobogalen ikŋaŋ nâmdelaŋ pemti mege. ⁵² Nâmdelaŋ pemti an notnaŋ egaŋ mebegalen zemindeme busup zet mmebien. Kegok zemindeme meti

Samalia msalen mka temanŋ ɲenmagen met patanŋ zemti Zisasiyet mka ma kwitnanŋ kwitnanŋ aik sasayelen busup zet am ekɲen diindowien. ⁵³ Yanŋut Samalia am ekɲenanŋ Zuda am ekɲenmak ku sekbem maip keyepm ekɲenanŋ ek Zelusalem mka temanen dundundu mulup msât kozin kekok nâwien. ⁵⁴ Zisas ma nembanŋane ekɲenanŋ Samalia msalen mka teman kokogalen sokɲanik kopme an ekɲen busup zet mkobien ekɲenanŋ zet nembelen dopmanŋ diindowienen ke nâmkoti Zisas ma nembanŋane koindaikti diindomti zemkulumindewien. Kegok zeme Zems ma Zânanŋ eknâmti egelanŋ Zisasiyet kapigok zewun, “Amobotnanŋ geɲ nâmane kululuɲengatnanŋ teziɲ zemalut toti indembuk ma geɲ zigok nânik?”

⁵⁵ Kegok zemalu Zisasiyanŋ egegat gilik zemti musuwawat zet diidoeye. ⁵⁶ Kegok zeme ekɲenanŋ mka temanŋ ke pemti mka temanŋ ɲen mebien.

*Zisasmagen tusumti mebegalen zet
(Matiyu 8:18-22)*

⁵⁷ Tapmetnepeme an ɲenanŋ Zisasmagen koti kapigok dunduye, “We, geɲ deset ma deset mesâgât mmane neɲ gamâpmebap.”

⁵⁸ Kegok zeme Zisasiyanŋ kapigok dunduye, “Neɲ namâti mamayelen ɲep yanŋut nukɲanŋ temanŋ penanŋ titiyelen. Zit ekɲen mkaninmak ma age ekɲen kegogak mkaninmak yanŋut Angat Nemunŋanŋ neɲ mka ma mundum weweyelen ku wemnain.” ⁵⁹ Âpme Zisasiyanŋ an ɲen ekti kapigok dunduye, “Geɲ koti neɲmagen tusum kot.” Zeme an egaɲ Zisas kapigok dunduye, “Amobotnanŋ, nânmmane meti bipm zawalen

tazin ya mmalema gakime mzilimtingut gilik ze kobap.”

⁶⁰ Zeme Zisasiyan egat kapigok dunduye, “Geñ pemane am ku napmâlîp ekñenan bipdi gakime bewep. Yanğut geñ meti Kawawaŋgalen zemâtâtât katnanen mama keyet zetnañ ammagen zemkawañ bemebanik.”

⁶¹ Sepem keğogak an ñenan Zisas kapigok dunduye, “Amobotnañ, neñ geñmagen tususuyet nâyap yanğut geñ nânemane kukñaŋgat meti mam bipm ma notneyet geñmak mebegalen zet diindomtingut gilik zemti kobap.”

⁶² Zeme Zisasiyan egat kapigok dunduye, “Am ñenan mulup selen winde taben beme egañ gilik ze bamseset egepiñ. Egañ selen weyañ tep kindiñan ma nanzañ mee notnañ zigoset tazin ke ekmâtâti winde benak. Âk egañ bamseset ekdak beme setetek mti tokunak. Sepem keğogak am ñenan Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakñañ mkawañ besât nân beme ek bamanan gilik zemti kwitnañ kwitnañ msat palengalen ke eknâmtikñañ mimipiñ. Egañ keğok mbe beme Kawawaŋgalen zemâtâtâtgat katnanen maip keñan mulup ñep ku mbe.”

10

Zisasiyan nembajane sambe zemindeme mepmâbien

¹ Âpme maneti Zisasiyan nemba sambe makumti 72 ewe indaombemindemti mulup zet zemindeye. Keğok mti ikañ bam msat mebegalen nângeen katan nemba zut zut keğok

zemindeme mebien. ² Kegok mti egañ ekñengat ewe kapigok tusum zeye, “Kawawañgalen mulup sambe penañ mimiyeleñ tazin yangut mulup am sambe yek. Kwep kwewetañ keyepmti in mulup toñañ dundum same mulup mimi am notnañ aikindeme mulupmanen sakwep mepmâbep. ³ In meti kapigok otnâmbep, neñ alak in sipsip nembon tam zupmañ ekñengat keñan zemindema melip keyepm in weyañ eksemti mebep mneti ekñenañ indawalebepgat. ⁴ In mesâpmti mânep ma ele temañ milawatmak ma setwewet titipiñ mebep. Ma selen am ñen aikti zapat belakñañ zenâ zenâ ku mbep. Belak etañ mebep. ⁵ Âpme kan katan mka ñengat keñan weweyelen mosâgât mti kukñañgat mka toñañgat kapigok dunduwep, ‘Keñ sewakñañ inmak tabe.’ ⁶ Zeme egañ mkañanen indaikti mobe beme, ‘Keñ sewakñañ geñmak tazin,’ kekok dunduwep. Âk kekok ku mbe beme keñ sewakñañ ilinmak tapme mebep. ⁷ Âpme mka motabewen keyegak tatat mimi ke tapme tu meu ilin nimti zibon indaip beme in ke mti nimbep. In mulup ekmagen mbep keyepm tu meu ñep indame nimbep. Ma in mka kukñañgat tabep ke pemti mka ñen weweyet ku mebep.” ⁸ Kegok zemti ewe kapigok tusumti zeye, “Kan katan mka temañ ñengat keñan mopme amnañ ingat zemolonen mti kolit zeme meti meu zibon ingat weyañ mbep ke nimbep. ⁹ Kegok mti am zawalinmak mka teman keyet keñangatnañ weyañindemti am ekñengat kapigok diindowep, ‘Kawawañañ ingalen Amobotnañin kozinen

keyelen kanan mulup anene inmagen kolip keyan zemkawan beinen egalen zemâtâtât katnan mama ilak sokbein.’ ¹⁰ Yanjut kan katan mka teman nengat kejan mopme ekjenan ingat zemolonen ku mip beme mka teman galen set tungupman tazinen metati amgat kapigok zewep, ¹¹ ‘Ingalen kânzunzun ningat setnnanen imann talep ke pâmpâm kumann ilinmagen tozin keyan mkawan beinen Kawawanan ingat nenzinzi min. Yanjut in kapigok otnât Kawawanan ingalen Amobotnanin inmagen kotati in indikdamun msâpmme in ku nâmtiknan mti zempeip.’ ¹² Nejan penan zema nât, ewenan baenen Sodom mka teman am ekjenan bekanan mimiñinangat zet mulup mimi kanen Kawawanan dopman bekanan katiknan penan indaye. Âpme in mka keyelen Kawawan galen Zet Zapat Dolaknan Penan inmagen kopme in ku nâmtiknan mti ektalabien. Keyepmti Kawawanan dopman titiyelen kanen in dopman bekanan penan Sodom am ekjen sebemindemti in mobotnan penan tiwep.”

¹³ Kegok zemti nemananeyet mka teman zut kapiyet zet diindoye, “Wakae, inmagen bekanan penan sokbewe. Kolazin mka teman galen am ma Besaida mka teman galen am inmagen nejan menok igak igak teman sambe mban ke ewenan Taia mkaengalen am ma Saidon mkaengalen am ekjenmagen sokbenak ze, nap sâk tenenan ambuluti kâyan sekñinan mulati yominangat nâmti sakambuk mti zemsu zemsu palen talip keyet zikat indanagen yominmagatnan gilik

zewiek. ¹⁴ Keyepmti neŋ in ewe pigok diindoma nâit, Taia ma Saidon ekŋen am bekanan tipman baen mambien ekŋengalen dopman titiyelen kananen Kawawanan yominanŋat tosanan mtoti indawe yanŋut in yominanŋat tosanin mmoti penaŋ indawe. ¹⁵ Kapaneam ingalen mka teman neŋ tatat mimi mti menok yanan yanan mma Kapaneam am in nikmâtâbien yanŋut in alak pi sekŋin omba penaŋ tapmmolip. Keyepmti neŋ ingat pigok nâyaŋ, In sekŋin omba penaŋ tapmmoliwanŋut Kawawanan in indeme teziŋ ŋandanen towebep.”

¹⁶ Egan keŋok zemti nembanane ekŋenŋat kapigok diindoye, “Am ŋenan ingalen zet nâmti mkipman bewe egaŋ nâlen zet keŋogak nâmti mkipman bewe. Ma am ŋenan in indik kiŋŋatindewe egaŋ keŋogak neŋ nakiŋŋat newe enenogat in zet zapat dolakŋanŋ manzeip ke nâlen zezapat bein. Ma ŋenan neŋ makiŋŋatnein egaŋ keŋogak An neŋ zemneme koban ek keŋogak makiŋŋatpein enenogat nâlen zezapat ma Kawawanŋalen zezapat eget sakam kwep bein.”

Nembanane 72 ekŋenanŋ gilik zemkobien

¹⁷ Âpme Zisasiyan nembanane 72 indeme mebien ekŋenanŋ met maneti gilik zemti koti ekŋenanŋ Zisasiyet zezapat oloŋen palen kapigok dunduwien, “Amobotnan, nin gâlen kwidanen we bekanan amŋat keŋinan keŋogak zemindemann ekŋenanŋ ningalen zet gawepumti kwawabien!”

18 Ekñenan̄ kekok zeme egañ zet dopman̄ kapigok gilik zem zemti zeye, “In kekok mbien ke enenogat Sadanḡat winden̄añ tatimtopme egañ kululuñengatnañ sakamañ ambeyak busatnañañ sakwep peyak mamm kekok winden̄añ katipemti toge ein menok nâgât kwitnnañ tapmmeyepm topme ekban. 19 Nâit, in winde indawan ke asiñ am indindi ma lanzi ekñen sela indiwep ma kasa ekñengalen winden̄in kume tobe. Kekok mme kwitnañ ñenan̄ ku indawalebe. 20 Yanğut in we bekanan̄añ zelin gawepuwien keyet keñ segeyak ku mit. Kawawan̄añ kwilin papiaen kululuñen kumpepen̄añ ma in mama kanzizit kwesiñ kwesiñ mamayelen ke tiwep keyet keñ segeyak mbep.”

*Zisasiyan̄ keñ oloñen nâmti Bipman̄
Kawawan̄gat wisikñ zeye
(Matiyu 11:25-27; 13:16-17)*

21 Âpme kan keyet Emetak Teñañ Zisas keñanen oloñen mimiyelen mpeme penañ mti kapigok zeye, “Bien, kululuñ ma msatgalen Amobotnañ, neñ gâgât wisikñ nâmgeyap enenogat am nânânjinpiñ ekñenmagen mulupdi ma zezapadi dolakñañ ekñenmagen mkawan̄ beman̄e ekmâtâbien keyanğut an nânânjin temañ ekñenmagen kwitnañ kwitnañ enziliwanan. Bipm, geñ kwitnañ kwitnañ msokbewanan ke gitanḡat nânâyet ma nâmtikñañdañgat mbanan.

22 Bienañ kwitnañ kwitnañ sambe kapi betnnañ bem neñge. An ñenan̄ nâlen yanğ ku manikmâtâzin; Bienañ kwep manikmâtâzin. Ma Biengalen yanğañ keğogak an ñenan̄ ku

maekmâtâzin. Nenak kwep maekmâtâlap. Ma neŋ am ombemindema Bipmnaŋgat yaŋaŋ maekmâtâlip.”

²³ Kegok zemi Zisasiyaŋ nembraŋe 72 ekŋenmagen gilik zem zetnaŋ ŋandaŋaŋ mtoti kapigok diindoye, “In oloŋen palen talip enenogat in kwitnaŋ kwitnaŋ sambe ilin mti ma ke eknâmâtâbien. Neŋ kapigok diindowi, ²⁴ eweŋaŋ baenen golaŋ zenze an ma an teŋ notnaŋ ekŋenaŋ kwitnaŋ kwitnaŋ mamiyap eksâtgât ma nâgât zetn nâsâgât webe webe mbien yaŋgut ku nikti nâmbien. Naman in alak nen nikti zetn nâmtiŋgut ku nâmâtâlip.”

Samalia an dolakŋaŋ ŋengat bemzenze zet zenzenaŋ

(Matiyu 22:34-40; Mak 12:28-34)

²⁵ Âpme kan ŋengat an zii zet nâmâtâtâtnaŋaŋmak ŋenaŋ koti Zisas tetipemti eegalen kot yaŋkwesiye, “An zikat indanda, neŋ kwileki mti mama kanzizitgat zapat bewap?”

²⁶ Kegok zeme Zisasiyaŋ nâmti kapigok dunduye, “Mosesiyelen zii zelen mama kanzizitgat zigok kumpepeŋaŋ? Keyet yaŋaŋ geŋ zigok otnânik?”

²⁷ Yaŋkwesime egaŋ zeye, “Geŋ keŋdi ma nâmamandi ma windendi ma ŋoktikdi ekŋen ke ketalasimti Amobotnaŋ Kawawaŋgat etaŋ gogot mpewanik. Ma zet ŋen ewe kapigok, gitaŋgat maŋgemben kataŋ am notnaŋgat kogogak gogot mbanik.”

²⁸ Zeme Zisasiyaŋ zet dopmaŋ kapigok gilik zem dunduye, “Geŋ zet teŋ penaŋ zenik. Geŋ kekok mbanik beme mama kanzizit tiwanik.”

²⁹ Yanğut zii zet nâmâtâtât an eğan am notnağat gogot ku mge keyepmti eğan nânânğan ke Zisasiyan ku nâmâtâtâgalen nâmti eğan zet ñen zesât mti zet kukñağat ke atam pemti zeye, “Nâgât notn ke an kwi?”

³⁰ Kegok zeme Zisasiyan egat dunduye, “Kan ñengat Zuda an ñenan Zelusalem mka temanganañ Zeliko mkaen totogalen totnepeme kambu titi an ekñenan ek aikti milawatnañ kambu timti kume gakikiyelen wembe katnan etañ tapme pemti kunzuñ mebien. ³¹ Kegok sokbeme an zut Zuda mañgaengatnañ sâpe sâpe bumbu an ñenan Zeliko mka temanen mebegalen nâmti set eğan togeen ke tatotneti an ke ekti set keiñaset toti mege. ³² Sepem kegogak Kawawağalen sesewat mka temağalen mulup an set keyegak kotneti an kemagen patañ zemti ekmagen sokñan meti ekmâtâti pemti set keiñaset toti mege. ³³ Âpme Samalia am ekñenan Zuda am ekñenmak kasa kasa mamip. Yanğut Samalia an ñenan set keyegak tapmetneti an ke egeen keñañan an keyet kember penañ nâye. ³⁴ Keyepmti ekmagen sokñan penañ meti wain ma tep tuñan kelakñañmak kumsowienen ke bepemti sâk butnañ mti kwaikpeye. Kegok mti doñkiñan dukñan ambepeme mopme aikmeti an ñengalen mkaen mowebun. Ke moweti ekdamuñ mge. ³⁵ Âpme mseñan mka keyet toñan mânep silwa kasetnañ zut msamti kapigok zempeye, ‘Geñ an kapi weyañ ekdamuñ mbanik. Âpme neñ set kapiyegak gilik zem koti gâlen kwitnañ kwitnañ timane mebe ke neñ koti dopmañ ñep mutuwap.’ ”

³⁶ Zisasiyaᅇ zet keᅇok zemdelanaᅇ zemti zii zet zikat indanda an keyet yaᅇkwesiye, “Geᅇ zigok otnânik, an tuk eᅇᅇngat tunᅇuwinangatnaᅇ an kwiyaᅇ an kambu titiyaᅇ kuwien ke notn dolakᅇᅇaᅇ mpeye?”

³⁷ Keᅇok yaᅇkwesime zii zet zikat indanda an keyaᅇ kapigok zeye, “An egat kembeᅇ nâmti mukulem mpeye ke.”

Zeme Zisasiyaᅇ zetnaᅇ dopmaᅇ gilik zeye, “Geᅇ meti sakam keᅇogak mbanik.”

Zisasiyaᅇ Matamak Malia egetmagen meᅇe

³⁸ Âpme Zisas ma nembraᅇane eᅇᅇenaᅇ tapmetneti mka ᅇᅇnde temaᅇ ᅇᅇ kopataᅇ zemti Zisasiyaᅇ mka temaᅇ keyet keᅇᅇᅇ moweti imbi ᅇᅇ kwitnaᅇ Mata egalen mkaen moweᅇe. ³⁹ Ma egat weneᅇᅇᅇ kwitnaᅇ Malia. Eᅇᅇᅇ koti Zisasiyaᅇ mot totapmaᅇᅇᅇᅇ ke koti Amobotnaᅇ egat setnaᅇ ganzenan totati eᅇᅇᅇ zezapat dolakᅇᅇᅇᅇ tazemzikat indamaᅇᅇᅇᅇ ke tatnâmaᅇᅇᅇ. ⁴⁰ Âpme Matayaᅇᅇ meᅇ weyayaᅇ igak tapm olati weneᅇᅇᅇᅇᅇᅇ nâmsokumti keyepm koti Zisasiyet zeye, “Amobotnaᅇ, geᅇ taekdik, wenennaᅇ neᅇ nemti geᅇᅇmagen kotapme mulup nenak tapm olalap. Zemane koti neᅇ namukulem mik!”

⁴¹ Zeme Zisasiyaᅇ kapigok dunduye, “We, o Mata, geᅇ kwilekiyet kwitnaᅇ kwitnaᅇ sambeyet yayaᅇ mti nâmnukᅇᅇᅇᅇ mnik? ⁴² Maliayaᅇᅇ nâᅇâᅇ zetnnaᅇᅇᅇᅇ nâmtikᅇᅇᅇᅇ min keyaᅇ kwitnaᅇ kwitnaᅇ sambe msalen kapi seabemindein. Ke ᅇᅇenaᅇ menzem mimiyelen sakam yek.”

11

Dundundayelen set katnan (Matiyu 6:9-13; 7:7-11)

¹ Âpme kan nengat Zisasiyan mundum nen metati tadundumange. Ya dundum delan zeme nembajane nenan egat yankwesiye, “Amobotnan, geŋ dundundu set katnan nen Zânan nembajane zemzikat indayenok zemzikat ndasenik.”

² Zeme egaŋ diindoye, “In dundundu sakam kapigok dunduwep: Bien, nin gâgât kwidi mmotnuwen kogogak am sambeyan mmobogat dundunup. Geŋ kot nin sambe ndadamuŋ mi.

³ Geŋ alak tu meu nnanŋat wenok niniyet ndasenik.

⁴ Nin am eknenan myuŋgum ndandanan makatikpenup sepem kegogak geŋ ningalen yomm katikpe. Yomgalen tetimaemaeyan ndatime ku katikndewanik. Windendi ndamane bekananen ku towebanup.”

⁵ Zisasiyan kegok zemti nembajane kapigok diindoye, “Inmagengatnan am nenan tambusutnan notnan nenmagen medak beme meti set toŋtoŋ kumti zenak, ‘Notn, gâlen nupmaman tuk nasenigaŋ dopman gawap.

⁶ Nâlen notn nen set teepman koti kotapme neŋ meu eksasayelen nen ku tatnain!’ ⁷ Geŋ kegok zewek beme nodi keyan mka kenan tati kapigok zenak, ‘Geŋ nabutetepiŋ, sekekek kekpeya ma nemban ma nen ma imbin nsakwep mundumen meluk tawenup. Neŋ wati kwitnan nen ku gasap.’ ⁸ Yanŋut neŋ kapigok diindowi, geŋ egat notnan ya egaŋ ku wati gamukulem

mgenak. Yanjut geŋ yaŋkwesiŋ giŋgiŋ mbek beme egaŋ ŋep wati nupmamaŋgat zewek ke ŋep mganak. ⁹ Âpme neŋ dundundu mimiyelen set katnaŋ ingat bemzenze zet tuk kapigok diindowi: Kawawaŋgat dundum same kwitnaŋ kwitnaŋ indawe. Ma timamat mulup mti penanaŋ aikbep ma ŋanda kasaŋ kume set kwaselemti kwitnaŋ kwitnaŋ indawe. ¹⁰ Mandunduiwaŋ kwitnaŋ kwitnaŋ matip. Matimaliwaŋ penanaŋ maaigip ma ŋanda kasaŋ makuiwaŋ sekekek kweselemindamti kwitnaŋ kwitnaŋ maindain.”

¹¹ Dundunduyelen zet ŋen ewe kapigok zeye, “Inmagengatnaŋ an ŋenaŋ nembayet biwin tatnak beme nemuŋaŋaŋ meuyet mti aŋgalayet yaŋkwesime nombe kukŋaŋbeŋ ku masain.

¹² Ma egaŋ sakokolok katnaŋgat yaŋkwesime lanzi ku masain. ¹³ In am bekaŋaŋ penaŋ ya nemunambaŋin kwitnaŋ kwitnaŋ dolakŋaŋ maindapelanguip. Âpme Biwin kululuŋen ek An dolakŋaŋ penaŋ. Egaŋ kwitnaŋ kwitnaŋ dolakŋaŋ biwineyaŋ nempa maindaip ke sebempemti mobotnaŋ penaŋ indaweyeyepm in Kawawaŋgat Emetak Teŋ ndandayelen dundum same egaŋ Emetak Teŋ ŋep indawe.”

Am ekŋenaŋ Zisas we bekaŋaŋmak main kegek sekŋaŋ bemzewien

(Matiyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Am ŋen we bekaŋaŋmak mamti zet ku manzemtan. Ek an kopa ya Zisasiyaŋ we bekaŋaŋ mâpeye. We bekaŋaŋaŋ kwawepme an keyaŋ yaŋbemti zet zeye. Keganok sokbeme am sambeyaŋ nâmtentem mbien ¹⁵ yanjut am notnaŋaŋ

zewien, “Zisas ek we bekanan ekngalen njanan bembenan kwitnan Beelsebul egan winde same we bekanan tazemendein.”

¹⁶ Kegok zeme am notnanan Zisas tetipemti eegalen ma egan menok notnan mme Kawawan ekmak penan tazin ke namti egat yan kwesiwien. ¹⁷ Apme Zisasiyan ekngat nananinan zekukanan mbiengapm kapigok diindoye, “Am mange njanan ilinak kalanti mange nen mange nen bemtati maom kwaom mbiek beme eknenan kwesin ku mambiek ma eknenan mama mimininan kilen bewiek. Sepem kegoak awembi ma nemunambanine eknenan ilinak kalambiek beme ekngalen mama mimininan kilen benak. Nejmak Sada mak kasa kasa mamilup kogogapmti Sada nan winde name egalen winde kumatotogat winde ku nanak. ¹⁸ Eneyet Sada galen mangeyan kalanti ilinak maom kwaom mbiek beme eknenan windemak nep ku tabiek. ¹⁹ Apme ne nan Beelsebul egalen windeyet we bekanan mamatindeyap zeyoyepmti kwiyan nembanine winde indame we bekanan matindewep, Beelsebul egalen windeyet ma Kawawangalen windeyet mamalip? Ilinan gat nembanineyan we bekanan malo keyan in zekuku miyo ke mme penanepin bep. Eneyet nembanineyan yanjin msokbeyo. ²⁰ Wa ke Beelsebul galen windenan yek. Kawawangalen Emetagan manap mukulem mme we bekanan maindamalap. Kapiyan msokbemindainen Kawawangalen zematatatgat katnan mama keyelen winde ke alak in magen kapi tazin.

21 Âpme an winderanben nenan kasayet damun msâgât timbinan weyanți mkanan damun mnanen mkanan dolakan tadak. 22 Yanğut an winderanben penan nenan koti an ke kumsagapmti timbinan namukulem msem nâyeyeen ke, 'Kambu titi an ke mtopesap,' nâmti mgeyanğut egalen kwitnan kwitnan ke ma milawatnan kambu tiye. Timeti notnane eknenmak kalakumti tiwien.*

23 An nenan nenmak ku mambe beme ek nâgât kasan.

We bekanan gilik zem toti munduman mobotnanen mege

(Matiyu 12:43-45)

24 We bekanan an kenangatnan kwaweti msat tunğupman mundum tatagat timati mundum nen ku aige. Keyepmti iknangat kapigok otnâye, 'Mkan ewenan pemti koban keyegak gilik zem meti eksap.' 25 Kegok zemti gilik zem meti egeen mka ke belak weyanți kaput peme toņepin tage. 26 Keyepmti met we bekanan notnane 7 eknen keyan bekanan penan ek sebempeip eknen ke indatime kot keyegak tatat mimi mbien. Kegok sokbeme an ke ewenan bekananik maanğewan bekanan penan bemtazin."

Oloņen mama mamayelen yanjan

27 Âpme Zisasiyan zet kegok zemdelan zeme imbi nen am manğe tabien ekņengat tunğuwinan

* **11:22:** Zet zapat keyan mkawan beinen Sadan winderanmaganğut Zisasiyelen windeyan Sadanğalen winde mtopein.

tati Zisasiyet kapigok zeye, “Imbi geŋ gambage ma nam gaye egaŋ oloŋen penaŋ mbe!”

²⁸ Kegok zeme Zisasiyaŋ imbi keyet kapigok dunduye, “Geŋ kekok zenik, âpme nen nâyawen am Kawawaŋgalen zezapat dolakŋaŋ nâmti maŋgawepup ekŋenaŋ oloŋen penaŋ mbep.!”

Zona egaŋ piliŋ beye
(Matiyu 12:38-42)

²⁹ Âpme am sambeyaŋ koondakbienen kan keyet Zisasiyaŋ zet ewe tusumti kapigok ekŋengat diindoye, “Am alak kan kapiyet talip in bekaŋaŋ penaŋ ma Kawawaŋgat ku nâmkĩŋpeip! In neŋ menok ŋen mma eegat nâmti manayaŋkwesip. Yaŋgut in menok ŋen ku ekbep. Piliŋ kwewetaŋ Kawawaŋgalen golaŋ zenze an itnaŋaŋ kwitnaŋ Zonamagen sokbeye keboŋ bam ekbep. ³⁰ Ke kapigok golaŋ zenze an Zonayaŋ Ninewe msalen keŋ gilik zenzeyet zeye keyet piliŋ beye sepem kekok Angat Nemuŋaŋ neŋ am alak talip in kapimagen nen piliŋ beyap. Ninewe ekŋenaŋ keŋ gilik zenzeyelen zet Zonayaŋ mediindome keŋin gilik zeye. Âpme neŋ inmagen keŋin gilik zenzeyet diindoma keŋin gilik zeme nâmkĩŋpepemak mamayelen nâmti tadiindoyap. ³¹ Âpme itnaŋaŋ baenen imbi mobotnaŋ Siba msalengatnaŋ egaŋ beŋaŋgatnaŋ amobotnaŋ Solomon nânâŋaŋ temaŋ ke eksâgât nâmti koge. Âpme neŋ amobotnaŋ Solomon ek sebempeyap. Yaŋgut neŋ ingat tunguwinan pi tati mulup mma in keŋinan ku mkipmaŋ benemti yominaŋgatnaŋ ku gilik zeip. Keyepmti imbi

mobotnaŋ Siba msalengatnaŋ eaŋ Kawawaŋgat zikatnan zemindoween, ‘Neŋ beŋangatnaŋ Solomon etaŋ eksât koban âpme in Zisas sokŋan tazinaŋgut in yaŋaŋ ku ekmâtâlipgapmti keyaŋ ingalen yom temaŋ bein.’ ³² Âpme Zonayaŋ zet zapat dolakŋaŋ Ninewe am ekŋen diindoyeen yomengatnan keŋin gilik zem mâpme delaŋ zeye keyet dopmaŋ dolakŋaŋ Kawawaŋaŋ indawe. Ma ekŋenaŋ Kawawaŋgat zikatnan in zemindowep. Enenogat neŋ alak inmagen pi tati Zona mobotnaŋ penaŋ sebempenti tapma in nâlen zet zapatn dolakŋaŋ nâmti ewe yomengatnaŋ ku gilik zeip. Keyepmti dopmaŋ bekanan temaŋ inmagen sokbewe.

In am ekŋengalen lam keboŋ bemti tabep

(Matiyu 5:15-16; 6:22-23; Mak 4:21-22; Luk 8:4)

³³ Âpme amnaŋ lam koŋ bemti menzimaŋ dukŋan ku makwalapenup. Nin lam koŋti munduman tatatnanen sosok sapemann tapme mbusatnaŋ beme amnaŋ ekti mka keŋan makwalip. ³⁴ An ŋen ek nâmamaŋaŋ Kawawaŋmagen bemti mamain ek busatnanen mamaingapmti keŋan ma sekŋaŋ busatnanen talip. Mme an ŋen ek nâmamaŋaŋ Kawawaŋmagen ku mambein an ke tembusosogen mamain kegok zenzeyelen. Keyaŋgut, ‘Neŋ ŋep Kawawaŋ mâti mamti naman kwitnaŋ kwitnaŋ msatgalen kogok timambap,’ an keyaŋ kogok zein beme ek tambusosogen penaŋ tazin. ³⁵ Weyaŋ ekmâtâbep. Mti zikalin ekpeme Kawawaŋmagen mebe keyaŋ keŋin sekŋin mme busatnaŋaŋmak bewe. Kogok ku mbep beme tembusosogen keŋin ma sekŋin

pesak pewe. ³⁶ Âpme keñinan busatnañ tisâgât indembein ekñenan zet zapat penañ ke tip ma busatnañ kogogak tip eneyet neñ busatnañ ma zet zapat penañ. Sepem keyet katanñ lamaanñ mka keñan mbusatnañ mambein kekok mbe.”

*Zisasiyanñ Palisi zet memendep mimindaye
(Matiyu 23:13-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Âpme Zisasiyanñ zet kekok zemdelañ zeme Palisi an ñenanñ Zisas egalen mkaen tu meu niniyelen zemmandaye. Kegok zeme mka keñan moweti meu niniyelen mundumen totage. ³⁸ Ke totati betnañ Zuda am ilinañgalen zii zelañ bet zuluti tu meu niniyelen zenzenañ ke ku mâti bet zululupinñ tu meu ninñe keyepm Palisi an keyañ ke ekti nâmtemtem mge. ³⁹ Kegok otnâme Zisasiyanñ egat nânâñañ ekmâtâti kapigok dunduye, “In menzim sekñañ etañ manzulupme keñanen zulupinñ mme meu pâpmanñ melesinñ matazin. Ingalen mama miminñin sepem menzim keboñ. In amgat zikalinan an pembenañnok mamaip yañgut keñinan kambu ma sekgalen eiyak kwitnañ kwitnañañ bemisik wen. ⁴⁰ Wakae, inmagen bekanañ penañ sokbewe. In an kileñ penañ. In zigok otnâip? Kawawañañ menzim sekñaset weyañti egañ kekokak keñaset weyañge, ma? ⁴¹ Yañgut menzim ma pelep keñan kwilekiyanñ tazin ke timti am tototnañ ekñen indawep. Kegok mme kwitnañ kwitnañ sambe inmagen kweteteppanñ bewe.

⁴² Wakae, Palisi inmagen bekanañ penañ sokbewe! In kwilekiki isikñañ sikokok ma sunjem

sango muluwengatnaŋ ma songom ekŋen keboŋgalen maŋge 10magengatnaŋ maŋge kwep ke Kawawaŋgat masaip. Yangut in Kawawaŋmagen kwetetepmaŋ mama ku mamaip ma ek gogot ku mampep. Egat ke mti keyet palaŋan kwitnaŋ kwitnaŋ isisikŋaŋ kegogak mbep.

⁴³ Wakae, Palisi inmagen bekaŋaŋ penaŋ sokbewe! In sesewat mkaengalen mundum totatat dolakŋaŋ ilin ombempepeŋaŋ etaŋ matotalip. Ma amnaŋ bem kwiti kwiti munduman indikti indamukume nâme mobotnaŋ bembeyet manâip.

⁴⁴ Wakae, inmagen bekaŋaŋ penaŋ sokbewe! In sum piliŋaŋ ma elimiakŋaŋpiŋ tapme am sambumbuŋaŋ tazin ke nânâpiŋ amnaŋ dukŋan mamelip. Ma ingalen keŋin bekaŋaŋ penaŋ ke amnaŋ sekŋinaset ku maegip. Amnaŋ sum dukŋan egapiŋ mamelip sepem keboŋ.”

⁴⁵ Âpme an zii zet zikat indanda ekŋenmagengatnaŋ ŋenaŋ Zisasiyet kapigok dunduye, “An zikat indanda, geŋ zet zenik keyaŋ nin kegogak mtotndein!”

⁴⁶ Kegok zeme Zisasiyaŋ zeye, “Wakae, an zii zet zikat indanda inmagen kegogak bekaŋaŋ penaŋ sokbewe! In nukŋaŋ sambe timbemâti am ekŋengat dukŋinan bemindeme ekŋenaŋ tao-lapme ilin belak kakanemuŋ bet bugan kukupiŋ mamaip. ⁴⁷ Wakae, inmagen bekaŋaŋ penaŋ sokbewe! In nanzaŋ temaŋ dukŋan meluwaŋ kumpemti yeŋsokŋineyaŋ golaŋ zenze an indowien ekŋengat suminanen bempewien. ⁴⁸ Ma yeŋsokŋine ekŋenaŋ golaŋ zenze an indokwebien ke nâmti, ‘Nep,’ zeip keyepmti in sumin elim-

iak pembedan mamiakpeip. ⁴⁹ Âpme Kawawan an nânânan teman egan kapigok zeye, ‘Nej golan zenze an ma an zet zenze eknenmagen indema kopme notnan indome gakiwep ma notnan sisipenpen mimindawep.’ ⁵⁰ Ingat yensoknineyan kan Kawawan msat ma kululun weyangeen keyetnan yanbempti golan zenze an eknen indokwebiengat dopman alak talip in Kawawan musuwet indesâpm. ⁵¹ Ke yanbembenan baenen Keinan meniyan Abel kume gakiye ma keyetnan mamkwati Zakalaya ek sesewat mka teman galen sisak ma kambuk mka tej tunguwidan amnan nanzan kume gakiye. Nejan penan zema nait, am alak talip in keyet dopman Kawawan indame puwep!

⁵² Wakae, an zii zet zikat indanda inmagen bekanan penan sokbewe! In Kawangan galen zet penan amnan nânâyet kwatapemti ku mamkawan beip. In zet penan ke ku mkipman bempti am kegogak zemkulumindeme eknenan zet penan ke ku nâmkinpewien!”

⁵³ Kegok zemdelaan zemti Zisasiyan Palisi an keyelen mkaengatanan toti pem nen mege. Âpme kan katan Zisasiyan am zet zapat mandiindome zii zet zikat indanda ma Palisi eknenan kot ek mtopepeyelen zet zemti yankwesisi sambe sepem igak igak mayan kwesimtemien. ⁵⁴ Ma eknenan egat yan m ekti tetipemti zet bekanan ekngalen zii zelen tazinen nen mtopeme eknâmti zelen pepeyelen keyet mamtemien.

*Zisasiyan nembrañaneyet Palisi ekñengat weyañ
eksemambep keyet golañ zet diindoye
(Matiyu 10:26-27; Mak 8:14-21)*

¹ Âpme am tausen sambe penañ ñep ku makukuyelen koti koondakti kitik kitik tati notnañ notnañ kakalim notnañ kakalim kekok tapmme notnañ ewe takopmambien kan keyet Zisasiyan nembrañaneyet golañ zet kapigok diindoye, “In Palisi ekñengalen yis plawa manzim semen keyet weyañ eksemti mambep. Zet keyet yañañ ekñen an zet nambalam zut zenze. ² Âpme in yis nupmamañ keñan ku egoyañgut nupmamañ sememe nâyo yis keñan beyo. Keyet katan Palisi ekñengalen mama mimi an nambalam zulañ mama keyet penañañ bamgat sokbemkawañ beme yañin ekmâtâbep. ³ Ma Palisi ingalen zet mama mimi enzilim tazin ke bamgat ku enzilim tabe. Sosok sokbeme keyañ yañañin dâsuki ke msokbewe.

*Zisasiyan ku kiñgagagat zet zapat diindoye
(Matiyu 10:28-31)*

⁴ Notnne, neñ zema nâit, amnañ sekñin etañ kume gakime keñ kayombañin kukuyelen windeyet timabep keyepmti ekñengat ku kiñgabep. ⁵ Neñ An kwiyet kiñgabep ke zikat indama egit: In Kawawañgat etañ kiñgabep enenogat ek winde tasainen am indome gakimeñgut teziñ ñandenjen âtâtindeme towebep. Zet ke penañ. Egat etañ kiñgabep.

⁶ Âpme in gwasembelebele indikgit ekñen Kawawañañ nâmâtâti indikdamuñ mamm. Gwasembelebele ek belakñañ penañ. Ekñen

tosanin isiknan penan titiyelen yangut eknenmagangatnan nen gakime Kawawanjan age nen gakin manain! ⁷ Keyangut in gwasembelebele belaknan penan kebon yek. Kawawanjan nâinen in mobotnan penan beip. Ma in age eknen sebemindeip ya kwitnan kwitnan bekanan sambe inmagen sokbeme Kawawanjan ingat nâmâtâzin keyepm kinngapinj!

Am nenan Zisas mâbâgalen sakambuk ku mbe (Matiyu 10:32-33; 12:32; Matiyu 10:19-20)

⁸ Am nenan, 'Nen Zisasiyet nâmkinpempti ek-magen tusuyap,' zemti am notnangat zikalinan egan kegok zemkawan bewe beme Angat Nemunan nen kegogak Kawawangalen en-sel ekngat zikalinan an ke, 'Nenangat za-pat penan,' kogok zewap. ⁹ Yangut am nenan am ekngat zikalinan nanzemkandabeen Angat Nemunan nen kegogak Kawawangalen en-sel ekngat zikalinan zemkandatpewap.

¹⁰ Âpme an nenan zet bekanan notnan Angat Nemunan nâgât zeiben Kawawanjan yomin katipen yangut am nenan Emetak Tengalen windeyet naman Sadangalen winde zeiben Kawawanjan yomin ke ku katipewe. ¹¹ Ma in sesewat mka isiknanngalen mulup an zelen idendeyelen indateti mobep ma gapmangalen zet mulup mimi mundumen indati mekep ma amobotnan nen zet nânâyelen windenjanmak ek-magen indati mepme, 'Zet zigok zesenu?' ma 'Zet kwileki zesenu?' keyet yayan mimipinj. ¹² Kan keyet Kawawangalen Emetak Tenan zet kwileki zenzeyelen ke mzikat game zet zewanik."

An kilerj mânep milawatnanmak egat bemzenze zet zenzenj

¹³ Zisasiyan zet kekok zemdelañ zemti tapme an ñen manje temañ kemagengatnañan Zisasiyet zet kapigok yañkwesiye, “An zikat indanda, datnmak nigat bipmdañ gakisât mti msat ma mânep milawat datnmak nilisakwep ndaye. Ya neñ alak milom bilombi ke nâgât butnañ zenzenj ke kalopbemti nanayelen nâyapgat datnnañgat zemane nasem.”

¹⁴ An keyañ kekok yañkwesime Zisasiyan dunduye, “Notn, Bien Kawawañan neñ igalen zet weyayañgalen ma milawat milom bilombiñit ke kalalañgalen nâmti ku neme koban.” ¹⁵ Zisasiyan zet ewe tusumti am manje temañ eknjengat kapigok diindoye, “In milawatmak mamayet eksegat ku mbep. Keyañ indamukulem mme mama kanzizit ku tiwep.”

¹⁶ Kegok zemti Zisasiyan bemzenze zet ñen kapigok diindoye, “An mânep milawatnanmak egalen muluwen sañgo ma meu notnañ dolakñan penañ kwage. ¹⁷ Kegok sokbeme egañ nânâ mulup mge, ‘Neñ mundum ñen sañgo ma meu notnañ bembeyelen ñen ku tatnain. Neñ zigok mbap?’ ¹⁸ Kegok otnâmti egañ nânâñan ñen kapigok aige: ‘Neñ mkan isikñan sambe kapi asekma delañ zeme mkan temañ sambe walati sañgo ma meu notnañ ke timti mka keyet bewap.’ ¹⁹ Kegok otnâmti ikñanñgat kapigok zeye, ‘Neñ an delañ zenzenj! Neñ kwitnañ kwitnañ sambe ke nup kan sambe tatnawe. Neñ nananñgat mamann mma elen beles penañ bein ma oloñen palen tu meu ntabap.’

²⁰ Egan̄ kegok otnâme Kawawaŋaŋ egat zeye, ‘Geŋ an kilen̄ penaŋ! Geŋ tembumbu kapiyet gakisenik. Âpme kwitnaŋ kwitnaŋ sambe gi-taŋgat ondekbewananen ke kwiyaŋ tiwe?’ ”

²¹ Zisasiyaŋ zet kegok zemdelan̄ zemti ewe tusum zeye, “Am milom bilombi ilinanḡat etaŋ maondakbeip am ekŋen keboŋ ke Kawawaŋgat zikatnan̄ ekŋen am mânep milawalinpiŋ bewep.”

Msat palengalen kwitnaŋ kwitnaŋgat yayaŋ ku mbep

(Matiyu 6:25-34)

²² Âpme Zisasiyaŋ nembraŋaneyet kapigok diindoye, “Neŋ zet keyet butnaŋ ewe kapigok zema nâit: In alik tatagalen meuyet ma in sekŋinaŋgalen sâk melakanduyet yayaŋ mimipiŋ.

²³ Ma sâk melakanduyet ma tu meuyet etaŋ ku maotnâmambep. Naman in mama kanzizit titiyelen keyet maotnâmambep. ²⁴ In tedukŋan gwaen gwasembelebele indigit. Ekŋenaŋ meuyet yayaŋ ku mamip. Ekŋenaŋ mmonde onde ma timondak mka mzalaŋen ku mambeip yaŋgut Kawawaŋ egaŋ meu maaikindame manip. Kogogapm Kawawaŋaŋ ingat nâme mobotnaŋ mambein. Ma egaŋ indikdamuŋ mamm keyepm yayaŋ mimipiŋ mamambep. ²⁵ Ma am inmagatnaŋ kwiyaŋ yayaŋ mti ikŋaŋgat mamaŋaŋ nup kanaŋ butnaŋ ŋep tusum manak? Am ŋenaŋ ŋep yek, keyepm yayaŋ mimipiŋ mamambep.

²⁶ Ma in nup kan butnaŋ tususuyelen isikŋaŋ bukapi ŋep ku mamip ya in kwilekiyet tu meu ma sâk melakanduyet yayaŋ penaŋ mamip? ²⁷ Âpme

in tep belaalik msalen wein ke indigit. Ekñenan ilinaŋgat saŋgum melakanduŋin ku maweyaŋip ma mulup ku mamip. Yaŋgut keyet yaŋaŋ neŋ ingat diindoma nâit. Solomon ek mânep milawatnaŋ temaŋmak miak miakñaŋ dolakñaŋ yaŋgut tep belaaligat katnaŋ ego egoŋaŋmak keyet katan Solomonan ku miage. ²⁸ Âpme Kawawaŋaŋ didik ekñen ikñaŋ kwapme mamiakindein yaŋgut kan belaknik tati sakwep memuŋ beme tep mambumannzin. Âpme Kawawaŋaŋ in saŋgum melakandu ñep ku maındaingapm in yayaŋ mamip? In nâmkiŋpepeŋinpiŋ, ma? ²⁹ Keyepm in nânâ mulup, ‘Tu meu kwileki nsenup?’ Keyet nâmti yayaŋ mimipiŋ. ³⁰ Ke am Kawawaŋaŋ ku nâmkiŋpeip ekñenaŋ nânâŋin keyet maketalasip. Keyaŋgut Biwin kululuŋen egaŋ in kwitnaŋ kwitnaŋ ekñen keyet olalip ke ñep nâmindein. ³¹ Keyepmti in naman keŋin sekŋin ketalasime Kawawaŋgalen zemâtâtât katnaŋ mama kandaŋan tabep ma Kawawaŋgalen zetnaŋ kandaŋan mepmeŋgut keyet palaŋanen tu meu saŋgum melakandu indawe.”

Mama mimien kwitnaŋ kwitnaŋ dolakñaŋ ondek bembeyelen

(Matiyu 6:19-21)

³² Zisasiyaŋ zet ewe kapigok tusum diindoye, “Nâmkiŋpepemak maŋge isikñaŋ, in Biwin kululuŋengatnaŋ egalen zemâtâtâtgat katnaŋ mama ke ikñaŋmak damuŋ mbep keyepm kiŋgagapiŋ mambeŋ. ³³ Ma in milom bilombiŋin taindain ke beme amnaŋ kwitime mânep ke timti am kwiyaŋ olalip ekñen indawep. Ma in kwitnaŋ

kwitnaŋ dolakŋaŋ keboŋ mammambep beme keyaŋ Kawawaŋaŋ oloŋen mpewep. Mama mimi dolakŋaŋ keyet dopmaŋ ikŋaŋ kululuŋen gwaen indame kambu titi an ekŋenaŋ ku tiwep ma kwawaŋ ku nimbe. ³⁴ In kwitnaŋ ŋengat keŋin penaŋ maindembein beme ingat keŋin sekŋin nâmaŋaŋin peme keyet palen mamepma-tim tazin.”

*In Amobotnaŋgat damuŋ weyaŋ tabep
(Matiyu 24:37–25:30)*

³⁵ Zisasiyaŋ zet kekok zemti ewe kapigok tusumti diindoye, “In sangumin zamti melakan-duŋin munduŋti lam koŋti peme tazime kwitnaŋ kwitnaŋ weyayaŋ mulup mme delaŋ zeme Amobotnaŋgat damuŋ tabep ³⁶ sakam kekok amobotnaŋinaŋ awembiŋ bembeyelen mundu-mengatnaŋ gilik zem kobe kan keyet mulup amŋane ekŋenaŋ egat damuŋ mti weyayaŋ mulup mbep. Kan egaŋ kobeen kwizet kume mulup amŋane ekŋenaŋ sekekek sakwep kwaseleme keŋaŋ mowebe. ³⁷ Kan keyet mulup amŋane ekŋenaŋ ikŋaŋ zemindeme kataŋ mâti meluk wewepiŋ egat damuŋ kaik tapmambep kogok tapmti ilinaŋgat oloŋen penaŋ mbep. Neŋ diindoma nâit, amobotnaŋ keyaŋ sangum melakan-duŋaŋ gulum yaloŋti ŋen tim miakti ekŋengat zemindeme meu niniyelen munduman totapme egaŋ meu seŋti indawe. ³⁸ Âpme amobotnaŋinaŋ tambusutnaŋ ma msasayen koindikme mulup amŋane ekŋenaŋ meluk wewepiŋ tapmambep beme ilinaŋgat kekok mbep keyet oloŋen mbep. ³⁹ Yanŋut in nâmâtâlit. Mka toŋaŋaŋ kambu

titiyaŋ kan zukuŋaŋ kobe ke nânak beme egaŋ mkaŋaŋ ekdamuŋ mme kambu titiyaŋ mkaŋaŋ kwaselemti kambu ku tinak. ⁴⁰ In sakam kegoak weyayaŋ mulup mtabep enenogat Angat Nemunaŋ nen in kan ku nâme neŋ memendepmak kobap.”

⁴¹ Zisasiyaŋ zet kekok zeme Pitayaŋ kapigok yaŋkweŋsiye, “Amobotnaŋ, geŋ bemzenze zet zenagen ke ningat etaŋ ma am sambe kapiyet temakwep nâmti zenak?” ⁴² Pitayaŋ kekok zeme Amobotnaŋaŋ zeye, “Neŋ bemzenze zet ŋen an damuŋ nânâŋaŋ temaŋgat zesowap ke kapigok, an ŋen amobotnaŋaŋgalen mkaŋaŋ ekdamuŋ mti mulup amŋane meu indandayelen kan ke amobotnaŋ ikŋaŋ ombempeye kan keyet maindamtan. ⁴³ Kegok tapmnepe me amobotnaŋ keyaŋ gilik zem kobeen an mulup mamtan keyelen mulupmaŋ koekme dolakŋaŋ beme an damuŋ keyaŋ oloŋen penaŋ mpemti tosaŋaŋ temaŋ sawe. ⁴⁴ Neŋ diindoma nâit, amobotnaŋaŋ mulup damuŋaŋ ke kwitnaŋ kwitnaŋ sambe amobotnaŋ ikŋaŋgalen ekdamuŋ mimiyelelen zempewe. ⁴⁵ Yaŋgut an damuŋ keyaŋ ikŋaŋ kapigok zenak, ‘Amobotnaŋaŋ sakwep ku kobe,’ kekok zemti mulup animbi ndomti meu ma tu kalinaŋ nimti keŋaŋ yuŋgu yuŋgu kwadak. ⁴⁶ Kegok sokbeme kan ŋengat an damuŋ keyaŋ amobotnaŋaŋaŋ kobeen ke ku nâmâtâge. Amobotnaŋaŋaŋ koekti an damuŋ ke sindiwaŋ omba penaŋ witikdak enenogat amobotnaŋaŋ mulup zet saye keyet katan ku mge. Keyepmti wati met am bekanŋ mimi ekŋengalen mundum

bekananen ke peme ilinsakwep tabep.

⁴⁷ Âpme an damuŋ keyaŋ amobotnaŋgalen nânâŋaŋ nâmâtâge yaŋgut egaŋ weyeyaŋ mulup ku mti esemteŋ penaŋ ku mâpme amobotnaŋaŋaŋ koekti sindiwaŋ omba penaŋ witikbe.

⁴⁸ Yaŋgut an damuŋ ŋen mulup amobotnaŋgalen nânâŋaŋ mulup sakam zigok mimiyeleŋ ke ku nâmâtâtî egaŋ mulup mme bekaŋaŋ bewe ya amobotnaŋaŋaŋ koekbeen omba penaŋ ku witikbe. An ŋen ek mânep milawatnaŋ ma nânâŋaŋ omba talasim sasaŋaŋ beme egaŋ penaŋaŋ ombaegak aikme ŋep bewe ma mulupman kogak windembeŋ mbe.”

*Zisasiyaŋ am manŋe kalaŋindewe
(Matiyu 10:34-36)*

⁴⁹ Zisasiyaŋ zet ewe kapigok tusum zeye, “Neŋ msalen am ingalen nâmkiŋpepe mkatikŋaŋ bembeyelen koban. Ma ingalen nâmkiŋpepe ikŋaŋ ke mma temaŋ bemti teziŋ keboŋ omba penaŋ ziwe.

⁵⁰ Âpme neŋ nukŋaŋ temaŋ ma sindem omba penaŋ tiwap keyet nâmnukŋaŋ palen mmeti tima delaŋ zewe. ⁵¹ In nâgâegaŋ an kasa kume tototalen koge ke manâip, ma? Yek, neŋ keyet penaŋ zema nâit, neŋ am kalalaŋgalen koban. ⁵² Kan kapiyet yaŋbemti am mka kwepgat makukuŋin 5 ya kalaŋti an tugaŋ nembet ma an zulaŋ nembet nembet tati kasa kasa mbep. ⁵³ Sakam kegogak biwineyaŋ nemuŋine ekŋenmak kasa kasa mbep. Ma naniŋaŋ apmaŋgat mamaŋmak naniŋaŋ nemuŋaŋgat imbiŋaŋmak kasa kasa mbe. Âe yaŋaŋ kapigogat, ekŋenmagen notnaŋaŋ nâgât

nâmkinpeme notnaŋaŋ ku nâmkinpewep keyepm set sakam kekok sokbewe.”

Kulekiki tasokbein keyet yaŋaŋ ku nâmâtâbien (Matiyu 16:2-3)

⁵⁴ Âpme Zisasiyaŋ am maŋge temaŋ ekŋengat kapigok diindoye, “In kasup towewetnaset zanza sop kume in sakwep penaŋ, ‘Map tosâpm,’ manzeip. In kekok zeme penaŋ masokbein. ⁵⁵ Ma tâgâyaŋ baeset keyetnaŋ kwapme beme in, ‘Kasup tasâpm,’ manzeip. In kekok zeme penaŋ masokbein. ⁵⁶ In an zet nambalam zutmak zenze! In kululuŋ ma msat egegalen sakamaŋ ekti eknâm mamip keyaŋgut kwitnaŋ kwitnaŋ alak tasokbein kapiyelen yaŋaŋ ku maeknâmâtâlip.”

⁵⁷ Zisasiyaŋ zet ewe kapigok tusum zeye, “Neŋ nâyawen inmagen zet weyayaŋaŋ set katnaŋ kapiyaŋ ku tazin. ⁵⁸ Ke kapigok weyaŋ bep, inmagengatnaŋ an ŋen zet muluwen aik mebep beme ewe zet mulup mimi mkaen mebepiŋ tati igalen mânepgalen zet ke weyaŋbalup. Mneti geŋ zet nânâ an ekmagen gaik mepme egaŋ an dakutum ekŋengat belinan geme an dakutum ekŋenaŋ mka katikŋaŋ kekgewep. ⁵⁹ Neŋ zema nâmbak, geŋ mka katikŋaŋ towewepiŋ ewe belakŋaŋ tati mânep dopmaŋ sambe indamane delaŋ zewe mneti mka katikŋaŋ kwesiŋ kwesiŋ mamayelen gewepgat.”

13

Am kenjin ku gilik zewep ekŋen bam walebep

¹ Zisasiyaŋ zet kekok zemdelan zeme kan keyet am notnaŋ Paillelan zemindeme Galili am

notnaŋ Kawawaŋgat sâpe sâpe tabumambienen Pailetgalen kasa kuku an ekŋenaŋ indome gakiwien keyelen zezapat Zisasiyet msawien. ² Kegok zeme Zisasiyaŋ ekŋengat zeye, “Galili am ekŋen set katnaŋ kegok mme indowien ekŋen keyelen yominaŋ mkawaŋ benen Galili am notnaŋ yomin sebemindeip, ma? ³ Yek penaŋ! Neŋ zema nâit, in yomengatnaŋ ku gilik zewep beme ekŋenaŋ gakiwien in sakam kegok gakiwep.” ⁴ Kegok zeme Zisasiyaŋ zet ewe tusumti kapigok zeye, “Am 18 Siloam mkaengatnaŋ ekŋen keyaŋ mka teepmaŋ kandaŋan tapme mka keyaŋ etumti indakwatame gakiwien. In nâiwen keyaŋ mkawaŋ beinen ekŋengalen bekaŋaŋ mimiŋinaŋ Zelusalem am sambe ekŋengalen bekaŋaŋ mimiŋin sebemindein, ma? ⁵ Yek penaŋ! Neŋ zema nâit, in yomengatnaŋ ku gilik zewep beme in sambe sakam ekŋenaŋ gakiwienok in gakime delaŋ zewe.”

Tep kwitnaŋ pik katnaŋ elilikpiŋ mamm keyelen bemzenze zet (Aizaya 5:1-7; Matiyu 21:18-20)

⁶ Âpme Zisasiyaŋ bemzenze zet kapigok di-indoye, “An ŋenaŋ tep pik wain mulupmanen ondempaye. Ya egaŋ tep pik katnaŋgat meegeyaŋ penaŋepiŋ beye. ⁷ Keyepmti egaŋ mulup angat kapigok zeye, ‘Nânik, neŋ nup kan tuk pi tep pik katnaŋgat tepmanen mekoti ekbanaŋ ŋen ku elige. Keyepmti geŋ aŋpemane melak enenogat tep kapiyaŋ msat kelakŋaŋ saik mamm.’ ⁸ Kegok zeme mulup an keyaŋ kapigok zeye, ‘Damuŋ,

nup kan kwep nen pemane belak tapme nen tep yan an msat tokwat utumti sakokolok tipman timatopme omguluk gilik mti ekbap. ⁹ Kegok mma katnan elikzin ma ze ekbap. Elikbe beme dolaknan penan. Âk yek bewe beme nen nep an bap.’ ”

Zisasiyan imbi wesin nen Sabat tagonjo kanen weyanpeye

¹⁰ Âpme Sabat tagonjo kan nengat Zisasiyan sesewat mkaen am Zet Zapat Dolaknan Penan zemzikat indaye. ¹¹ Kegok tapmme imbi nen kenan ke tage ek we bekananmak. We bekanan keyan nup kan 18 ekmak mamkwapme egan zawat mkwage. Ma bisetnanan kusum topme egan dendan esemten ku matatagalen. ¹² Kogok mame Zisasiyan imbi ke ekti kwizet kume kopme egan egat kapigok dunduye, “Imbi, gen zawadi mâlap!” ¹³ Kegok zemti egan betnanan imbi keyet bisetnan atame keyegak bisetnanan esemten beme imbi keyan Kawawanjat sesewage.

¹⁴ Kegok sokbeme sesewat mkaengalen amobotnanan Zisasiyan kwitnan kwitnan ke Sabat tagonjo kangat mge keyepm egan nenzin mge. Mmambe egan am sambe tapmambien ekngat kapigok diindoye, “Kasup mulup 6 keyet mulup mamambep keyepmti kan eknen keyet koti am weyanindende mulup mamambep wa Sabat tagonjo kangat yek!”

¹⁵ Egan kegok zeme Amobotnanan egalen zetnan nembet gilik zeye, “In an zet nam-balam zut zenze! In Sabat tagonjo kangat

makau apmanin ma donkinin tegen kwalet indemti mkanjanganatnan indatimti tu meu indaipgalen mundumen meti tu meu indame manip.”

¹⁶ Kegok zemti zeye, “Imbi kapi Abalaamgalen aliknan ya we bekanan ekmak nup kan 18 mkipman penan bemtage. Ya ek nep Sadangalen winde Sabat tagonngo kanen nep mâpepeyelen.”

¹⁷ Egalen zet dopmanan kasanane eknen mme sakambuk penan tiwien. Keyegak am sambe tabien eknenan menok sokbeye ke ekti olojen penan mbien.

*Mastat katnan keyelen bemzenze zet
(Matiyu 13:31-32; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Âpme Zisasiyan bemzenze zet nen kapigok zemti diindoye, “Kawawangalen zemâtâtât katnanmamayet yanar ke mastat katnan kebon. Ma nen mastat katnan keyet palen bemzema nâseip.

¹⁹ Ke sepeman mastat tep katnan isiknan penan amnan mti muluwen ondeme kwati tep teman sinan betnanan mme age eknenan mkanin tep betnan duknan walabien keyet sakam.”*

*Yis keyelen bemzenze zet
(Matiyu 13:33)*

²⁰ Kegok zemti ewe kapigok tusum zeye, “Kawawangalen zemâtâtâtgat katnanen mama ke yis kebon. Ma nen yis keyet palen bemzema nâseip. ²¹ Ke yis plawa melesenar isiknan bugan imbi nenar plawa omba kemak lelime

* **13:19:** Zet kapiyet yanar kapigok: Kawawangalen zezapat dolakanan am sepem igak igak msat sambemagen mekopme am eknen keyan mme nâmkinpepejinmak tabep.

keñan kaindeyegak tasemem kwatneti teman
sosok makwazin keboñ.†

*Setokwakwat isikñan
(Matiyu 7:13-14, 21-23)*

²² Zisasiyan Zelusalem mka temanen
mebegalen meti mka ñande isikñan ma mka
ñande teman keyelen am Kawawañgalen zezapat
dolakñan zemzikat indaye. ²³ Kegok tapmepme
an ñenan egat kapigok yañkwesiye, “Amobotnan,
geñ zigok nânik, am kwep kwewan mama
kanzizit tiwep ma?”

Kegok zeme Zisasiyan am sambeyet diin-
doye, ²⁴⁻²⁵ “In setokwakwat isikñan mama kanz-
izit titiyelen keyet keñan mobogalen mulup
windenañben mbep. In kekok ku mbep beme
mka toñañan wati sekekindewe. Neñ diindoma
nâit, am sambe keñan ke mobogalen mbep
keyangut ñep ku mobep. Kegok sokbeme in
zupman tati mka toñañgat kwizet kumti zewep,
‘Amobotnan, set kwaselemane kwatne!’ zewe-
wan egañ zewe, ‘In deyetnan kolip? Neñ ingat ku
nâmindeyap!’

²⁶ Egañ kekok zeme in egalen zet dopman
kapigok gilik zewep, ‘Nin tu meu geñmak
ningalen mkaen nimbenn ma geñ ningalen
mka temanen Kawawañgalen zezapat dolakñan
mzikat ndawanan.’

† **13:21:** Bemzenze zut ekñetgat yañanjit kwep eget
kwitnan kwitnan isikñan penan yangut muluwit mamuluwen
widenjinben penan. Keyet katan Kawawañgalen zemâtâtâtgat
katnan mama ke An kwepmagen yañbein keyan palakñan bemti
am sambemagen mekobe.

27 In kekok zeme egañ ewe zewe, ‘In deyetnañ kolip ke neñ ku nâmindeyap. In am mama mimi bekañañ mamipgat in sebeit!’ 28 Kekok sokbeme in kululuñen Kawawañgalen mundumen Abalaam ma Aisak ma Zekop ma golañ zenze an dolakñañ ekñañ indikme Kawawaññañ zemindeme in zupman tati sindemgat si zemsu zemsu mti zelin añaalikbep! 29 Âpme am sambe kasup kwakwatnaset ma towewetnaset ma baeset ma gwaeset nâmkîñpepeñinmagañ keñañ mowebepe. Ekñañ keyañ Kawawañgalen mundumen totati Kawawañ ikñañmak tu meu nimwiyañbep. 30 Mme am ñen kwitnañpiñ tototnañ mamti Kawawañgat manâmkîñpein egañ bamgat Kawawañgat zikatnan kwitnañmak bewe. Ma am ñenañ kwitnañ mmoti windañañmak mamti Kawawañgat ku nâmkîñpein egañ bamgat Kawawañgat zikatnan kwitnañpiñ bewe.”

*Zisasiyañ Zelusalem amgat kember mge
(Matiyu 23:37-39; Luk 19:41-44)*

31 Âpme kan keyegak Palisi an notnañ Zisasmagen koti zewien, “Wae, amobotnañ Elolañ gosâgât zepgapm geñ kapi pemti mesenik.”

32 Ekñañ kekok zeme Zisasiyañ diindoye, “In tam kukñañben keyet kapigok met dunduseip, ‘Neñ alak ma sañenen we bekañañ ammagen zemindewap ma am weyañindewap. Ya âgânen mulupm mdelañ zemti mebap.’ 33 Egañ zet kekok zemdelañ zemti am tabien ekñañgat kapigok diindoye, ‘Neñ alak ma sañen ma âgânen Zelusalem mka teman mebap.’ Golañ zenze an ñen msat

belakñan kume gakikiyelen ke ñep yek. Ek Zelusalem etañ mepme kume gakikiyelen.

³⁴ O Zelusalem am, in golan zenze an ekñen maindome gakip. Ma in Kawawañgalen zet busup an indeme makolip ke nanzañan maindome gakip. Kan sambe neñ betnnañ in Zelusalem am sambe indabembululungalen manâyap sakam sakokolok mamañan nembrañane time pâpmañ kandañan mañge mambemindein kekok. ³⁵ Keyepmti neñ zema nâit, ingalen sesewat mka temañ ke Kawawañan katipeme ilinañgat belinan tapmosâpm. Âpme neñ diindowi, Zelusalem am, in neñ ewe ku nikbep ya maneti kan delañ zenzeen keyet in kapigok zewep,
 ‘Kawawañan Nemañan ombempeme kozin keyet nin oloñen penañ mnup.’ (Sam 118:26)
 Kegok zemañgut neñ kobap.”

14

Zisasiyan an zawatnañmak weyañpeye

¹ Âpme Sabat tagoñgo kanen ñengat Zisasiyan Palisi amobotnañ ñengalen mkaen moti tu meu nimbien. Kegok mme Palisi notnañan Zisasiyet zikat giñgiñ tapmmambien. ² Kegok tapmme an setnañ betnañ sememañan ñenañ Zisasma-gen kopme ³ egañ ekti zii zet zikat indanda an ma Palisi an ekñengat kapigok indayañkwesiye, “In zigok nâip, ningalen zii zelañ am Sabat tagoñgo kanen ñep weyañindendeyelen ma yek?”
⁴ Kegok indayañkwesime ekñenañ zetpiñ dilin

zemtabien. Kegok sokbeme Zisasiyan an ke betnanan atamweyan ti zempeme mege. ⁵ Kegok mti egan ekngat indayan kwesiye, “Inmagatnan an ngat nemunan mene ma makau apmanan pusak teepman penan kejan baenen tuyan tatatanan keyet kejan Sabat tagonngo kangat towedak beme zigok mnak? Egan nemunan mene ma makaunan ke keyegak mandame kwadak, ma yek?”

⁶ Egan kekok zeme eknenan ke nâmti sakambuk mtati zet dopman gilik zenzepin dilin zemtabien.

Am nenan ikngat seknan mtoti mamayelen

⁷ Tapme meu niniyelen mundumen tati Zisasiyan indikme am notnan zemindamandawien eknen keyan koti mundum amobotnangalen ombempewienen totabien. Kegok sokbeme Zisasiyan ekti bemzenze zet nen kapigok diindoye, ⁸ “An nenan geñ awembin bembeyelen tu meu niniyelen zengamandanak beme geñ meti amobotnangalen mundumen soknan an imbi wawagalen tadak ekmak nep ku totabek, mneti mundum egat ganzenan ke amobotnan geñ seabem gein ngat ombem penak. ⁹ An imbi wawagalen keyan geñmak an nenmak idamandanak ya egan geñmagen koti zenak, ‘Notn, geñ mundum totadigen kapi an nen kapiyet ombempeye keyepm geñ watati ek pemane totalak.’ Kegok zeme geñ sakambuk penan mti bam baenen metabek. ¹⁰ Ma naman geñ an imbi wawagalen keyan zengamandame geñ meti mundum bam baen totabanik. Geñ kekok mmane an geñ ganzemandawe keyan kot gikti zewe, ‘Notn, geñ

koti mundum nenmak sokñaṅ kukñaṅgat gwaen totat.’ Kegok zeme mebanik keyaṅ mkawaṅ benen geṅ mobotnaṅ am sambeyet zikalinan kwabanik. ¹¹ Am ṅenaṅ ikñaṅgat sekñaṅ tapmozin bewe Kawawaṅaṅ an ke mtopewe âk am ṅenaṅ ikñaṅgat sekñaṅ tapmtozin beme Kawawaṅaṅ an ke mmopewe.”

¹² Kegok zemti Zisasiyaṅ Palisi an ek zemandaye egat kapigok dunduye, “Kan ṅengat meundi dolakñaṅ ṅen bumti nodi ma gitaṅgat nodi penaṅ ma gitaṅgat sip butnaṅ ma an mkaṅandaṅit kwep ṅen mânep milawatnaṅmak ekṅen ke ku zem indamandawanik enenogat geṅ meu zem indamandamti tu meu indawanik keyepm ekṅenaṅ dopmaṅ zemgamandamti gawep. Geṅ sakam kekok mnik beme dopmaṅ dilak ke tatinik. ¹³ Âpme naman tu meundi bumuluṅti am towewenaṅ ma am setnaṅ betnaṅ seleuunaṅ ma am wesin ma am zikat beṅ ekṅen ke zemindamandawanik. ¹⁴ Geṅ kekok mbanigen Kawawaṅaṅ gâgât nâme dolakñaṅ penaṅ bewe enenogat ekṅenaṅ gâlen tu meu dopmaṅ ṅep ku mutuwep. Kan am teṅ ekṅenaṅ sumengatnaṅ wabep kan keyet Kawawaṅaṅ dopmaṅ mutumgawe.”

*An ṅenaṅ tu meu niniyelen am zemindamandaye keyelen bemzenze zet
(Matiyu 22:1-14)*

¹⁵ Âpme an ṅen Zisas ekmak tu meu tatnmambien egaṅ Zisasiyaṅ zet zeye ke nâmti kapigok zeye, “Am Kawawaṅ mundum maekdamuṅ mnen kululuṅen ke ondekti ekmak tu

meu teman nimwianbep am eknen keyan olojen penañ mbep.”

¹⁶ Egan kegok zeme Zisasiyan dunduye, “An ñenañ tu meu teman bum ondekti am sambe zemindamandaye. ¹⁷ Kan tu meu teman bumulungalen kwapme egañ mulup anañ zempeme am notnañ zemindamandawienen ke zeme kokogalen kapigok zempeye. Geñ meti kapigok zesenik, ‘Kwitnañ kwitnañ sambe weyeyañ mulup mme delañ zepgat in kolit.’ ¹⁸ Mulup an keyañ meti ekñengat kegok zeme ekñenañ zapat ke nâmti yanbemti zet tinjo yaloñ yaloñ zet zewien.

An kukñañgat egañ kapigok zeye, ‘Neñ msat butnañ ñen kwitiman ya ke meti eksâbap. Keyepm nâmnemane neñ ñep ku kosap.’

¹⁹ Ma an ñenañ ewe keggak zeye, ‘Neñ makau apmañ 10 kwitiman ya alak eknen ke mulup indandayelen m ek m ek mimiyelen weyeyañ mulup miyap. Keyepm nâmnemane neñ ñep ku kosap.’

²⁰ An ñenañ ewe sakam keggak zeye, ‘Neñ alakñati imbi wapman ya yanañ keyepmti neñ ñep ku kosap.’ ²¹ Kegok zemâpme mulup an keyañ zet sambe ke timti met an damuñañ dunduye.

Kegok zeme amobotnañañ ñenzinziñ penañ mti mulup anañgat kapigok dunduye, ‘Geñ sakwep penañ mka ñande temañgalen set isisikñanen ma set temanen meti ekmane am toweweyañ ma am sebelin seleuñañ ma am selin wesin ma am zikalín beñañ indatimane nâlen mkaen koseip.’

²² Kegok zeme mulup anañ meti egañ zeyenok mme delañ zeme koti zeye, ‘Amobotnañ, neñ

geŋ zemnenaknok mma delan̄ zep keyan̄gut mka keŋan amnan̄ ewe ku gak zep.’

²³ Kegok zeme amobotnan̄an̄ mulup anan̄gat zeye, ‘Geŋ mka ŋande teman̄ ke pemti set temanen ma isikŋanen meti ekmane amnan̄ wian̄me indatimane nâlen mkaen koti gak zeseip.’

²⁴ Kegok zemti ewe kapigok tusum zeye, ‘Neŋ in nâlen mkaen kolip ingat zema nâit, am ekŋen kukŋan̄gat zem indamandama ekŋenan̄ ku kobien ekŋen keyan̄ nâlen tu meu tikŋan̄ ku nim nâwep, yek penan̄.’ ”

Zisas mâbâgalen mama mimi sewakŋan̄ penan̄ yek

(Matiyu 10:37-39)

²⁵ Âpme Zisasiyan̄ Palisi an keyelen mka keŋangatnan̄ zupman toti mepme am man̄ge teman̄an̄ ekmak mebien. Ke kopme egan̄ gilik zem indikti diindoye, ²⁶ “An ŋenan̄ neŋ napmâti nâgât nemban kwasât nâwe beme keŋan̄an̄ nâgât omba penan̄ gogot mti mambipman̄ ma imbinan̄ ma nemunamban̄ane ma ikŋan̄gat ip notnane sip kwep ma ikŋan̄gat nâme tobe. Âk egan̄ kegok ku mbe beme egan̄ nâgât nemban ku tabe. ²⁷ Ma naman an ŋenan̄ nâgât nemban tasât nâwe beme egan̄ neŋ napmâti ikŋan̄gat nukŋan̄an̄ pumti egan̄ gakikiyelen weyeyan̄ mulup mbe enenogat egan̄ nâgât manâmkin̄pein.” ²⁸ Kegok zemti zeye, “An inmagengatnan̄ ŋenan̄ mka teepman̄ amnan̄ tati an kasayet dombembeyet walasât nânak beme egan̄, ‘Mânep zigok time mebe?’ ma ‘Kwitnan̄ kwitnan̄ zibon̄ kwitiwap?’ ke nâmâtâti kwitimti mka ke ŋep walapme delan̄ zenak.

²⁹ Âpme an keyañ kekok ke ku mnak beme mka teepman ke walat delañ zenzepin mka ke timbilanje etañ mpeme tatnak. Egañ kekok mpeme am notnañ mka ke ekti egat zet mtopepen zet zemti ek yeñti kapigok zewiek, ³⁰ ‘An kapi mkañañ yañbeye ya egañ ewe ku mdelañ zein!’ ³¹ Sepem kekok amobotnañ ñen kasa kuku anañ ten tausen (10,000) etañ ya egañ amobotnañ ñengalen kasa kuku anañ twenti tausen (20,000) ekñenmak auuyelen nânak beme egañ weyañ nâmâtâti amobotnañ ñen keyelen windenañ kume totogalen ma yek keyelen nâmbiliwetnak. ³² Kekok sokbeme egañ otnânagañ ñep ku auuyelen benak enenogat amobotnañ ñen keyelen kasa kukuñane windeninben penañ. Keyepm egañ an notnañ indeme sabenañ keyegak tapme amobotnañ ke meaikti ku auuyelen yañkwesimti egañ milawat kwilekiyet nâmtikñañ min keyet yañkwesiwiek. ³³ Sakam kekok am ñenañ nâgât nemban ma neñ napmâsât nâwe beme egañ kwitnañ kwitnañ sambe bankumpewe.”

*In am ekñengalen dalañ keboñ bemti tabep
(Matiyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Âpme Zisasiyañ zet ewe kapigok tsum zeye, “Dalañ ek dolakñañ ma tikñañ penañ. Âk dalañañ tikñañ delañ zenak beme nin tikñañ ke mulupman mti ñep ku aikbenek. ³⁵ Dalañ sakamañ keboñ keyañ muluwen sikokok ma meu ñep ku mukulem mme dolakñañ kwakwagalen keyepm belak peme mebegalen. An ñen zet nânâyelen tikñañañ tazinañ zet kapi ñep opeimti nâsem.”

15

Sipsip galan zenzenangalen bemzenze zet (Matiyu 18:12-14)

¹ Âpme kan n̄ngat an mânep takis titi ma am yomton̄ ek̄nen̄ Zisasmagen sok̄nan̄ egalen zet n̄sâgât kobien. ² Kegok sokbeme Palisi ma zii zet zikat indanda an notnan̄ yan̄bemti sekan̄gan̄ zet zemti kapigok zewien, “An kapi a yomton̄ ek̄nen̄mak notn notn mti meu mka kwep manip!” ³ Ek̄nen̄an̄ kegok zeme Zisasiyan̄ bemzenze zet n̄en kapigok diindoye,

⁴ “An inmagatnan̄ n̄en sipsipman̄ 100 tasanak ya kwep n̄en galan̄ zenak beme egan̄ zigok penan̄ mnak? Kegok sokbenak beme egan̄ sipsip 99 ek̄nen̄ meuñin maniniñanen munduman indeme tapme egan̄ kwep keyet timat metneti aikdak. ⁵ Egan̄ aikdagen kan keyet oloñen penan̄ mti n̄anden̄an̄ oletetep peme weme ⁶ mkan̄an̄ pum kotnak. Kegok mti egan̄ notnane ma am egalen mkamagen sok̄nan̄ talip ek̄nengat zeme koondakme diindonak, ‘Neñ sipsipm galan̄ zeme timalawan̄ aikti oloñen penan̄ miyap keyepm koondakme tu meu bumuluñti nne!’ ” ⁷ Zisasiyan̄ kegok zemti ewe kapigok tusum zeye, “Neñ in zema n̄ait, sakam kegogak msalengalen an yomton̄ n̄enan̄ yomengatnan̄ ken̄an̄ gilik zemti neñmagen matusunen kululun̄en̄ ek̄nen̄an̄ oloñen penan̄ mamip. Kegok sokbeme am 99 ek̄nen̄an̄ yominangatnan̄ ku gilik zeip ek̄nengat manâiwen ek̄nen̄ an kwetetepman̄ penan̄.”

Mânep galan̄ zenzenangalen bemzenze zet

⁸ Kegok zemti ewe tusum zeye, “Imbi ñen tambu kwep tu meu kwitim niniyelen silwa mânep kanziñan 5 tasanak ya ñen galañ zenzenañ benagen egañ zigok mnak? Egañ laman koñti mka keñan kaputi weyañ timat metneti mânepman ke aik mti ⁹ kan keyet oloñen penañ mti notnane ma am egalen mkamagen sokñan talip ekñengat zeme koondakme diindonak, ‘Ekñen, mânepm galañ zeme matimalawañ aikti oloñen penañ miyap keyepm koondakme tu meu bumuluñti nne!’ ¹⁰ Neñ diindoma nâit, sakam kegoğak Kawawañgalen enselñane kululuñen ekñenañ a yomton ñenañ mama mimiñañ bekañañ bankumpemti neñmagen matusunen ensel ekñenañ oloñen penañ mamip.”

Anemba zomolim ñenañ mambipman idemege keyelen bemzenze zet

¹¹ Kegok zemdelañ zemti ewe kapigok tusum zeye, “An ñen nemuñane zomolim melezut matapmambuk. ¹² Ya nemuñan muñan bipmanmagen koti kapigok zenak, ‘Bien, msat ma milom bilombi bam nanayelen nâwanan ke ilak alak kapi na!’ Kegok zeme biwidañ msat ma milom bilombi kalañti nemulatnene idaye. ¹³ Kegok sokbeme kasup mulup mimi notnañ delañ zeme nemuñan muñan msat ma milom bilombiñañ beme amnañ kwitime egañ msat ke pemti mânepman timti pem ñen beñañ penañ mege. Ke mepmamti mânepman sambe mama mimi bekañanen time mepme delañ zeye. ¹⁴ Kan mânepmanañ delañ zeyeen meuyet kambeñ temañ msat katan sokbeye. Kegok sokbeme

ek kwitnaŋ n̄en ku tasaye. ¹⁵ Keyepm egaŋ met an msat keyelen an n̄engalen mulup mge. Âpme an keyaŋ peme met egalen bo mkaen bo damuŋ mge. ¹⁶ Egaŋ meuyet penaŋ gakisât mti boyelen meuŋaŋ ke niniyelen n̄aye yaŋgut bo damuŋ keyaŋ ku n̄âmpeme niŋge. ¹⁷ Kegok sokbeme kan egaŋ n̄ânâ dolakŋaŋ aigeen ikŋaŋgat kapigok zeye, ‘Bipmnaŋgalen mulup am sambe meu maniwiariŋ ya neŋ pi tati meuyet gakisowap! ¹⁸ Keyepm neŋ wati bipmmagen meti kapigok zewap, “Bien, neŋ Kawawaŋgat zikatnan ma gâgât zikadan yom mban. ¹⁹ Ya ‘Geŋ n̄âgât nemun,’ n̄ep ewe ku zenzeyelen. Geŋ nemane gâgât mulup andi etaŋ tabi.”’ ²⁰ Kegok n̄âmti wati bipmaŋmagen mege.

Egaŋ ewe bipmaŋgalen mkaen mebepiŋ beŋan tapmepme bipmaŋaŋ ekti keŋaŋaŋ nemuŋaŋgat kembeŋ penaŋ n̄âmti winde bem meti nemuŋaŋ kot ambeti zem oloŋen mpemti egaŋ gilik ze koge keyelen oloŋen penaŋ mge. ²¹ Kegok mti nemuŋaŋaŋ bipmaŋgat zeye, ‘Bien, neŋ Kawawaŋgat zikatnan ma gâgât zikadan yom mban. “Geŋ n̄âgât nemun,” zenzeyelen n̄ep yek.’ ²²⁻²⁴ Nemuŋaŋaŋ kegok zeme bipmaŋaŋ mulup an sambeyet kwizet kume kopme diindoye, ‘An ekŋen, nemun kapi neŋ nemti mepmame wa gakiye zem mban yaŋgulak alak pi ninmak alik tazin keyepm in sakwep penaŋ met kâlâp teepmaŋ dolakŋaŋ penaŋ ke mkoti munduŋpeit ma besaŋ isikŋaŋ mkoti betnaŋ dukŋanen wepeit ma set mundunduŋ mkoti setnanen munduŋpeme tapme makau nembraŋaŋ

gandenaj mepmti kume gakime tu meu bumuluṅti olioli temaṅ mti nsenuṅ!’ Egaṅ kegoṅ zemindeṅme zetnaṅ gawepumti tu meu weyaṅ beme nimti oloṅen mbien.

²⁵ Kegoṅ sokbeme kan keyet nemuṅaṅ yuyaṅ muluwen tage. Ya egaṅ muluṅ mdelaṅ zemti mkaen kokogalen sokṅaṅ koti nâṅme eṅṅengalen olioli silik ma gwasim kwisak nâṅye. ²⁶ Egaṅ kwisak ke nâṅmti muluṅ anaṅ ṅen ekti kwizet kume kopme yaṅkwesiye, ‘Wae, an notn, da kwileki tapmip?’

²⁷ Kegoṅ zeme muluṅ anaṅaṅ dunduṅye, ‘Muṅdi gilik zem kopme bipdaṅ makau nembraṅaṅ gandanaṅ kumti bup enenogat muṅdaṅ kasayet belinan mobopiṅ esemteṅ tati gilik ze kolep keyepm olioli tapmip.’ ²⁸ Kegoṅ zeme nemuṅaṅ yuyaṅ ṅenzinziṅ penaṅ mti mka keyet keṅaṅ mobogalen ku nâṅmtikṅaṅ mge keyepmti bipmaṅaṅ zupman kwatoti egat keṅaṅ mtoti mka keṅaṅ mobogalen wekuye. ²⁹ Bipmaṅaṅ kegoṅ zeme nemuṅaṅaṅ bipmaṅgaṅ zeye, ‘Bien, ekbak, neṅ nup kan sambe pi muluṅ katikṅaṅ muluṅ andinok gâgât mkwabab ma neṅ gâṅen zet ṅen ku makuluyap. Geṅ kwileki penaṅ mnawanan? Geṅ meme nembraṅaṅ gandenaṅ bugan ṅen ku namane notnne eṅṅenmak bumuluṅti ku nimbenn, yek penaṅ!’ ³⁰ Kegoṅ zemti ewe zeye, ‘Ya nemundi muṅ kapiyaṅ gâṅen msat ma milom bilombi beme anaṅ kwitime mâṅep timeti sek kileṅ imbi indame delaṅ zeme gilik zem mkaen kolewen geṅ makau nembraṅaṅ gandenaṅ egat kumti bunak!’

³¹ Egaṅ kegoṅ zeme bipmaṅaṅ dunduṅye, ‘Ayu,

nemun, geŋ neŋmak kwesiŋ matakwadik ya nâlen kwitnaŋ kwitnaŋ sambe kapi gâlen etaŋ. 32 Nodi kapi nin ndemti mepmame wa gakiye zem mbenn yaŋgulak alak pi ninmak alik tazin keyepmti nin tu meu bumuluŋti olioli teman msenup.’”

16

Mânep milawat damuŋ an ŋoktikŋaŋ teman keyelen bemzenze zet

¹ Âpme Zisasiyaŋ nembraŋane ekŋengat zet kapigok diindoye, “An mânep milawatnaŋ temanmak ŋen maŋge. Egaŋ an ŋen mulup damuŋ peye ya maneti am notnaŋaŋ mulup damuŋ keyaŋ mânep kambu mip kekok zemti an mulup toŋaŋmagen zem kuwien. ² Kegok zeme an mulup toŋaŋ keyaŋ mulup damuŋ ke zemandaye, ‘Geŋmagen zet nâya ke kwilekiyelen? Geŋ meti nâlen kwitnaŋ kwitnaŋ sambe ke kabemane topme nen kotna enenogat geŋ nâlen mulup damuŋ ewe ku tatagalen.’ ³ Kegok zeme mulup damuŋ keyaŋ ikŋaŋgat kapigok zeye, ‘An mulup toŋaŋ muluwen zemnen ya neŋ zigok penaŋ mbap? Neŋ an pembraŋ msat enzuaŋaŋ walalatgalen winde ku tatnain ma neŋ amgat mânepgat wekukuyet sakambuk penaŋ miyap. ⁴ Oo neŋ kwileki mbap ke alakŋati nâyaŋ. An mulup toŋaŋ zemneme notnne sambe ekŋenaŋ nikedamuŋ mbep.’

⁵ Keyepmti am an mulup toŋaŋgalen mânep butnaŋ belak tiwien ekŋen inda zemandame egalen mkaen koondakbien. Kegok sokbeme

kwep kuknanggat koge keyet yankwesiye, ‘Gen mânep amobotnanmagen zigok tiwanan?’

⁶ Yankwesime egañ zeye, ‘Neñ kelakñanñ tunañ nukñanñ 800galen tiwan.’

Kegok zeme an damuñ keyañ zeye, ‘Ele, kelakñanñ tunañ belak mbanan keyelen papia kapi tewen bumane zime alakñanñ kapi mti kelakñanñ butnanñ 400 etañ kumpe.’

⁷ Kegok mti an damuñ keyañ an ñengat yankwesiye, ‘Gen an mulup tonangalen mânep belak zigok tiwanan?’

Kegok zeme an keyañ zeye, ‘Neñ wit katnanñ bek 400 kwep kwep nukñanñanñ 50 kilo kegok tiwan.’

Kegok zeme an damuñ keyañ zeye, ‘Ele, wit katnanñ belak mbanan keyelen papia kapi tewen bumane zime alakñanñ kapi mti bek 300 etañ kumpe.’ ⁸ Kegok mme an damuñ keyelen an mulup tonañ an damuñ keyañ iknanggat kambuñanñ angalalanganen zet nâmâtâtâtanñmak zeye keyet nâmti nâme moge. Enenogat am msalen Kawawangat ku manâmkinpeip ekñenanñ mama mimiñin bekananñ mimenzililiyelen nânânñin pembenanñ matatindame am Kawawangat manâmkinpeip ekñen sebem indeip.”

⁹ Zisasiyanñ nembanane zet ewe kapigok tusum zeye, “In nâwienen neñ sakam kegok ku mimiye-len zemindewan, yek penañ. Neñ notn notn tetimaeyanñ kwititiyelen ku zemindewan. Ma tetimae keyañ nânâ dolakñanñ game mama kanzizit ke mti kwesiñ kwesiñ mambanik? Yek penañ!

¹⁰ An ñenanñ kwitnanñ kwitnanñ isiknanggat dâsuki

ku zewe beme egaŋ kegogak kwitnaŋ kwitnaŋ temañgat dâsuki ku zewe. Ma an nenaŋ kwitnaŋ kwitnaŋ isikñaŋgat dâsuki zewe beme temañgat kegogak dâsuki zewe.

¹¹ In msatgalen kwitnaŋ kwitnaŋ weyaŋti dolakñaŋ ku ekdamuŋ mbep beme Kawawaŋgalen mulup ñep ku nâmindeme ekdamuŋ mbep. ¹² Ma in nolin ñengalen kwitnaŋ kwitnaŋ weyaŋti dolakñaŋ ku ekdamuŋ mbep beme kululuŋengalen kwitnaŋ kwitnaŋ Kawawaŋgaŋ in ñep ku nâmindeme ekdamuŋ mbep. ¹³ Mulup an nenaŋ mulup damuŋ zutgat kandaŋidaŋ ñep ku mamayelen. Egaŋ kegok mnak beme ñengat sekaŋgaŋ mpemti ñengat gogot mnak. In kegogak Kawawaŋgalen mulup ma mânep milawatmak mama eget temakwep idapepembenti ku mimidadayelen.”

*Nemba isisikñaŋ Zisasmagen indatimkobien
(Matiyu 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁴ Âpme Zisasiyaŋ zet kegok zeme Palisi ekñaŋaŋ zet ke nâmâtâti ekñaŋaŋ mânepgat nâmtikñaŋ mamip keyepmti Zisasiyet zetnaŋgat wisat mbien. ¹⁵ Ekñaŋaŋ kegok mme Zisasiyaŋ indik mâtâti zeye, “In amgat zikalinan ilinaŋgat nâme mobotnaŋ penañ mambein yaŋgut Kawawaŋgaŋ ingat keŋin maekmâtâzin. Amnaŋ in kwilekiyet nâme mobotnaŋ mambein ke Kawawaŋgat zikatnan okbi okbi mambein.” ¹⁶ Zisasiyaŋ zet ewe tusum zeye, “Itñaŋaŋ baen Mosesiyelen zii zelen ma golaŋ zenze an notnaŋaŋ meluwaŋ mbien amnaŋ ke mâpmane peme kan Zân tu zulutindende an egaŋ koge. Kan

keyet Zânaŋ Kawawaŋgalen zemâtâtât katnanen mama keyelen zezapat dolakŋaŋ mkawaŋ beme amnaŋ zezapat dolakŋaŋ keyet nâmtikŋaŋ penaŋ mti mâbien. ¹⁷ Kululuŋ ma msat ke Kawawaŋaŋ eleŋ beleŋ penaŋ asekbek keyaŋgut Kawawaŋ iŋŋaŋgalen zet ke ku asekbek.”

¹⁸ Zisasiyaŋ zet ewe kapigok tusum zeye, “An ŋenaŋ imbiŋaŋ asekpemti imbi ŋen wabe beme egaŋ awembiŋ mama ke kalaŋti yom tiwe. Ma an ŋenaŋ imbi apmaŋ asekpeneŋaŋ wabe beme an keyaŋ awembiŋ kalalaŋ mti egaŋ Kawawaŋgat zikatnan yom tiwe.”

An mânep milawatnaŋmak ma Lasalus egegalen zet zapat

¹⁹ Âpme Zisasiyaŋ zet ewe kapigok tusum zeye, “An mânep milawatnaŋmak ŋen maŋge. Egaŋ kâlâp teepmaŋ dolakŋaŋ penaŋ tosaŋaŋ temaŋ mamunduŋ mamtan ma kan katanŋ egalen tatat mimiŋaŋ dolakŋaŋ penaŋ matakwatan. ²⁰ Âpme an ŋen peweweŋaŋ penaŋ kwitnaŋ Lasalus egaŋ Kawawaŋgat gogot penaŋ mamtan. Ma ek sekŋaŋ ilindiŋ liŋgilaŋ pesak pepeŋaŋ ke wakoti an mânep milawatnaŋmak ke egalen kimbat setokwakwalen peme mawemtan. ²¹ Ke matapme, ‘An mânep milawatnaŋmak egalen meu butnaŋ temepme makumtinti kot name nsap,’ kekok otnâmti matatan. Ma tam ekŋenaŋ koti egalen liŋgitnaŋ mambesemtemien. ²² Kegok sokbeme Lasalus ek gakime Kawawaŋgalen ensel ekŋenaŋ kopmti Abalaamak kululuŋen gwaen mopewien. Kegok mme an mânep milawatnaŋmak keyaŋ kekok gakime sumen mebewien. ²³ Kegok

sokbeme an keyañ teziñ ñandanen metoti sindem teman tiye. Kegok mti ekme mopme Lasalus ya Abalaamgat ganzenan beñan tabalut idige. ²⁴ Ke tapmalut egañ idikti kwizet kapigok kume moge, ‘Bipm Abalaam, geñ nâgât kemberñ nâmti Lasalus zempemane tu bugan betnañañ olekti nambalam mnan olekme kipmañ kapiyañ ombem tolak enenogat tewen kapi tati sindem omba penañ tiya!’

²⁵ Egañ kekok zeyeyangut Abalaamañ dunduye, ‘Nemun, geñ kapi otnâmbak, geñ msat palen baenen mamandi dolakñañ penañ mamaban anpme Lasalus ek an peme weweyañ penañ mañge. Yangut egañ piennen nenmak oloñen tapme geñ teziñ ñandanen sindem tatinik.

²⁶ Âpme ñen kapi, ningat tungupmnan ma gâgât tungupdan ñandan teman penañ tazin keyepmti an ñenan piengatnañ geñmagen kainde kwakwagalen nâin beme ñep ku kwadak. Ma ñenan geñmagengatnañ ninmagen pien ñep ku kwakwagalen.’

²⁷ Abalaam kekok zeme an mânep milawatnañmak keyañ kapigok zeye, ‘Bien, neñ gâgât gawekuyap, geñ Lasalus pemane nâlen bipmnañgalen mkaen melak. ²⁸ Mkaen ke notnne 5 ekñenmagen meti mama mimiñin bekanañ mamip keyet golanin timti diindome ekñenañ mundum bekanañ sindemañmak neñ talap kapi ku kobep.’

²⁹ Kegok zeme Abalaamañ dunduye, ‘Mosesiyelen zii zet ma golan zenze an notnañgalen golan

zet kumpepenaŋ ke mainti nânâyelen. Zet keyaŋ ekŋengat golaŋin titiyelen.’

³⁰ Kegok zeme an mânep milawatnaŋmagaŋ kapigok zeye, ‘Bipm Abalaam, zet keyaŋ ekŋen ku mkawaŋ bem indendeyelen yaŋgut an ŋenaŋ gakikiengatnaŋ wati Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋ mkawaŋ bewe beme keyaŋ mme kenjin yominaŋgatnaŋ gilik zewep.’

³¹ Egaŋ kegok zeyeyaŋgut Abalaamaŋ dunduye, ‘Âpme ekŋenaŋ Mosesiyelen zii zet ma golaŋ zenze an ekŋengalen zet wisat mbiek beme ekŋenaŋ an gakikiengatnaŋ wadak egalen zet ku nâmti mâbiek.’ ”

17

*Yom katikpepeyelen set katnaŋ
(Matiyu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)*

¹ Âpme Zisasiyaŋ zet kegok zemdelan zemti nembane ekŋengat kapigok diindoye, “Am yomen zet kelaknaŋ mti tetipepeyelen keyaŋ in-magen takwasâpm keyaŋgut wakae, am ŋenaŋ yomen tetimae mbe keyaŋ sindem omba penaŋ tisâpm! ² An ŋenaŋ nemba isikŋaŋnok ekŋen kapimagengatnaŋ ŋen tetipeme yom mbe beme an walepewe ek ke nanzaŋ siput temaŋ penaŋ bi-manen andopemti âtâpeme nembu kenjan toweti gakiwe keyaŋ dolakŋaŋ bein ma musuwewet keyaŋ nukŋaŋ ku bein. Mneti ekŋenaŋ kegok ku mme egaŋ belak tapmetneti Kawawaŋgalen zemdelan zenze kanen dopmaŋ nukŋaŋ bekanan penaŋ tiwe. ³ In weyaŋ ekmâtâbep!

Âpme nodi ñen nâmkîñpepenañmagañ yom kwitnañ ñen mbe beme zet weyeyañ katnan meti weyañpewanik. Kegok mmane yomañ zemkawañ bein beme yomañ pemane mebe. ⁴ Âpme nodi keyañ geñmagen kasup kwepgat yom sek zigok min beme egañ geñmagen sek mbe keyet katnañ koti nâmsokukuñañ ke zemkawañ bembeme geñ egalen yomañ katipewanik.”

Nâmkîñpepe msokbembeyelen yañañ set katnañ

⁵ Âpme Zisasiyañ zet kekok zemdelañ zeme nembrañane ekñañañ egat kapigok zewien, “Geñ mukulem mindemane ningalen nâmkîñpepenñ katikñañ bak.”

⁶ Ekñañañ kekok zeme Amobotnañañ zeye, “Kapis alik katnañ ek isikñañ penañ keyangut egañ msat keñangatnañ windenañ bemti sosok patañ pemti sinañañ mme matimbunup. Ya ingalen nâmkîñpepenñin sakam keboñ benak beme in tep kaindeyet zewiek, ‘Geñ giti senñi gitiyegak, nembu tungupman metabanik.’ Kegok zempeme egañ ingat zelin gawepumti kekok mnak. Ya ingalen nâmkîñpepenñin sakam keboñ benak beme in Kawawañgalen mulupmañ ñep mme penañañ sokbenak.”

Kawawañgalen mulup an ekñañañ ammagen-gatnañ zemsesewatgat zikat ku mbep

⁷⁻⁸ Âpme Zisasiyañ zet ewe tusum zeye, “Inmagengatnañ ñengat imbiñañ muluwengatnañ mulupmañ mdelañ zemti tep yâgâp mti mkaen koti yalonpemti tu meu bume nimbiek keyet apmañañ mânep sawe? ⁹ Yek, kekok ñep ku

mnak. Egan iknangat mulup imbiyan mimiyelen zempepeñan keyet katnan mip.” ¹⁰ Zisasiyan kekok zemti ewe tusum zeye, “Inmagen sakam keboñ keyañ bein. In Kawawangalen mulup mti am ekñenan ingat wisikñ zenzeyet ku wekuwep eneyet mulup e in mimiyet zemindendenañ. ‘Nin mulup an etañ kwizapatnpiñ. Nin mulup zemndendenañ etañ katnan mâti mbenn.’ ”

Zisasiyan an 10 lingit satnaninmak weyanindeye

¹¹ Âpme Zisasiyan Zelusalem mka teman mebegalen Galili msalen koti Samalia msalen kot patañ zenzeyelen koge. ¹² Keyetnañ koti mka ñande isikñan kopatañ zeme an lingilin satnanmak 10 ekñenan beñan tati ¹³ kwizet kapigok kuwien, “Zisas! Amobotnañ! Ningat kemberñ nâmnde!”

¹⁴ Kegok zeme Zisasiyan indikti zeye, “In sâpe sâpe bumbu an ekñenmagen mepme ekñenan ingat sekñin wilingisem.” Kegok zemindeme ekñenan selen tapmetnepeme sek lingilin ñeluye.

¹⁵ Kegok sokbeme ekñenmagengatnañ an ñenan sekñan wilingiyeyañ sekñan lingit satnañ ñelume gilik ze Ziasmagen koti Kawawangat kwitnañ mwati kwizet kumsesewage. ¹⁶ Kegok mmeti Ziasmagen patañ zemti egat setnanen msalen baenen pedondo mti egat wisikñ zeye. (Âpme an ke Zuda am mangeen ku sokbemberañ ek Samalia msalengatnañ.)

¹⁷ An keyañ kekok mme Zisasiyan ke ekti kapigok zeye, “Neñ nâyawen an 10 ekñenan ñep beyo ya ekñenan neñmagen koti Kawawangat wisikñ ñep zenzeyelen yangut 9 ekñenan belak mepme an kapi

Zuda ekņengalen maņgeengatnaņ yek yaņgut ek etaņaņ Kawawaņgat wisikņ neņmagen kozein.”

¹⁸ Kegok zemti zeye, “Ekņenaņ Kawawaņgat sesewawatgalen neņmagen ku kolo keyaņgut an msatnaņ pemņengatnaņ kapiyaņ etaņ kolep.”

¹⁹ Zisasiyaņ kekok zemti an keyet kapigok dunduye, “Geņ nâgât nâmkiņpenik keyepm geņ ņep benigat wati met.”

Kawawaņgalen zemâtâtât katnaņ mamayaņ kotazin

(Matiyu 24:23-28, 37-41; Luk 19:11-12)

²⁰ Âpme Palisi notnaņaņ Zisasiyet yaņkwesiwien, “Kan kwilekiyet Kawawaņaņ an peme koti egalen zemâtâtât katnanen mamayet zeye keyaņ kobe?”

Ekņenaņ kekok yaņkwesime Zisasiyaņ kapigok diindoye, “Kawawaņgalen an kobe ke amnaņ ku eknâmâtâtâgale set katnaņ kekok kobe. ²¹ Ma am ņenaņ kapigok ku zewe, ‘Pien tazingat egit!’ ma ‘Daen tazingat meegit!’ Kegok ku zewe. Enenogat Kawawaņ an peme kokogalen zeye ke ingat tuņguwinan tazin.”

²² Zisasiyaņ kekok zemti nembraņane ekņengat diindoye, “Âpme Angat Nemuaņgalen kanaņ kopme in kasup kwep eegalen nâmtikņaņ penaņ mbep keyaņgulak in ek ku ekbep. ²³ Ma am notnaņaņ ingat kapigok zewep, ‘Egit, ek danen tazin!’ ma ‘Ek pien tazin!’ Kegok zeme in ke meegapiņ. ²⁴ Angat Nemuaņ neņ kokotnaņgalen kanen sakam ambeyegaņ kululuņ nembetgatnaņ nembet busatnaņ temaņ peyak mme am sambeyaņ maegip sakam keboņ

kopma in nikti nâmtâbep. ²⁵ Yanğut kukñağat am alak talip kapiyañ sekañañ nâmnemti ku nâmtikñañ mnemti nomti sindem ombanawep. ²⁶⁻²⁷ Âpme set katnañ an kwitnañ Noa egalen kanen sokbeyeen amnañ mamtemienok tu meu nimwianñti awembiñ bemâti Kawawañgat ku otnâwien. Sakam kekok tapmambienen Noayañ wañga temañ keñañ mowepme tunğwam temañañ kwati animbi ekñen ma kwilekiki sambe indamziliye. Angat Nemunañ neñ kokotnağalen kanen sepem kekok sokbewe. ²⁸ Ma set katnañ kekok an kwitnañ Lot egalen kanen sokbeye keboñ. An imbi sambeyañ tu meu nimwianñbien ma aem kwaem mbien ma timonzewien ma mka walabien. Kekok mti Kawawañgat ku otnâmbien. ²⁹ Kan Lot an egañ Sodom mka temañ pemti mepme teziñmak nanañ salpa kululuñengatnañ mapnok toti animbi indawalepme gakiwien. ³⁰ Sakam kekok Angat Nemunañ neñ sosok kwakwagalen kanen sokbewe.

³¹ Âpme kan keyet am ñenañ mkañañ tambağuman tapmambe ya keyañ sokbeme milawatnañ mka keñañ ku akum tinak. Ma sepem kekok am ñenañ muluwen tapmanak ya keyañ sokbeme egañ milawatnağat nâmti mkaen ku medak. Mneti ek pemepme olatnagat. ³² Sakam Lotgat imbiñañañ bamanen gilik zem ekti gakiye keyet otnâit! ³³ Âpme an ñenañ sekañağat yayañ mti sekañañ ku ketalasiwe beme egañ mama kanzizit ke ku tiwe. Ma an ñenañ sekañañ nâğât nâmti talasiwe beme egañ mama kanzizit ke ñep tiwe.

³⁴ Neŋ diindoma nâit, kan Angat Nemunŋ neŋ kokotnnaŋgalen kanan keyet an zulaŋ tambuyet mka keŋan kwepgat meluk tawemambaluwaŋ kwep ŋen aikmepme ŋen peme tabe. ³⁵ Ma imbi zulaŋ saŋgo sâŋsâŋ tapmambaluwaŋ kwep ŋen teti meti ŋen peme tabe. ³⁶ [Ma an zulaŋ muluwen mulup tapmambaluwaŋ kwep ŋen teti meti ŋen peme tabe.”] ³⁷ Zisasiyaŋ zet kekok zemdelaŋ zeme nembraŋane ekŋenaŋ egat yaŋkwesiwien, “Amobotnaŋ, zenigen ke msat deset sokbewe?”

Ekŋenaŋ kekok yaŋkwesime Zisasiyaŋ diindoye, “Ke in nâip kan tep katnaŋ saŋgamaŋ penaŋ elikme age sambeyaŋ maondagip. Sekam kekok kwitnaŋ kwitnaŋ ke ilinmagen sokbeme ekti nâmkawaŋ bewep.”

18

Imbi ŋenmak an zet nânâ ŋenmak egegalen bemzenze zet

¹ Âpme Zisasiyaŋ bemzenze zet kapi nembraŋaneyaŋ kan katanŋ dundume Kawawaŋaŋ nânâyelen mzikat indaye ma ekŋenaŋ nâmnukŋaŋ ku mimiyelen kapigok diindoye, ² “An zet nânâ ŋen mka teman ŋengat matatan. Egaŋ Kawawaŋgalen zetnaŋ ku gawepuye ma amgat nâme ku moge. ³ Âpme mka teman keyegak imbi kwambet ŋen ke matatan. Egaŋ an zet nânâ kemagen kan sambe mekoti zeye, ‘Kasan ŋenaŋ zelen nepgat geŋ namukulem mi!’ ⁴ Imbiyaŋ kekok zeme an keyaŋ kan teepman penaŋ ku mukulem mimiyelen nâye yangut

bangat iknangat kapigok zeye, ‘Ke penan, neŋ Kawawaŋgalen zetnan ku maŋgawepuyap ma amgat nâma ku mamozin. ⁵ Yangut imbi kwambet kapiyan kan katan mekoti nuknan nanayelen min keyepm mukulem mma kasaŋan mtopewe. Mneti kekok ku mma mekoti tapmnanepeme sekaŋan ma egat zimosetnan eegat wisat miyap!’ ”

⁶ Amobotnan Zisasiyan kekok zemti ewe kapigok tusum zeye, “An zet nânâ bekaŋan keyan imbi kwambet ke ŋep mukulem mpeye. ⁷ In nâwien Kawawaŋgat tambu msa mandundum samti keŋinan masuip ke egaŋ kasaŋine zemindomti in maindamukulem min. Ma egaŋ sakwep maindamukulem min. ⁸ Neŋ in diindoma nâit, Kawawaŋan iknangat pembenanaŋgat mti sakwep penan indamukulem mamin. Am nâgât manâmkiŋpeip ma dundum naip ekŋenan keŋin mkipman bemapme kan kobawen ke koti indikbap.”

*Palisimak mânep takis titi an egetgalen be-
mzenze zet*

⁹ Âpme Zisasiyan kekokak bemzenze zet kapi am ilinaŋgat nâme kwetepman beme am sambe ekŋengat nâme bekaŋan beme maindiktalalip ekŋen keyet diindoye, ¹⁰ “Ke kapigok, an zulaŋ sesewat mka temaŋ keŋan dundusât mowebun. Neŋ ek Palisi ma ŋen ek mânep takis titi an. ¹¹ Ke moweti Palisi an keyan am notnan tabien ekŋen keyan eegalen nâmti kawaŋan sosok dendaŋ tati kapigok dunduye, ‘Kawawaŋ, neŋ gâgât wisikŋ zeyap. Am notnaŋan kwitnan kwitnan guwak

matimaip ma zet dâsuki manzeip ma set kilen mamaip. Neŋ am ekŋen keboŋ yek. Kawawaŋ neŋ gâgât wisikŋ zeyap neŋ takis mânep titi an kanda nembonŋ yek. ¹² Neŋ sonda kataŋ kasup zut gâgâpm meu zemkulumpemti dundundu etaŋ mamiyap. Neŋ meu ma mânep milawat matiyap ekŋen keboŋgalen maŋge 10ma-gengatnaŋ maŋge kwep ke gâgât maŋgeyap.’ ¹³ Egaŋ kekok mme mânep takis titi an egaŋ Palisi an ekmagen sokŋan ku tage. Beŋan tati zikatnaŋaŋ ŋep ku ekme mobogalen nâye ma egaŋ bekananŋ miminŋaŋgat nâmti sakambuk penanŋ nâmti ŋokŋaŋ kusum toweti Kawawaŋgat kapigok dunduye, ‘Kawawaŋ, neŋ yomtonŋ ke nâmti dundugayap keyepm kemberŋ nâmne!’” ¹⁴ Zisasiyaŋ bemzenze zet kekok zemdelanŋ zemti kapigok tusum zeye, “Neŋ diindoma nâit, takis mânep titi an keyaŋ sesewat mka temaŋ pemtoti mkaŋan mege. Ma Kawawaŋgat zikatnan an keyaŋ kwetetepmaŋ kwage. Âpme Palisi an keyaŋ kwetetepmaŋ ku kwage. Am ŋenaŋ ikŋaŋgat yomaŋgat nâme pepesut beme Kawawaŋgat sakambuk palen ku mandunduin ek ke Kawawaŋaŋ yomaŋ ku katipewe. Âpme naman am ŋenaŋ yomaŋgat nâme nukŋaŋ beme sakambuk palen mandunduin ek ke Kawawaŋaŋ yomaŋ makatipein.”

*Zisasmak namba isisik ekŋengalen zezapat
(Matiyu 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Âpme an imbi sambeyaŋ nembraŋin okakŋaŋ Zisasmagen indakopme egaŋ betnaŋaŋ sekŋin

tenğunğuyelen nâmti kobien. Kegok mme nembanjane ekņenaņ ke ekti ekņenaņ Zisasmagen ku kokogalen zemkulumindewien. ¹⁶ Nembanjane ekņenaņ kekok mme Zisasiyaņ nemba okak ma maņ bipmaneyet kwizet kekok kumti nembanjane ekņengat diindoye, “In nemba mam biwine zemkulumindendepiņ. In peme neņmagen kolit. Enenogat am ekņen nemba isikņaņ tototnaņ keboņ ekņenaņ Kawawaņgalen zemâtâtâtgat katnanen mama ke tusuwep. ¹⁷ Neņ penaņ sukwep diindowi, in sekņin ku mtoti ma yomin ku bamkumpemti nemunamba isikņaņ ekņengat sepem ku mambep beme in Kawawaņgalen zemâtâtâtgat katnanen mama ku tusuwep.”

*An mânep milawatnaņmak ņengalen zapat
(Matiyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Âpme an damuņ ņenaņ Zisasmagen koti yaņkwesiye, “An zikat indanda dolakņaņ, neņ mulup dolakņaņ ņen ziboņ mti mama kanzizitgat zapat bewap?” ¹⁹ Egaņ kekok zeme Zisasiyaņ dunduye, “Geņ nâgât, ‘An zikat indanda dolakņaņ zenik.’ Zet keyet yaņaņ ņep nâmdelaņ zenik? Kawawaņ kwewaņ dolakņaņ. ²⁰ Geņ Mosesiyelen zii zet kapigok tazin ke nânik. Ke kapigok kumpepeņaņ, ‘Geņ awembiņ kalalaņ ku mbanik ma kasa kasa kumti am ku kumane gakiwe ma kambu ku mbanik ma zet dâsuki ku zewanik ma mambipdineyet kandaņidan meti zet nânâ katnan mambanik.’ ”

²¹ Zisasiyaņ kekok zeme an damuņ keyaņ zeye, “An zikat indanda, kwitnaņ kwitnaņ zenik ke

nemba isikñanenak baenen yañbemti gawepumk-wabanañ ewe mañgawepuyap.”

²² Kegok zeme Zisasiyañ zet ke nâmti egat pigok dunduye, “Geñ mulup ñen ewe mimiye-len tagain. Geñ gilik zem mkandan meti milawadi sambe tazin ke bemane kwitime mânep timtati am bekopsat indamtingut neñmagen kop-mane meselup. Kegok mbanigen maneti dopman dolakñañ kululunen gwaen tiwanik.” ²³ Kegok zeme an ek mânep milawatnañ temañ penañ tasayeyepm zet ke nâmti mânep milawatnañgat kenñañ penañ beye.

²⁴ An keyañ kegok mme Zisasiyañ ke ekti zeye, “Am mânep milawalin temañ ekñenañ msalen kapi am nâmkñepepeñinmak Kawawañgalen zemâtâtâtgat katnan maip ekñenmak tususuyelen olalatnañmak mbep!” ²⁵ Zisasiyañ zet kegok zemti ewe kapigok tsum zeye, “Bo temañañ buñi aimboñañ isikñanen ñep ku modak. Yek penañ. Sepem kegogak am mânep milawalinmagañ Kawawañgalen zemâtâtâtâtgat katnan maip ekñenmak tususuyelen nâmnukñañ penañ mamip.”

²⁶ Kegok zeme am tabien ekñenañ zet ke nâmti egat yañkwesiwien, “Kegok beme kwiyañ mama kanzizit ñep tiwe?”

²⁷ Ekñenañ kegok zeme Zisasiyañ zeye, “Mânep milawalañ set bekekme am Kawawañgalen zemâtâtâtâtgat katnan maip ke ku tusuwep yañgut Kawawañañ am ekñen keyet kenjin mim elen belen beme mama kanzizit ke ñep tiwep.”

²⁸ Kegok zeme Pitayan pigok zeye, “Wae, Amobotnan, nânik, nin kwitnan kwitnan sambe pemann tapme geŋ gapmâbenn keyepm maneti keyet dopmaŋ Kawawaŋaŋ kwileki penaŋ ndawe?”

²⁹ Kegok yaŋkwesime Zisasiyan kapigok diindoye, “Neŋ penaŋ sukwep kapigok zema nâit, am ŋenaŋ nâgât ma zet zapat dolakŋaŋgapmti mkaŋaŋ ma imbi nembraŋane ma dapmeninane ma ipmamnotnane ma mambipmane mee pi katipemâbe beme ³⁰ Kawawaŋaŋ egat dopmaŋ omba penaŋ msalen pien sawe ma maneti bam kululuŋen mama kanzizit ke sawe.”

Zisas ek ewe ikŋaŋgat gakikiyet zapatnaŋ nembraŋaneyet diindoye

(Matiyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Âpme Zisas ek nembraŋane 12 zem indamandamti kayakŋaset toweti kapigok diindoye, “An ekŋen nâip, nin alak Zelusalem mka temanen tapmotnup. Golaŋ zenze an ekŋenaŋ tipman baen Angat Nemuŋaŋ egat zewienen ke penaŋ mkawaŋbesâpm. ³² Âpme Zuda am ekŋengalen amobotnaŋ Zelusalem mka temanen mambien ekŋenaŋ Loma gapman ekŋengalen amobotnaŋine Zelusalem mambien ekŋengat belinan mopma kasa kukuŋineyaŋ sokŋan tati pep zet mnamti zawagaŋ waseknewep. ³³ Kegok mti sindiwaŋ nawitikti nome gakiwap. Yaŋgut kasup tuk delaŋ peme gakikiengatnaŋ wati mamaen mobap.”

³⁴ Egaŋ kegok zeme nembraŋane ekŋenaŋ zet keyet yaŋaŋ nâmkandabien. Zisasiyan zet

keyet yaŋaŋ ku mkawaŋ bemindemti zet keyet ekŋenmagen enzilim tage keyepm ekŋenaŋ yaŋaŋ ku nâmatâbien.

Zisasiyaŋ Zeliko mka temanen an zikat beŋaŋ weyaŋpeye

(Matiyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Âpme Zisas ek metneti Zeliko mka teman sokŋanik mege. Ke mepme set ganzenaŋ an zikatnaŋ beŋaŋ ŋen totati mânep milawatgat mawekumtan. ³⁶ Âpme an keyaŋ am maŋge temaŋ ekŋengat sepalak kwisakŋin ma zezet bambaŋin nâmti, “Wae, zigogat kwisak temaŋ amnaŋ tapmmukup,” am indayaŋkwesime ³⁷ am ekŋenaŋ egat zewien, “Zisas Nasalet mka tema-nengatnaŋ kozin.”

³⁸ Kegok zeme egaŋ nâmti kwizet temaŋ kumti zeye, “Zisas, geŋ Dewitgalen alikŋaŋaŋ, nâgât kembeŋ mi!”

³⁹ Kegok mme an ŋeŋaŋ bemti mobien ekŋenaŋ kwizet peme tatagalen zemkulumpewien. Yaŋgut egaŋ zelin ku nâmti ewe tusumti kwizet omba kumti zeye, “Geŋ Dewitgat alikŋaŋ, nâgât kembeŋ mi!”

⁴⁰ Kegok kume Zisasiyaŋ nâmti ewe ku meti selen keyegak tati zeye, “In an ke neŋmagen tetim kolit.” Zeme an zikatnaŋ beŋaŋ Zisasmagen tetim kopme yaŋkwesimti zeye, ⁴¹ “Wae, neŋ geŋmagen kwileki penaŋ mgaŋgayelen nâmti tazenik?”

Kegok zeme an zikatnaŋ beŋaŋaŋ zeye, “Amobotnaŋ, neŋ zikatn ewe eegalen nâyap.”

⁴² Egan kekok zeme Zisasiyan kapigok dunduye, “Zikadi belak zem ekbak! Nâmkinpendangapm zikadan dolaknan bein.”

⁴³ Zisasiyan kekok zeme an keyan zikatnan keyegak ege. Kekok mme Zisas mâpmeti Kawawan sesewatsaye. Ma am sambe menok ke ekbienan eknenan kekokak Kawawan sesewatpewien.

19

Zakiasiyelen zet zapat

¹ Âpme Zisas ma nembane ma am sambe Zeliko mka teman kot patan zemti Zeliko mka tungupmaset moweti mebien. ² Âpme mka keyegak mânep takis titiyelen amobotnan nen milombi lombinan sambe ke matatan kwitnan Zakias. ³ Ya Zisasiyan selen tapmepme egan, “Zisas an kwi penan?” nâmti eegalen mege. Egan kekok mme am sambeyan bembulunme ek an danangapm Zisas ku ekti, ⁴ “Set kapiaset kosem,” ke nâmti kuknangat meti tep kwitnan sikamo keyet duknan Zisas eksât nâmti mowege. ⁵ Âpme Zisasiyan tep keyet yan nan soknan kokogalen koti ekme mopme Zakias ekti zeye, “Zakias, gen sakwep kwatot; nen alak gâlen mkaen genmak metaselup.”

⁶ Egan kekok zeme Zakiasiyen tep duknangatnan sakwep kwatoti zemolonen mpemti kenan olonen penan beme Zisas aikti eegalen mkaen mebun. ⁷ Zakiasiyen kekok mme am sambe ke ekbienan zet yupmet yupkot mti

zewien, “Zisas ek ayomton egalen amkup mezin!” zewien.

⁸ Egan ke meti mka kejan moti totati tagoun. Kegok mme Zakiasian denda watati Amobotnang kapigok dunduye, “Amobotnan, gejan nâmbak! Nejan milombi lombin butnan kalanji am bekopsat indamti am notnanmagen tetimae mti mânewin tiwan ke sek zulak zulak dopmanj tusum indasap.”

⁹ Egan kegok zeme Zisasiyan dunduye, “Alak mka kapiyet tonan gejanmak imbindi nemandine in Kawawanğalen Zet Zapat Dolaknan nâmti yomin bankumpemti Kawawanğalen nemunamba kwalip. ¹⁰ Ma Angat Nemunan nejan am Zakias ek nembon Kawawanğat ku manâmkinpemti yom mamip ekjan indamukulem msâgât ma yomin katipepeyelen keyet toban.”

Mânep kasetnan golmak keyelen bemzenze zet (Matiyu 25:14-30)

¹¹ Âpme am manje temanjan Zisasiyelen zet nâmdelan zeme egan bemzenze zet nen zesât nâye. Kan keyet ekjan Zelusalem mkaen soknan koti ekjanan otnâwienen Kawawanğalen zemâtâtâtgat katnan mama alak sakwep sosok sokbesâpm ke otnâme Zisasiyan kejanan indikmâtâti ¹² bemzenze zet nen kapigok zeye, “An kwizapatnanmak nen manje yan egan msat bejanen mepme keyelen amobotnanan msatnanğalen amobotnan kwakwagalen ombempeme gilik zemti msatnan yanjan kokogalen weyan weyan mge. ¹³ Kan egan mebegalen tati mulup

anņane 10 ekņengat zeme kotondakme mânep kanziņaņ golmak ke kwep kwep indamti kapigok diindoye, ‘An ekņen nâit, mânep kapiyaņ mulup notnaņ same mânep tâgâņaņ butnaņ mandamin-dame neņ koti ekbap.’

14 Kegok zemindemti mepme am mkaņaņ ñande kwep ekņenaņ sekaņaņ nâmpewien keyepm an zet zenze notnaņ indeme ekmagen meti kapigok zewien, ‘Nin geņ amobotnaņ tatagat ku ndembeme wisat mgenup.’

15 Ekņenaņ kegok zewien yaņgut amobotnaņ ke msat keyelen amobotnaņ amnaņ ombempeme gilik zem msatnaņ yaņaņ koge. Kotati mulup anene 10 ekņen keyet zeme kopme mânep indaye keyet yaņaņ nânâyelen indamandaye.

16 Kegok mti mulup an ñen kukņaņgat koti amobotnaņgat dunduye, ‘Amobotnaņ, geņ mânep golmak kwep nawanan ya ke mulupmaņ sama mânep tâgâņaņ 10 mandawan.’

17 Egaņ kegok zeme amobotnaņaņaņ dunduye, ‘Geņ mulup nemba dolakņaņ penaņ keyepm geņ mulup dolakņaņ penaņ mbanan! Geņ kwitnaņ kwitnaņ isikņaņ weyaņ dolakņaņ ekdamuņ mbanan keyepm neņ mka ñande temaņ 10 geņ gema indikdamuņ mbanik.’ 18 Sakam kegogak mulup an ñenaņ amobotnaņmagen koti zeye, ‘Amobotnaņ, geņ mânep golmak kwep nawanan ya ke mulupmaņ sama tâgâņaņ 5 aikban.’ 19 Kegok zeme amobotnaņaņaņ dunduye, ‘Geņ mka ñande 5 gema indikdamuņ mbanik.’

20 Kegok sokbeme mulup an ñenaņ koti zeye, ‘Amobotnaņ, gâlen mânepdi golmak kwep ke

pine. Neŋ saŋgum paŋaŋaŋ kwaikti belak mambema tazin. ²¹ Geŋ an keŋdi kaliŋaŋ keyepm neŋ gâgât kiŋgati mânep golmak belak mambema tazin.’ Kegok zemti egaŋ ewe tusum zeye, ‘Geŋ mânep amnaŋ bembenaŋ ke geŋ matinik ma suŋem saŋgo amnaŋ tim onzenenaŋ ke geŋ kekok ginatik.’

²² Egaŋ kekok zeme amobotnaŋaŋaŋ dunduye, ‘Geŋ mulup an bekaŋaŋ penaŋ. Gitaŋgat zedi tazenik keyet neŋ zemgosowap! Geŋ nâgât yaŋŋ nânik. Neŋ an keŋ kaliŋaŋ ma am notnaŋaŋ milawat bembenaŋ matiyap ma suŋem saŋgo timonzenenaŋ ke matiniyap. ²³ Ya kekok benak beme kwilekiyet mti nâlen mânepm mânep mkaŋaŋ ku bewanan? Kegok mbanan ze neŋ mânep tâgâŋaŋ notnaŋ mandam nanak.’ ²⁴ Amobotnaŋaŋ kekok zemti am notnaŋ ke tabiangat zeye, ‘In mânep kwep golaŋ mimiŋaŋ ekmagen tasain ke mti an mânep 10 tasain an ke sait.’ ²⁵ Egaŋ kekok zeme ekŋenaŋ zewien, ‘Amobotnaŋ, ek mânep golmak 10 tasain. Kulekiyepmti mânep kwep kapi eksasenup?’

²⁶ Ekŋenaŋ kekok zeme amobotnaŋaŋ zeye, ‘Neŋ diindoma nâit an ŋen kwitnaŋ kwitnaŋ notnaŋ tasame mulupmaŋ masain beme kwitnaŋ kwitnaŋ notnaŋ ewe tusumti same ekmagen polak polak wemsawe. Âk an ŋen kwitnaŋ kwitnaŋ ŋen isikŋaŋ tasawe beme ewe kwitnaŋ kwitnaŋ isikŋaŋ penaŋ bugan tasain ke kogak menzempewep.’ ²⁷ Kegok zemti ewe kapigok tusum zeye, ‘Neŋ amobotnaŋ msat ŋengalen takwapma am nâgât zekuku mti nâgât ku nâmtikŋaŋ mbien

ekņen ke indatim kot nâgât zikatnnaņ indome gakit!’ ”

*Zisasiyaņ Zelusalem mka temaņ keņaņ moge
(Matiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Zân 12:12-19)*

²⁸ Âpme Zisasiyaņ bemzenze zet kekok zemdelañ zemti egaņ ñeņaņ mepme nembraņane ma am sambe ekņenaņ Zelusalem mowewegalen mâti mowebien. ²⁹ Moweti Betpage ma Betani mka ñande teman mobogalen moti kalaņ ñen kwitnaņ Olip Kalaņ ke motati nembraņane zut kukņaņgat ideme mebegalen ³⁰ buņaņ zet kapigok zemid-eye, “An zut, Betani mka ñanden sokņaņ kanda meti keņaņ moweseluwen doņki nembraņaņ tegen opempepeņaņ amnaņ ku mim mamaņaņ ke ekti kaluti neņmagen pien tetim koselup. ³¹ It kekok mmalut toņaņaņ kapigok idayaņkwesisem, ‘It kwilekiyet doņki tekņaņ takwalelup?’ zeme it kapigok dunduselup, ‘Amobotnaņņaņ kapiyaņ mulupmaņ sasayelen zemndep,’ kekok zeselup.”

³² Kegoک zemideme egelaņ meti mkaen patañ zemalut kwitnaņ kwitnaņ Zisasiyaņ kabem idaye keyet katnaņ sokbeye. ³³ Kan keyet ke metati doņki ñen ekti tegaņ takwalepmaalut doņki keyet toņaņaņ koti idayaņkwesiye, “It kwilekiyet doņki tekņaņ takwalelup, e?”

³⁴ Egaņ kekok idayaņkwesime egelaņ zewun, “An nodi, Amobotnaņ kapiyaņ mulupmaņ sasem.” Egelaņ zet dopmaņ kekok zemti ³⁵ doņki nembraņaņ piwan Zisasmagen teti meti tâgâ melakandu teepmaņ gulumti doņki palaņaņ yaņgempemti Zisas mukulem mti doņki palaņaņ ambepeme moge. ³⁶ Âpme kan Zisasiyaņ doņki

dukñan motati megeen am sambe penañan tâgâ melakandu teepmañ gulumti donkian set megeen yañgempeme mege.

³⁷ Kegok sokbeme Zisas ma am ekñenan Zelusalem mka temañmagen sokñan koti set isikñan Olip Muluwen towezinen ke patañ zewien. Ke koti am sambe Zisas mâti kobien ekñen keyañ yañbemti Zisasiyan menok temañ mzikat indaye keyet Kawawañgat wisikñ zemti kwizet palen zemesesewati kapigok kuwien,

³⁸ “Kawawañan Nemunañ Amobotnañ ombempeme kozin keyet nin oloñen penañ mnup;’
(*Sam 118:26*)

Ekñen sambe kululuñen talip ekñenan sesewatpeit ma nin Kawawañ kululuñen gwaen penañ tazin egat kwitnañ mmot pene!”

³⁹ Kegok sokbeme Palisi an notnañ am ekñengat tunguwinan ke tati Zisas ekti kapigok yañkwesiwien, “An zikat indanda, geñ mañgendine ekñen kapi zemkulumindemane kwizetpiñ buzak talit!”

⁴⁰ Ekñenan kegok zeme Zisasiyan diindoye, “Notnne, neñ zema nâit, ekñenan kwizet kukupin mseip beme nanzañ ekñenan Kawawañgat kwitnañ zemesesewatseip.”

Zisasiyan Zelusalem mka walebe keyet nâmti si suye

(*Luk 13:34-35*)

⁴¹ Ke meti Zelusalem mka temañmagen sokñan kwati Zisasiyan Zelusalem ekti egañ keñan bekanan beme sumti ⁴² kapigok zeye, “Zelusalem am, neñ nâyawen in kwileki mti keñ sewakñan aikgalen ke in ku nâip alak keñ sewakñan

aikgalen kan delan zein. ⁴³ Âpme bangat kasanineyan inmagen kot nembet nembet indabembulunji sepalon teepmanan ingalen kimbalen tim onzemti keyet duknaset moti nembet nembet kwatobep. ⁴⁴ Ke kwatoti mka teman kapi kasanineyan walebep ma am kejan matalip ekjenan kegogak walebep. Ma mka nanzanan walalatnan ma kimbat ma sesewat mka teman nanzanan walalatnan ekjen keyan mundumin katipemti lala bubuk totemebep enenogat alak Kawawanjan An in yomengatnan gilik zemindati-tiyet zempeme kozin ke in ku mkipman beip!”

*Zisasiyan sesewat mka teman kejan moge
(Matiyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Zân 2:13-22)*

⁴⁵ Âpme Zisasiyan kegok zemdela zemti Zelusalem mka teman kejan ke moti sesewat mka teman kejan moweti ekme amnan kejan ke aem kwaem tapmme yanbemti indamâti zeye, ⁴⁶ “Kawawanganen Zet Itnananen pigok zeme meluwan mimijan, ‘Nâlen sesewat mkan ke amnan dundundu mulup ke mbep.’ *(Aizaya 56:7)*

Yangut in naman mme, ‘An kambu titiyelen enzilili mka kwazin!’ ” *(Zelemaia 7:11)*

⁴⁷ Kegok mdelan zemti msasa katan sesewat mka teman kejan am zezapat dolakan mzikat indaye. Kegok tapmme sâpe sâpe bumbu an ekngalen an nenan bembe ekjen ma an zii zet zikat indanda ekjen ma sesewat mka teman galen an damun ekjenan Zisas kume gakikiyelen setgat timabien. ⁴⁸ Ekjenan kegok mimiyet nâwien

keyangulak am sambe ekñenañ egalen mzikat indandañgat nâmtikñañ penañ mti ekñenañ egalen zet sambe ke nânâyelen etañ nâwien keyepm kekok ku mbien.

20

*Zisas mulupmanñalen windeyet yañkwesiwien
(Matiyu 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ Âpme kasup ñengat Zisasiyañ sesewat mka temañ keñan tati am Kawawañgalen Zet Zapat Dolakñañ tazikat indamañge. Egañ kekok tapmme sâpe sâpe bumbu an ekñengalen ñeñañ bembe an ma zii zet zikat indanda an ma sesewat mka temañgalen an damuñ ekñenañ ekmagen koti ² kapigok yañkwesiwien, “Wae, geñ winde deyetnañ ma kwiyañ nâmgame amnañ sesewat mka keñan bem kwiti kwiti tapmme indamâbanan?”

³ Ekñenañ kekok yañkwesime Zisasiyañ pigok zeye, “An ekñen, neñ yañkwesisi kwep penañ indayañkwesiwi. Ele, notnne, zeme nâmbi, ⁴ Zân tu zulutindende an ek am tu zulutindendeyelen kwiyañ nâmpeye? Kawawañañ nâmpeye ma amnañ nâmpewien?”

⁵ Egañ kekok zeme ekñenañ ilinak zenâ zenâ mti zewien, “Nin egat zigok zesenu? ‘Kawawañmagengatnañ,’ zesenu beme egañ zet dopmañ pigok zesem, ‘Yañ kok ke kwilekiyet mti Zângalen tu zululut mulupmañ ke ku nâmkijpewien?’ ⁶ Yañgut nin, ‘Ammagen,’ zesenu beme am sambeyañ nanzañañ ndome gakisenu. Enenogat ekñenañ nâiwen Zân ek

golan zenze an dolaknan kegok nâip.” ⁷ Kegok zemti eknenan Zisasiyet dunduwien, “Wae, deyetnan ke nin ku nânup.”

⁸ Kegok zeme Zisasiyan diindoye, “Ele, nen kegogak winde deyetnan timti kwitnan kwitnan tapmiyap ke ku zema nâseip.”

Wain mulup an ken katik ekjengalen bemzenze zet
(Matiyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Âpme Zisasiyan zet kapigok tusum zemti bemzenze zet nen am eknenmagen zemkawan bemindeye, “An nenan wain aliknan mulup-manen ondemti an notnan eknenan ekdamun mti iknan gat notnan sasayelen zemindemti msat pemnen meti kwesi mange. ¹⁰ Ke mepmame kan wain katnanan elikti nep bem weme an mulup tonan mulup an nen zempeme wain katnan egat wenanok muluwen ke titiyelen mege. Kegok zempeme mege yan gut an eknen mulup damun mamtemien eknen keyan mulup an ke omba penan kumti kwitnan nen sasapin mme belak mege. ¹¹ Kegok sokbeme an mulup tonan ewe mulup an nen zempeme muluwen ke mege yan gut mulup damun mamtemien eknenan kumsage penan mti zet sakambuk igak igak msamti belak kwitnan nen sasapin zempeme mege. ¹² Kegok sokbeme mulup tonanan mulup namba nen ewe zempeme keyegak mege. Yan gut mulup damun eknenan kumsage penan mti zempeme kimbat zupman toge. ¹³ An kemagen kegok sokbeme mulup tonan keyan iknan gat zeye, ‘Nen zigok penan mbawe?’

Oo, alakŋati nâyp. Neŋ nananŋat nemun penanŋ gogot mamiap ke zempema muluwen ke mebe. Kegok mbawen ekŋenanŋ eksemti wain katnanŋ ŋep same kobe!’ ¹⁴ Eganŋ ikŋanŋat kekok zemti ikŋanŋat nemunanŋ ke peme mege. Ke meti muluwen kokogalen sokŋan kopme mulup damuŋ mamtemien ekŋen mulup toŋanŋ ikŋanŋat nemunanŋ ke ekti ilinak zenâ zenâ mti zewien, ‘Ikŋanŋat nemunanŋ kwitnanŋ kwitnanŋ sambe kapi toŋanŋ bewe keyepm nin kuman gakime kwitnanŋ kwitnanŋ sambe kapi nin toŋanŋ bewanup.’ Kegok zewien. ¹⁵ Ekŋenanŋ kekok zenâ zenâ tapmme mulup toŋanŋat nemunanŋ keyanŋ paselengatnanŋ keŋan moti ekŋenmagen sokŋan mepme ekŋenanŋ ambeti paselen watoti kume gakiye.” Zisasiyanŋ kekok zemti am indayanŋkweŋiye, “In zigok nâip, wain mulup toŋanŋanŋ an keŋ katik ekŋen kemagen zigok mimindewe?”

¹⁶ Eganŋ kekok zemti ewe kapigok tusum zeye, “Mulup toŋanŋ keyanŋ kasa kuku an ekŋenmak koti an keŋ katik ekŋen indome gakime wain mulup ke an notnanŋ belakŋanŋ indame ekŋenanŋ ekdamuŋ mti wain katnanŋ notnanŋ ikŋanŋat sasayet nâmti indaye.”

Eganŋ kekok zeme am tabien ekŋenanŋ ke nâmti zewien, “Yanŋut an keŋ katik ekŋen keyanŋ kok ke ŋep ku mbiek!”

¹⁷ Ekŋenanŋ kekok zeme Zisasiyanŋ ekŋen indikti kapigok diindoye, “Kawawanŋgalen Zet Itnanŋanen zet papiaen kapigok kumpepenanŋ, ‘Mka walalat an ekŋenanŋ tepum ŋen ekme bekananŋ beme wisat mti peme wenŋe. Yanŋ

tepum kewan tepum minañ beye.’ *(Sam 118:22)*

Zet kapiyet yañañ zigok?” ¹⁸ Zemti ewe tusum zeye,

“Tepum ke amnañ, “Sambuñañ,” zewien yañgut tepum ke kaliñañ. Ya amnañ tepum keyet dukñan tokutuin beme tepum tapeñ tapme am ke gakiwep. Ya tepum keyañ am keyet palen tokutun beme am keyañ kegoğak gakiwe.’ *(Aizaya 8:14-15)*

Keyepm neñ tepum kenok beyap.”

¹⁹ Egañ kegoğ zeme zii zet zikat indanda ma sâpe sâpe bumbuyelen an ñeñañ bembe ekñenañ Zisas keyegak atamti mka katikñan pepeyelen nâwien enenogāt bemzenze zet keyañ ekñen indaampuye. Ekñenañ kegoğ mimiyele nâwien keyañgut am mañge temañ ekñenañ nanzañañ ndoseip ke nâmti kiñgabien.

*Takis mânep bembeyet Zisas yañañ m ekbien
(Matiyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Kegok nâmti ekñenañ Zisas weyañ maeknâmtemien. Ekñenañ kegoğ tapmti an dâsukitoñ notnañ mânewañ indakwitimti zemindeme an pembenañnok Zisasmagen zikat kambu eegalen ma egañ zet zemyuñgume zii zet zikat indanda ma sâpe sâpe bumbu an ñeñañ bembe ekñenmagen gilik zem koti zemkume ekñenañ Loma gapmangalen amobotnañmagen zemkumti winde tasain ma zemdelañ zenze ekmak tazingapm zemindeme mebien. Yañgut an zikat kambu eek ekñen ke an bekañañ. ²¹ An zikat kambu eek ekñen keyañ meti Zisasiyet

yaŋkwesiwien, “An zikat indanda, nin nânuwen gâlen zedi ma mzikat indandandi esemten penañ mamkawaŋ benik. Nin nânuwen am kwilinmak ma am kwilinpiŋ ekŋenmagen Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ sakam kwep mamkawaŋ bemindenik. Yanjut geŋ zet penañ Kawawaŋmagengatnaŋ amnaŋ mama mimi zigok tatagalen ke mamkawaŋ bem indenik. ²² Ekŋenaŋ kekok zemti ewe tusum zewien, ‘Ele zemane nâne. Ningalen zii zelaŋ zeinen nin mânep takis Loma gapman sasayelen ma yek?’ ”

²³ Ekŋenaŋ kekok zeme Zisasiyaŋ ekŋengalen tetimaenjin ke ekmâtâti kapigok diindoye, ²⁴ “Ele, notnne, in mânep kanziŋaŋ ŋen taindain beme name ekbi. Mânep palen an zimosetnaŋ ma kwitnaŋ kwiyelen kumpepeŋaŋ?”

Kegok indayaŋkwesime ekŋenaŋ zewien, “Loma gapmangalen amobotnaŋ kwitnaŋ Sisa egat weŋaŋmak kwitnaŋaŋ tazin.”

²⁵ Ekŋenaŋ kekok zeme Zisasiyaŋ zeye, “Ele, kwitnaŋ kwitnaŋ amobotnaŋ Sisayet weŋaŋ tatatnaŋ beme ek sawep ma am in Kawawaŋ iŋŋaŋgalen bet muluwaŋ keyepmti in iŋŋaŋgat zapat mait.”

²⁶ Kegok diindoye keyepm kan egaŋ ammak tapme ekŋenaŋ ekmagen tetimae mti zemkukuyelen ŋen ku mbien enenogat egaŋ ekŋengalen yaŋkwesisi dopmaŋ zeye keyet nâmtentem mti zetpiŋ buzak tabien.

Sadusi ekŋenaŋ am gakikiengatnaŋ gilik zem wawat keyet Zisasi yaŋkwesiwien (Matiyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Âpme Sadusi an notnaŋ Zisasmagen kobien. An ekŋen keyaŋ maotnâmtemienen am gakikiŋaŋaŋ ku belek zemwabep. Kogogapmti ekŋenaŋ koti Zisasiyaŋ yaŋkwesiwien, ²⁸“An zikat indanda, Mosesiyaŋ meluwaŋ papiaen kapigok kuye,

‘An ŋenaŋ imbiŋaŋ wadak ya maneti an keyaŋ nembraŋapiŋ gakinak beme notnaŋ isikŋaŋaŋ imbi kwambet ke wati notnaŋ temangalen kwitnaŋ mwawagalen nembra ambedak.’” *(Zii Zet 25:5)*

²⁹ Kegok zemti ewe tusum zewien, “Kan ŋen an ŋengat nemulatnene 7 mamkwabien. Ya yuŋinaŋ imbi wati nemunambaŋapiŋ belak gakiye. ³⁰ Yuŋinaŋ gakime muŋaŋaŋ imbi kwambet ke wage. ³¹ Ya muŋinmagen sakam kegogak sokbeme an gwalaŋ imbi kwambet ke wage. Sakam kegogak ekŋen sambemagen ilindiŋ sokbeme nemunambaŋinpiŋ gakiwien. ³² Ekŋenmagen kegok sokbeme bam penaŋ imbi keyaŋ gakiye. ³³ Kegok sokbeme an 7 ekŋenaŋ imbi ke mkipmaŋ bewien keyepm kan am gakikiŋaŋ belek zem mamayen wabep kan keyet imbi ke an kwiyet imbiŋaŋ penaŋ bewe?”

³⁴ Ekŋenaŋ kegok zeme Zisasiyaŋ diindoye, “An ma imbi alak takwalip kapiyaŋ awembiŋ mambeip ³⁵ yaŋgut an ma imbi ekŋenaŋ kululuŋgat zapat matalip ekŋenaŋ ŋep gakikiengatnaŋ belek zem wati kululuŋen mobep. An imbi ekŋen keyaŋ kululuŋen gwaen awembiŋ ku mambep. ³⁶ Ma ekŋenaŋ enselnok mamti ewe ku gakiwep. Ekŋen Kawawaŋgaleŋ nembra matalip enenogat

ekņenanġ gakikiengatnaġ belek zem wabien.
 37 Âpme ingalen yaņkwesisi penaġ am
 gakikiņaņgatnaġ wawat keyet yaņaġ nâsât
 nâmti mkoloen yaņaġ kapigok. Mosesiyaġ
 am gakikiņaņaġ mambelek zemwati mama
 kanzizit matip keyelen yaņaġ msokbembeyelen
 Kawawaņaġ didik kunduman tep tazime keyet
 Moses sokbemsame Mosesiyaġ Kawawaņgat
 kapigok zeyeyet meluwaġ mge ke mainġi ku
 manâmâtâlîp? Mosesiyaġ Kawawaņgat kapigok
 zeye,

‘Geġ alak kapiyet Abalaamgalen Kawawaġ ma
 Aisakgalen Kawawaġ ma Zekopgalen
 Kawawaġ tadnik.’ *(Kisim Bek 3:6)*

38 Wae, ek am gakikiņaņgalen Kawawaġ yek. Ek
 am ikņaġ mama kanzizitgat zapat ombemind-
 eye ekņengalen Kawawaġ maņgeyaġ tapmain.
 Am gakiwien ekņen ewe alik mamaip enenogat
 Kawawaņaġ nâmindeinen ekņen alik ikņaġ nem-
 boġ tapmaip.”

39 Egaġ kegok zeme zii zet zikat indanda
 an ekņaenanġ zewien, “An zikat indanda, geġ
 yaņkwesisiyet dopmaġ dolakņaġ penaġ zenik!”

40 Kegok ke sokbeme Zisasiyet yaņkwesisi ņen
 yaņkwesisiyet kiņgagatnaġmak mbien.

*Kilais ek Dewitgat alikņaġ ma eget Amobotnaġ
 (Matiyu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

41 Âpme Zisasiyaġ am ekņengat diindoye, “Am
 inmagangatnaġ ņoġtik dâsuki ņen tageen kapigok,
 Kilais ek Dewitgat iņsokņaņaġ etaġ manzeip.

42 Dewilaġ Kilaisiyet zet kapi kulekiyet mti papia
 kwitnaġ Sam keyet keņaġ kapigok kuye,

‘Amobotnaŋ Kawawaŋaŋ nâlen Amobotnaŋgat pigok zeye: geŋ betn penaset kwatotati tapmopmane ⁴³ kasandine mtoindewap.’
(*Sam 110:1*)

⁴⁴ Dewilaŋ Kilaisiyet ‘Amobotnaŋŋ’ zeye ke zigoset mti in ‘Dewitgat alikŋaŋ etaŋ tadak?’ Ke penaŋ Kilais neŋ sokbewan yaŋgut neŋ Kawawaŋgat Nemuŋaŋ penaŋ kogogapm Dewilaŋ zet zapat itnaŋaŋen kuyeen ke nâgât ‘Amobotnaŋŋ,’ zeye eneyet neŋ Kawawaŋaŋ zemnemetot amgat yomgat dopmaŋ gakikiyet toban.”

*Zisasiyaŋ an zii zet zikat indanda ekŋengat
mama mimi kumâbâgat zeye
(Matiyu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵ Âpme am sambeyaŋ wak bemti Zisasiyelen zet tatnâme egaŋ nembraŋaneyet kapigok diindoye, ⁴⁶ “In zii zet zikat indanda an ekŋengalen ŋoktik mgasik ke ku mâti mbep. Ekŋenaŋ melakandu teepmaŋ gwaen biminaŋgatnan baen selinan tot lapit mepme mamti ilinaŋgat nâme mobotnaŋ beme selen ma tambaŋgumen mame amnaŋ sekŋin moindendeyet etaŋ manâip. Ekŋenaŋ sesewat mkaen amobotnaŋgalen mundumen ŋeŋaŋ gwaenen etaŋ mametalip. Ma ondedak temanen ekŋenaŋ meu ma soŋgom temaŋ indame niniyelen etaŋ manâip. ⁴⁷ Ma ekŋenaŋ imbi kwambetgalen mânep milawat ma mkaŋin mee pi menzem timti indamâpme kileŋ mepme dundundu teepmaŋaŋ myuŋguŋguŋin beke mamimatanepepe amnaŋ ŋep ku eegalen

mambein keyepm kan delan zenze kanen Kawawaŋaŋ zem indomti tosaŋin bekaŋaŋ penaŋ mmoti indawe!”

21

*Imbi kwambet ŋenaŋ tewalaŋ mânep beye
(Mak 12:41-44)*

¹ Âpme Zisasiyaŋ sesewat mka temaŋ keŋan mânep pelep mambeip keyet sokŋanik tati ekme am mânep milawalinmak notnaŋ ekŋenaŋ tewalaŋ mânewin temaŋ pelewen tapeme topwemaŋge. ² Ma egaŋ kegogak ekme imbi kwambet bekopsat ŋenaŋ koti mânep ŋamaŋ isisikŋaŋ zut piwan peme pelewen towege. ³ Kegok mme Zisasiyaŋ ekti nempaŋaneyet zeme kopme pigok diindoye, “An ekŋen, neŋ penaŋ sukwep zema nâit. Imbi kwambet bekopsat kapiyaŋ mânep pelewen bep keyaŋ an imbi sambe notnaŋaŋ tewalaŋ beyo bee sebemindein. ⁴ Am mânep milawatmak notnaŋ ekŋenaŋ mânewin omba penaŋ tatindainanŋut butnaŋ bugan timti kot pelewen time towelep. Yanŋut imbi kwambet bekopsat keyaŋ mânepmaŋ bugan elak kopeme pelewen towepme delan zein. Mkaŋanen daenen butnaŋ ŋen ewe ku tasain, yek penaŋ.”

*Zisasiyaŋ Zelusalem sesewat mka beke ku-
masekbep keyet zapaŋaŋ diindoye
(Matiyu 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Âpme Zisasmak nempaŋane ekŋenaŋ sesewat mka temanengatnaŋ toti mepmambe nempaŋane notnaŋaŋ sesewat mka temaŋgalen nanzaŋ

teman ketetepman ma am Kawawangat taolet mânep teman bewien keyelen miak miaknan dolaknan penan ke ektemtem mti zewien. ⁶ Eknenan kegok zeme Zisasiyan diindoye, “In kwitnan kwitnan ekti zeip ke kan ngenat kasa kuku eknenan kumasekme nanzan keyan mundumin katipemti lala bubuk totemebep.”

Sisipenpen sokbewe keyet Zisasiyan zemkawan beye

(Matiyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Egan kegok zeme eknenan kapigok zewien, “An zikat indanda, zenagen ke pe zuknan sokbewe? Ma kwilekiyan mkawan beme kan keyan kwasâpm ke nâwanup?”

⁸ Eknenan kegok zeme Zisasiyan zeye, “An sambeyan nâlen kwilen koti, ‘Nej Kilais!’ zewep ma, ‘Kan delan zenze ilak kozin.’ Kegok zeme in zelin gawepumti indamâbâpin. In weyan ekmâtâbep mneti indayunguwepgat. ⁹ Ma in msat teman ngengalen kasa kuku an eknenan msat teman ngengalen kasa kukumak aume nâmti in keyet kingagapin. Enenogat kwitnan kwitnan kebon keyan kuknangat sokbewe wa ke kan delan zenze yek.” ¹⁰ Kegok zemti egan ewe tusum zeye, “Msat teman nenmak msat teman nenmak meaum kweaum mbalup. ¹¹ Ma mâkinan teman penan kwabe ma meuyet kamber sokbewe ma nuknan eknen kebon ke msat katan sokbewe. Ma kwitnan kwitnan kingagatnamak sokbeme amnan ke ekti kingabep. Ma kululun pilin manaman sokbeme amnan ekti kingabep. ¹² Kan

kwitnaŋ kwitnaŋ keyaŋ sokbembepiŋ mme in-
 magen sisipeŋpeŋ temaŋ nâgât mti mimindawep
 ma in notnaŋ an damuŋ ekŋengat zikalinan
 sesewat mkaen indatim mepme ekŋenaŋ zem
 indomti mka katikŋaŋ indewep. Ma in notnaŋ
 msalinaŋgalen amobotnaŋ temaŋ ma amobotnaŋ
 egat kandaŋan matalip ekŋengat zikalinan ze-
 mindowep. Nennmak matusuip keyepm nukŋaŋ
 kekok inmagen sokbewe. ¹³ In kekok mbewen
 set katnaŋ dolakŋaŋ Kawawaŋgalen zezapatnaŋ
 zemkawaŋ bembeyelen sokbewe. ¹⁴ In zelen
 ewe mebepiŋ tati, ‘Zet zigok zewanup,’ keyet
 yayaŋ mti nâmnukŋaŋ mimipiŋ ¹⁵ enenogat nen
 zet zenzeyelen nânâ dolakŋaŋ indama zet zen-
 zeyeen kanen kasaŋine ekŋenaŋ in ku mtotin-
 dewep. ¹⁶ Ma notnaŋ in mambiwin ma noline
 ma sip butnaŋ ekŋenaŋ msalinaŋgalen amobot-
 naŋ ekŋengat belinan beme mka katikŋaŋ in-
 dewep. Ma in notnaŋ indome gakiwep. ¹⁷ Ma
 in neŋ napmât maip keyepm am sambeyaŋ ingat
 sekaŋgaŋ nâmindewep. ¹⁸ Yaŋgut neŋ indik-
 damuŋ mbap keyepm an ŋenaŋ ku indowe ma
 kegogak ŋokzuwin ŋen ku towembe. ¹⁹ In kekok
 mimindame in nâmkipepeen kaliŋaŋ tabewen in
 mama kanzizit ke ŋep tiwep.”

*Zelusalem mka temaŋ walebe keyet Zisasiyaŋ
 zemkawaŋ beye*

(Matiyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Âpme Zisasiyaŋ kapigok tusum zeye, “In
 ekme kan kasa kuku an ekŋenaŋ Zelusalem mka
 temaŋ kot bembuluŋme in nâwep, ‘Oweŋ, walele-
 lak sokŋaŋ sokbesâpm,’ ke otnâwep. ²¹ Kegok

sokbween am Zudia msalen talip ekñenan kunzunṭi kalañ dukñan mowebeḡ. Ma am ñenanṭ mka temañ keñan tapmambe egañ ke pemti pem ñen mebe. Ma am ñenanṭ mka temañ ganzenan talip ekñenanṭ mka temañ keñan ku mobep. ²² Kan keyet Kawawañanṭ Zuda am yominanṅat dopmañ bekañanṭ penañ indawe. Ke Kawawañgalen Zet Itnananen meluwañ kumpepenañ keyet katnañ sokbewe. ²³ Keyañ sokbween imbi keñmak ma imbi namba okakñanmak kan keyet ekñenanṭ kunzunṅat nâmnukñanṭ penañ mme ekñenmagen kwitnañ kwitnañ bekañanṭ penañ sokbewe. Enenogat nukñanṭ temañ penañ msalen kapi sokbewe ma Kawawañanṭ Zuda am ekñen kemagen ñenzinziñ penañ nâmbé. ²⁴ Ma am notnañ kasañineyañ wanamañ indañme gakiwep ma notnañ msat beñan beñan indatim mepme keñ titi mulup kaliñanṭ mbep. Ma am Zuda manṅe ku sokbembeñanṭ ekñenanṭ Zelusalem mka temañ keñan timkwati kwitnañ kwitnañ kumasekti kegok mme ekñengalen kan delañ zeme peme tabe.”

*Angat Nemujanṅañ kokotnanṅalen kan
(Matiyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Âpme Zisasiyañ zet ewe kapigok tusum zeye, “Kan keyet piliñ mamanamañ sepem igak igak kasup ma eyonṅa ma wenzim ekñenmagen sokbewe. Ma am msat sambe katañ ekñenanṭ kwitnañ kwitnañ ke sokbeme kandadat mulup mbep ma nambu temañ kwisakñanṭ ma nambu manṅa temañ takutume kwisakñanṭ nomti kinṅagat omba penañ mbep. ²⁶ Ma wenzim ma kwitnañ

kwitnaŋ sambe ekŋen keyaŋ mundumin matok-waliwen puluk pilik pemti mundum belakŋan tokwabep keyepm am sambeyaŋ kwitnaŋ kwitnaŋ sokbesâpm keyet nâmti kiŋgagat omba penaŋ aikbep. ²⁷ Kegok sokbeme Angat Nemuŋaŋ neŋ zanza palen winde temaŋmak ma saŋga sonŋa busatnaŋ temaŋ keŋan kopma nikbep. ²⁸ Âpme kan keyaŋ yaŋbemti sokbeween in den-daŋ tati zikalin kululuŋen ekme mobe enenogat Kawawaŋaŋ in indatitiyelen kan ilak bududuk bein. Kegok otnâwep.”

*Tep balam balamegeset nânâ aiikgalen
(Matiyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Âpme Zisasiyaŋ bemzenze zet ŋen kapigok zeye, “In balam balam tep ekŋengat otnâit. ³⁰ Kan tep balam balam katnaŋ yaŋbemti kwapme manzeip, ‘O, ilak mtete yaŋbesâpm’. ³¹ Sakam tep katnaŋ kwabe kegogak kwitnaŋ kwitnaŋ manamaŋ ekŋen keyaŋ sokbeme nâwep, ‘Ilak Kilaŋsiyelen zemâtâtât katnan mama kanaŋ sokŋan bein,’ otnâwep.

³² Neŋ penaŋ sukwep diindoma nâit am alak talip kapi ilindiŋ ku gakimâpme kwilekiki sambe kapi sokbesâpm. ³³ Âpme msat ma kululuŋ asekmalut delaŋ zesâpm yaŋgut nâlen zetn delaŋ zenzeŋepiŋ matapmambe.”

*Kan delaŋ zenze sakwep kosâpm keyepm weyaŋ
ekmâtâbep
(Matiyu 24:34-51; Mak 13:30-37)*

³⁴ Âpme Zisasiyaŋ zet ewe tusum zeye, “Weyaŋ ekmâtâbep! Mneti in amandanda ma tu kaliŋaŋ

ma segalen kwitnaŋ kwitnaŋgat ŋoktikŋin teman ekŋen keyet nâmkatik benti tapmne peme kan delan zenze sakwep kobeyet weyaŋ eksemi mambeŋ. ³⁵ Ke sakamaŋ lelembeyaŋ kwap sakwep makuin keboŋ msat sambe am ekŋenmagen sokbewe. ³⁶ In weyaŋ ekmâtâti Kawawaŋgat dundupeŋ tapme winde indame kwitnaŋ kwitnaŋ nukŋaŋ keyaŋ inmagen gwaŋkumepme in windebeŋ tabep. In kekok mbewen Angat Nemaŋaŋ nâgât zikatnan ŋep tabep.”

³⁷ Âpme kasupgat Zisasiyaŋ Zelusalem mka temanen tati egaŋ Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ sesewat mka teman keŋan am mamzikat indamtan. Egaŋ kekok tapmme tambume egaŋ Olip Kalaŋan meti mawemtan. ³⁸ Kegok mamme msat msame am sambeyaŋ sesewat mka teman tambuŋan penaŋ Zisasiyaŋ Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋ mkawaŋ beme nânâyelen makotemien.

22

*Zudasiyaŋ amobotnaŋ ekŋenmagen Zisas zemkukuyet zetik mge
(Matiyu 26:1-16; Mak 14:1-11; Zân 11:45-53)*

¹ Âpme Nupmanaŋ Yispiŋ Niniyelen Kendo kwitnaŋ ŋen Angalaŋ Kendo sokŋan sokbeye. ² Ke sokbeme sâpe sâpe bumbuyelen an ŋeŋaŋ ma zii zet zikat indanda an ekŋenaŋ Zisas kume gakikiyet nâwien. Yaŋgut amnaŋ ndoseip nâmti kiŋgati Zisas kukuyelen setgat timabien.

³ Kegok tapmme Zuda kwitnaŋ ŋen Iskaliot Sadanaŋ egat keŋan towege. Ek Zisasiyet nembanaŋe 12 ekŋenmagengatnaŋ. ⁴ Kegok sokbeme egaŋ sâpe sâpe bumbuyelen an ŋeŋaŋ ma sesewat mka temangalen tipdakutum ekŋengalen amobotnaŋ ekŋenmak met Zisas set katnaŋ zigoset atamti ekŋengat belinan bembeyelen zemâtâtindaye. ⁵ Kegok zeme amobotnaŋ ekŋen keyaŋ egalen zetnaŋgat oloŋen penaŋ mti ek mânewaŋ kwititiyelen zetik mbien. ⁶ Kegok mme Zudas egaŋ ekŋengalen zetik keyet ŋep zeye. Ŋep zemti egaŋ Zisas set ŋen aikti ekŋengat belinan bembeyet kan amnaŋ ku mambembuluŋtemien keyet nâye.

Zisasiyaŋ tu meu Angalalaŋ Kendoyet weyayaŋgat zemindeme weyaŋbien

(Matiyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Zân 13:21-30)

⁷ Âpme Nupmanaŋ Yispiŋ Niniyelen Kendo keyaŋ sokbeme kan keyet sipsip nembanaŋ kumbumti nupmanaŋ yispiŋ kemak niniyelen kwitnaŋ Angalalaŋ Kendo keyaŋ sokbeye. ⁸ Ke sokbeme Zisasiyaŋ Pita ma Zân egelaŋ met weyayaŋ mulup mimiyelen zemâtâtidaye ke kapigok, “It meti Angalalaŋ Kendo meu nimtasenupgat weyaŋ mulup mselup.”

⁹ Egaŋ kekok zeme nembanaŋe egelaŋ yaŋkwesiwun, “Wae, Amobotnaŋ, nit tu meu pe mka deset weyaŋselup?”

¹⁰ Egelaŋ kekok yaŋkwesimalut Zisasiyaŋ didoye, “It nâit, it mka temaŋ keŋan moweseluwen an ŋen menzim temaŋ tumak keyaŋ idaiksem. Idaikme it ek mâti mka egaŋ mepme

keyegak mât moweselup. ¹¹ Ke moti mka toñaŋgat kapigok dunduselup, ‘An zikat indandayan gâgât yaŋkwesip: Mka keña nembanne Anġalaŋ Kendoyelen tu meu nsenup ke deset tazin?’ Kegok zeselup. ¹² It kegok zemaalut egaŋ mka tedukñaŋ mot zikat idasem. Keyet keña mundum totatat ma menzim pelep ma meu bumbu mundumaŋ ma kwitnaŋ kwitnaŋ notnaŋ keyet keña tapme it tu meu weyeyaŋ mulup mselup. It nâlup?”

¹³ Zemideme egelaŋ meti kwitnaŋ kwitnaŋ Zisasiyaŋ zemideye keyet katan sokbeme egelaŋ Anġalaŋ Kendoyelen tu meu weyaŋbun.

Zisasiyaŋ nembraŋane tambuŋalem indaye

(Matiyu 26:20-30; Mak 14:17-26; 1 Kolin 11:23-25)

¹⁴ Âpme tambuŋalem niniyelen kan sokbeme Zisas ma nembraŋane ekñaŋaŋ mundum totatalen totabien. ¹⁵ Ke totati egaŋ ekñaŋgat diindoye, “Neŋ Anġalaŋ Kendo kapiyelen tu meu inmak niniyelen eweñaŋ baenen nâmtikñaŋ penaŋ mban ya alak tatnnup bamgat an notnaŋaŋ sindem omba penaŋ naseip! ¹⁶ Neŋ diindoma nâit, neŋ Anġalaŋ Kendoyelen meu ewe sek ñen ku nimbap yaŋ maneti am yomengatnaŋ timkwat indema nâmkinjaŋpepe aikme mulup keyaŋ delaŋ zeme kan keyet kululuŋen gwaen tu meu ke nsakwep nimbanup.”

¹⁷ Egaŋ ke zemti okop wain tumak mti Kawawaŋgat wisikja zemti ekñaŋgat zeye, “In kapi mti ilinak nit.” ¹⁸ Kegok zemti zeye, “Neŋ penaŋ sukwep zema nâit, neŋ wain tu ke ninipin

maneti bamgat Kawawaŋgalen zemâtâtâtâtgat katnaŋ mama kululuŋen gwaen tati wain alaknaŋ ke nsakwep nbanup.”

¹⁹ Sakam kegogak egaŋ nupmamaŋ ŋen mti Kawawaŋgat wisikŋ zemutumti nembraŋane indamti zeye, “In mti nit. Kapi nanaŋgat sek sesumbannok ke ingat indayap. Ke ingat indama nimti nâgât otnânâyelen nâmti indayap.” ²⁰ Kan ekŋenaŋ tu meu nim delaŋ zeme sakam kegogak okop ikŋaŋ ke mti zeye, “Okop wain tumak kapi tususu alaknaŋ inmak Kawawaŋmak. Sipmnaŋ tusum indeyap. Sipm tewen nâme sipmnaŋ tobe ke in yominaŋgatnaŋ indatim kwakwagat nâmti kekok mbap.

²¹ Yaŋgut, nembanne, in egit! An ŋenaŋ zemnowe ke ninmak meu nini munduman kapi totazin! ²² Angat Nemuŋaŋ neŋ Kawawaŋaŋ zemâtâtâtnaŋ set katnaŋ ke mâti gakiwap. Yaŋgut an neŋ zem noseŋ an kemagen bekanŋ penaŋ sokbewe!”

²³ Zisasiyaŋ kekok zeme nembraŋane ekŋenaŋ ilinak zenâ zenâ mti zewien, “An ekŋen, an pe kwiyaŋ kogok mbe?” Kekok zewien.

*An kwiyaŋ amobotnaŋ bein?
(Matiyu 20:25-28; Mak 10:42-45)*

²⁴ Âpme Zisasiyet nembraŋane ekŋenaŋ ilinak an kwiyaŋ mobotnaŋ bein zemti zet mmot mtot mti mdândâwien. ²⁵ Kekok tapmme Zisasiyaŋ nâmti diindoye, “Msalengalen amobotnaŋ ekŋen amŋin indikdamuŋ mimiyelen winde taindain. Ma an damuŋ ekŋen amnaŋ, ‘Amgalen noline,’ kwilin makuip. ²⁶ Yaŋgut inmagen keboŋ keyaŋ

ku sokbewe. Yek penaŋ. Âpme naman ingat tunguwinan amobotnaŋ an kwiyaŋ tabeen ikŋaŋgat sekŋan mtoti am kwilinpiŋ ekŋengat kandaŋinan mambe. ²⁷ An kwi ek amobotnaŋ? An mundum totatalen totati meu tatnin ke ma meu menzimen taseŋzin an ke? Ke penaŋ, an mundum totatalen totati meu tatn an ke amobotnaŋ. Yaŋgut neŋ kegogak ingalen amobotnaŋin neŋ nanangat sekŋ mtoti tapmamti taindamukulem miyaŋ.

²⁸ Âpme kan nukŋaŋ sepem igak igak neŋmagen sokbeyeen in neŋ ku katinewien. ²⁹ Bipm kululuŋen egaŋ am indikdamuŋ mimiyeŋen zetik mneyeyepm ma neŋ kegogak in indazetik mimindeyaŋ ³⁰ in neŋmak kululuŋen gwaen mundum totatalen totati tu meu nsakwep nimbanup ma in mundum elimayakŋaŋmak keyet dukŋan totati Israeŋ am maŋge 12 indikdamuŋ mbep.”

Pitayaŋ Zisas bankumpewe keyelen Zisasiyaŋ zemkawaŋ beye

(Matiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Zân 13:36-38)

³¹ Âpme Zisasiyaŋ ewe tusum zeye, “Saimon, Saimon, geŋ nâmbak, Sadaŋaŋ ingalen nâmkijpepeŋin mimindikme mkatikŋaŋ bep ma tuwat tuwat talip keyelen Kawawaŋaŋ nâmpep. ³² Yaŋgut Saimon, neŋ Kawawaŋaŋ gapmukulem mme nâmkijpependaŋ kalinŋaŋ tatagalen dunduya. Ya geŋ yomdi ke nâmkawaŋ bewanigen keŋdi gilik zeme nâlen zetn tapmâtigulak no-dine neŋ manamâtmaip ekŋengalen nâmkijpepe bandim mimindewanik.”

³³ Egañ kekok zeme Pitayañ kapigok dunduye, “Amobotnañ, neñ geñmak mka kaliñan meti geñmak gakikiyelen weyeyañ mulup miyap!”

³⁴ Egañ kekok zeme Zisasiyañ dunduye, “Pita, neñ gâgât zema nâmbak, alak tambuyet sakokolok apmañ kwitnañ kukupin mme geñ nâgât sek tuk zemkandaseni.”

Kan nukñañ pupuyelen sokbesâpm

³⁵ Âpme Zisas nembañaneyet kapigok diindoye, “Neñ indema msat notnañ Kawawañgalen zezapat dolakñañ mkawañ bembeyelen mebielen kan keyet in mânep elenñañ ma ele milawat wawat ma set wewet ke ku ti mebien kan keyet in kwitnañ kwitnañ notnañgat olalat mbien ma yek?”

Egañ kekok indayañkwesime ekñañ zewien, “Yek penañ, ku olabenn.”

³⁶ Ekñañ kekok zeme Zisasiyañ zeye, “Yañgut alak an mânep elenñañmak ma ele milawat wawat ke tiseip. Ma an ñen wanam teepmañañ yek egañ kâlâp tâgâyelen munduñ main ke beme kwitime wanamañ teepmañ kwitiwe. ³⁷ Ma neñ diindoma nâit: Kawawañgalen zezapat itnañañ kapigok zenzenañ, ‘Ek zelen zem kuwep sakam aindondo am ma an kambutiti ekñañ maindeipnok!’ Âpme kwitnañ kwitnañ sambe golan zenze an ekñañ nâgât kukuñañ ke sosok sokbemkawañ tabein.”

³⁸ Egañ kekok zeme ekñañ zewien, “Amobotnañ, ndikbak, nin wanam zut tatndain.”

Zeme egañ zeye, “Neñ wanam kwititiyet zeya ewan wanam penañ kwititiyet ku zeya. Nukñañ bam sokbesâpm keyet amnañ zigok weyeen

mulup mimiyet nâmti zeya. Keyet wanamgat zapat ñen ewe zenzepiñ. Ele, metne.”

*Zisasiyañ Olip Kalañan dundundu mulup mge
(Matiyu 26:36-46; Mak 14:32-42; Zân 18:1)*

³⁹ Âpme Zisasiyañ mka temañ ke pemti Olip Kalañan mametan kekok mepme nembajane ekñenañ mâti mebien. ⁴⁰ Ke meti ekñenañ ke patañ zemti egañ ekñengat zeye, “In kapi tati tadundumaseip mneti Sadañan ingat yañin mi-mindikme toweseipgat.”

⁴¹ Kegok zemindemti ekñen katim indemti amnañ nanzañ mapemezin keyet katan metati pedondomti kapigok dunduye, ⁴² “Bien, gitangat nânâyet nâlen nukñañ kapi mâtâpesenik. Yangut geñ nâlen nânân mâbâpiñ; geñ gitangat nânândi mâsenik.” ⁴³ Kegok tadundume Kawawañgalen enselañ kululuñengatnañ ek winde sasayelen koge. ⁴⁴ Kegok sokbeme Zisasiyañ gakikiyelen kan bududuk sokbeye keyepm nâmnukñañ mti ewe tusum omba windenañbeñ penañ dunduye ma pusinañan sekñañengatnañ sakam sipnok petak petak msalen toge.

⁴⁵ Nembajaneyañ kwitnañ kwitnañ sokbesâpm keyet nâmnukñañ penañ mti ma tambu tetak takwabiengapm melugañ indome wem kopa bewien. Egañ dundu delañ zemti dendañ wati nembajanemagen meti indikme tawemambien. ⁴⁶ Indabutemti ekñengat zeye, “In meluk wewepiñ. Kaik watati dundundu mulup mit. Mneti amnañ koti ingat nâmkîñpepeningañat yañañ mimindikseipgat.”

*Zudasian Zisas kasayet belinan beye
(Matiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Zân 18:3-11)*

⁴⁷ Zisasiyan zet ewe tusumti tazeme an manje temañan kobien. Âpme ekñenmagangatnan an Zudas ek Zisasiyet nembajane 12 ekñenmagangatnan egan kukñanggat indatim koti Zisasmagen mebien. ⁴⁸ Ke kopme Zisasiyan yan kwesiye, “Zudas, geñ nuknuk mnesenik keyan mkawan beinen Angat Nemujan neñ amgat belinan nesenik, ma?”

⁴⁹ Âpme Zisasiyet nembajane ekñenan kwitnan kwitnan sokbesâpm ke ek kawan bemti egat zewien, “Amobotnan, geñ nâmdemane nin wanaman ekñen indan senup?” ⁵⁰ Kegok zemti ekñenmagangatnan ñenan sâpe sâpe bumbu an ñenan egalen mulup an ñen wanaman wakñan penaset sâmpeme enzan galan galan mge.

⁵¹ Kegok sokbeme Zisasiyan ekti zeye, “Muluwan bekanan ke katipe!” Kegok zemti an keyet wakñan an zam tage ke tanjume ñep beye.

⁵² Kegok sokbeme sâpe sâpe bumbu an ñenan ma sesewat mka temangalen an dakutum ma sesewat mka temangalen an damuñ ekñenan Zisas atasâgât kobien ekñen keyet zeye, “In wanam ñilikñan ma wenzomak natatayelen kolo keyangut neñ an kambu tititon yek. ⁵³ Neñ inmak kasup katan Kawawangalen sesewat mka teman keñan matateman ke in ku natawien. Ya alak ingalen kan neñ natatayelen beme Sadanan mulup bekanan mamnen sosok sokbein.”

Pitayan Zisas yanpeye
(Matiyu 26:57-58; Mak 14:53-54, 66-72; Zân
18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Zisasiyan kegok zeme eknenan atamti tetimet sâpe sâpe bumbu an ekngalen an nenan egalen mka kenan wapmobien. Âpme Pitayan igak bam sukwep takopmange. ⁵⁵ Ke koti ekme an notnanan zet nânâ mka tungupman tep mmenzime totatmambienen Pitayan kot eknenmagen totage. ⁵⁶ Ke kototapme mulup imbi nenan tewen ke totapme ekti weyan zikat memun ektati zeye, “An kapi kegogak Zisasmak mamtan!”

⁵⁷ Imbiyan kegok zeme Pitayan yanți zeye, “Imbi nânik, nen an ke ku nâmpayap!”

⁵⁸ Ya belaknik ke tati an nenan Pita weyan ekmâtâti zeye, “Geñ kegogak Zisasiyelen mangeen mamani!”

Kegok zeyeyangut Pitayan ewe yanți zeye, “Notn, geñ zenigen ke penan sukwep an ke nen ku nâyap!”

⁵⁹ Ke tapmâti aua kwep kegok delan zeme an nenan ekti zet windenanben yankwesimti zeye, “Kapi penan, an kapi kegogak Zisasmak tapme ekban ma ek kegogak Galili msalengatnan!”

⁶⁰ Kegok zeme Pitayan zeye, “Notn nânik, geñ an zenigen ke nen ku nâmâtâlap!”

Egan kegok tazeme keyegak sakokolok apmanan kwitnan kuye. ⁶¹ Kegok kume Amobotnanan gilik zemti Pita eksem tage. Amobotnanan kegok mme Pitayan egalen zet ewenan dunduye ke nâmkawan beyeen kapigok, “Geñ alak sakokolok apman kwitnan kukupin tapme geñ

nâgât ku nâmpeyap sek tuk zesunik.” ⁶² Pitayan zet njande ke otrnâmti zupman kwatoti si omba penaj suye.

Zisasiyet pep zet msamti witikbien

(Matiyu 26:67-68; Mak 14:55-65; Zân 18:19-24)

⁶³ Âpme an eknen Zisas ekdamuñ mbien eknen keyañ pep zet msamti witikbien. ⁶⁴ Kegok mti sanğum pañañañ zikatnañ kwaik pempti yañkwesiwien, “Geñ golañ zenze an manzenikgat an kwiyañ goin geñ ke zemane nâne!” ⁶⁵ Kegok msamti zet bekanañ totot tototnañ sambe msawien.

⁶⁶ Msat msame sesewat mka temañgalen an damuñ ma sâpe sâpe bumbuyelen an neñañ ma zii zet zikat indanda eknenañ Zisas wati an damuñ sambeyañ ondebienen ke aik meti yañkwesiwien, ⁶⁷ “Geñ zema nâne, geñ Kilais, Kawawañ an ikñañ ombemgeñgeñañ ma an kwi?”

Kegok yañkwesime egañ diindoye, “Neñ keyet yañañ ingat zesap beme in ku nâmkinpeseip. ⁶⁸ Ma neñ yañkwesisi nen indayañkwesisap beme in keyet yañañ ku dinoseip. ⁶⁹ Yañgut kwitnañ kwitnañ sokbesâpm kapiyet bamen Angat Nemuñañ neñ mundum bet penaset Kawawañañ an ikñañmak tatagalen nâme matazin mundum ke windeyelen mundum ke nename totabap.”

⁷⁰ Egañ kekok zeme eknen sambeyañ yañkwesiwien, “Keyepm geñ Kawawañgat Nemuñañ, ma?”

Eknenañ kekok yañkwesime egañ diindoye, “Ilin zemkawañ bep kelak neñ kapimak.”

⁷¹ Egan kekok zeme ekñenan zewien, “Nin yegak zetnan zem kukuyelen kelak nâmâtâtnup keyepm an ñen egalen zet bandim mimiyelen ku aiksenup.”

23

*Zisas amobotnan kwitnan Pailetmagen teti me-
bien*

(Matiyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Zân 18:28-38)

¹ Âpme amobotnan sambe ekñenan zet ñande ke nâmwati Zisas aikti amobotnan Pailetmagen mebien. ² Ke metati egat zet dâsuki ekñenan Pailetgat zikatnan ombem zewien, “An kapiyan ningalen amm ekñengat amobotnan Sisamagen mânep takis ku kwititiyelen zemkulumindeye ma egañ ikñangat ‘Amobotnan Kilais’ zeye.”

³ Ekñenan kekok zeme amobotnan Pailelan Zisasiyet yañkwesiye, “Geñ Zuda manğeyelen Amobotnan ma?”

Zeme Zisasiyan egalen zet dopman gilik zeye, “Giti ke zenik kemak.”

⁴ Kekok zeme amobotnan Pailelan sâpe sâpe bumbuyelen an ñenan ma am manğe tabien ekñengat zeye, “Neñ an kapi zem kukuyelen zet dolakñan penan ñen ku aigap.”

⁵ Egan kekok zeme ekñenan zet omba moti zewien, “An kapiyan Galili msat katan yañbemti am kenin mwapme gapmanmak kasa kukuyelen zempeme Zelusalem mka teman zemkwezín. Ma Zudia msalen katan sakam kekok tasokbein.”

*Zisas amobotnañ kwitnañ Elotmagen teti me-
bien*

⁶ Âpme amobotnañ Pailelan zet ke nâmti am ekñen indayañkwesiye, “An kapi Galili msalengatnañ, ma?” ⁷ Egañ otnâyeen Galili msat ke amobotnañ Elolañ maekdamuñ min nâmti Zisas peme amobotnañ Elotmagen teti mebien. Elolañ kan keyet Zelusalem mka temanen kotage. ⁸ Ya Zisas amobotnañ Elotmagen tetimebien kan teepman Elolañ Zisasiyelen zet zapat sambe ke nâmti ek eegalen maotnâmtan keyepm Zisas eegalen oloñen penañ mge. Egañ otnâyeyen Zisas egañ menok ñen mme eegalen nâye. ⁹ Keyepmti amobotnañ Elolañ Zisas yañkwesisi omba penañ yañkwesiye yañgut Zisasiyañ eegalen zet dopman ñen ku zeye. ¹⁰ Kegok sokbeme sâpe sâpe bumbuyelen an ñeñañ ma zii zet zikat indanda ekñeñañ amobotnañ Elotmagen sokñañ koti Zisas zemkukuyelen zet windeñañben zewien. ¹¹ Kegok zeme amobotnañ Elot ma eegalen an kasa kuku ekñeñañ Zisas pep zet msanti zet mtopepe zet zemti kâlâp teepman dolakñañ penañ same mundumge sepem amobotnañ ekñeñañ mamunduñip kebon mundumpemti tetimti amobotnañ Pailletmagen gilik ze mebien. ¹² Tipman baenen amobotnañ Elotmak amobotnañ Paillet egetmagen kasa kasa takwage ya kan keyet egeleñ notn notn pembeñañ mbun.

*Pailelan Zisas gakikiyelen zemdelan zeye
(Matiyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Zân 18:39–
19:16)*

13 Ke aikti kopme amobotnaŋ Paillelaŋ sâpe sâpe bumbuyelen an ŋeŋaŋ ma sesewat mka temaŋgalen an damaŋ ma an imbi sambe zeme ondekme 14 kapigok indayaŋkwesiye, “In an kapiyaŋ animbi keŋin tapm yuŋgun kekok zemti in neŋmagen aiikolo yaŋgut neŋ ingat zikalinan an kapiyet yaŋaŋ mim egeyaŋ egalen bekaŋaŋ mimiŋaŋ in zem kuyoyen ke ŋen ku aigap. 15 Ma kekok amobotnaŋ Elolaŋ egalen bekaŋaŋ mimiŋaŋ ku aikti peme ninmagen kozin. Ma an kapi nin kumann gakikiyelen bekaŋaŋ mimiŋaŋ ŋen ku mge. 16 Keyepmti neŋ zema kasa kuku an ekŋenaŋ witikme belak zem pema mesem.”

17 [Âpme Aŋgalalaŋ Kendoyet kataŋ amobotnaŋ Paillelaŋ an kwep Zuda ekŋenmagengatnaŋ mka katikŋaŋ tatatnaŋ ekŋen manzemindeme belak kwawetemien.]

18-19 Âpme an ŋenaŋ kwitnaŋ Balabas ek am keŋin walapme Loma gapmanmak an kasa kasa Zelusalem mka temaŋ keŋaŋ ke mti an ŋen kume gakime mka katikŋaŋ pewien. Paillelaŋ Zisas peme belak mebegalen nâm zemeŋgut an imbi sambeyaŋ kwizet kumti zewien, “Kume gakik. Balabas belak peme mesem!”

20 Âpme amobotnaŋ Paillelaŋ Zisas belak peme mesât nâmti am ekŋengat yaŋkwesisi kwizet pale-set kuye. 21 Kekok kuye yaŋgut ekŋenaŋ kwizet dopmaŋ kapigok kuwien, “Tewen kume gakik! Tewen kume gakik!” kwizet kekok kuwien.

22 Kekok kume egaŋ sek ŋen ewe indayaŋkwesime sek tuk beme kapigok zeye, “An kapiyaŋ kwileki myuŋguye? Neŋ egaŋ gakisem

kapiyelen myunḡunḡunḡan n̄en ku aigap! Keyepm witikti belak pemann mesem.”

²³ Egan̄ keḡok zeyeyan̄gut ek̄nen̄an̄ kwizet ewe ḡinḡin̄ kumti Zisas tewen kume gakikiyelen zewien. Kwizet keḡok takume amobotnan̄ Pailelan̄ zelin̄ gawepumti ²⁴ ek̄nen̄an̄ n̄âwienen̄ keyet katan̄ Zisas zemdelaḡ zempeye. ²⁵ Pailelan̄ keḡok mti an̄ ek̄nen̄an̄ belak m̄ka katik̄nan̄ kwaselen peme kwawewegalen an̄ ke wekume belak zempepe kwaweḡe. An̄ ke gapmanmak kasa kasa mti an̄ n̄en̄ kume gakime m̄ka katik̄nan̄ pewien. Keḡok mti Zisas ek̄n̄enḡat belinan̄ beme ek̄nen̄an̄ ilin̄ n̄âwien̄ keyet katan̄ mbien.

Zisas tewen kume gakiye

(Matiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Zân 19:17-27)

²⁶ Âpme ek̄nen̄an̄ keḡok mti Zisasiyan̄ gakikiḡan̄ḡalen̄ tepman̄ ik̄nan̄ pume mepmambe an̄ n̄en̄ kwitnan̄ Saimon Silini msalengatnan̄ an̄ ke Zelusalem m̄ka temañ keyelen kimb̄at zupman̄ tapman̄ḡe ya eḡan̄ Zelusalem kimb̄at keḡan̄ mowepme kasa kuku an̄ ek̄nen̄an̄ aikti apitilime Zisasiyelen̄ gakikiḡan̄ḡalen̄ tep ke pumti Zisasiyet bamanen̄ meḡe.

²⁷ Ek̄nen̄an̄ keḡok mme an̄ imbi sambeyan̄ Zisas mâbien̄ ek̄n̄enḡat tunḡuwinangatnan̄ imbi notnan̄ si zesum zesum egat tapm mepmambien. ²⁸ Ek̄nen̄an̄ keḡok tapm mepme Zisasiyan̄ gilik zem indikti zeye, “Zelusalem imbi, n̄âḡât susupin̄! Neḡ n̄âyawen̄ dolak̄nan̄ ilin̄ḡat ma nemb̄an̄ineyet suit. ²⁹ Enenoḡat kan̄ nuk̄nan̄ temañan̄ sokbeme amnan̄ zewep, ‘Imbi ek̄nen̄

nembanjpinj ma imbi nemba okak ku maambe-
lip ma imbi nemba okak nam ku maindap ekjen
keyanj olojen penanj mbep.’ ³⁰ Ma kan keyegak
amnanj kinjgati

‘Kalanjat pigok zewep, “In epeemti ndakwatait!”
ma sepem keggak kalanj isiknjangat
zewep, “Nin anjalanj nde!” zewep!’ (*Aizaya*
2:19-20)

³¹ Âpme an yomepinj ekmagen kwitnanj kwitnanj
bekananj ekmagen sokbein beme am yomtonj
ekjenmagen bekananj penanj sokbewe!”

³² Ma keyegak kasa kuku ekjenanj an zut idatim
mebien. An zut ke an kambu titi ya Zisasmak
idome gakikiyelen idati mebien. ³³ Ke meti kalanj
kwitnanj Nokanzinj Kalanj ke patanj zemti Zisas
tewen kumasasok pemti mwat onzempewien.
Ma Zisas betnanj penaset ma alomset an kambu
titi zut ke tewen gakikiyelen idewien.

³⁴ Ekjenanj keggok mme Zisasiyanj zeye,
“Bien, ekjenanj kwitnanj kwitnanj tapmip ke
ku nâmâtâlîp keyepm ekjenjat yomin katipe!”
Eganj keggok zeme kasa kuku an njenanjanj
sâk melakandujanj nanzanj bet guluk gilik mti
kwiyanj penanj tistem ke nâmti mbien. ³⁵ Kegok
sokbeme an imbi sambeyanj dendanj tati taekme
keyegak Zuda ekjenjalan amobotnanj ekjenanj
Zisasiyet pep zet msamti zewien, “Eganj am
notnanj maindamukulem mimindein ya ek
Kilais, Kawawananj iknanj ombempepenanj beme
iknjangat seknanj njep mukulem mpesem!”

³⁶ Sakam keggok kasa kuku an ekjenanj msamti
ekmagen soknanj koti wain tosananj isiknanj ke

same niniyelen ke nâmti mbien. ³⁷ Kegok mti zewien, “Geñ Zuda amgalen Amobotnañ beme gitangat sekdi mukulem mi!”

³⁸ Âpme meluwan ñen kapigok kumpewien,
 “AN KAPI ZUDA AM EKNENGALEN
 AMOBOTNAÑ.”

³⁹ Kegok sokbeme an kambu titi zut egetma-gengatnañ ñenañ Zisasiyet pep zet msamti zeye, “Geñ Kilais, Kawawan an ikñañ ombemgengeñañ beme gitangat sekdi mukulem mti nit kegoak ndamukulem mi!”

⁴⁰ Ñenañ kekok zeme ñenañ zet ke nâmti ñenzinziñ msamti zeye, “Geñ Kawawangat kiñgadik ma yek? Nin tuk kapi nsakwep gakikiyelen zemdelan zemndeyo. ⁴¹ Nit bekananndañgat dopmañ gakisâpmilup ke ñep yangut an kapi ek myunğunğunañ ñen ku tazin, yek penañ.” ⁴² An keyañ kekok zemti Zisasiyet zeye, “Geñ Amobotnañ kobanigen nâgât nâmnewanik!”

⁴³ Egañ kekok zeme Zisasiyañ dunduye, “Neñ penañ sukwep zeyap, alak geñ neñmak kululuñen tasenik.”

Zisasiyañ gakiye

(Matiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Zân 19:28-30)

⁴⁴ Âpme 12 kilok kasup sutnañ bembeyelen sokñañ beme msat tambumbuyañ pesak peme tapmeti 3 kilok gasiyet beye. ⁴⁵ Kegok sokbeme sanğum temañ Zelusalem sesewat mka temañ keñañ maopem peme topmatatan ke tungupman edelet balalañ zemtoti butnañ butnañ beye.

⁴⁶ Kegok sokbeme Zisasiyañ kwizet temañ kumti

zeye, “Bien, nâmamann gâlen belen beyap!”
Kegok zemti gakiye.

⁴⁷ Kegok sokbeme kasa kukuyelen an ñejan egan kwitnan kwitnan ke eknâmti Kawawangat sesewati zeye, “Penan sukwep, an kapi an kwetetepman penan!”

⁴⁸ An imbi sambe tabien ekñenan ke ekmâtâti kemben penan nâmti mkaninan mebekobien.

⁴⁹ Âpme am Zisas egat nâmâtâbien ma imbi ekñen Galili msalengatnan Zisas mâkobien ekñenan bejanik tati kwitnan kwitnan sokbeye ke eknâmâtâbien.

Zisas sumen mziliwien

(Matiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Zân 10:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Âpme an ñen kwitnan Zosep ek Zuda ekñengalen mka teman kwitnan Alimatia keyetnan. Ek an dolaknan ma an kwetetepman ma ek amobotnan Zisas zemkuwien ekñenmagangatnan ñen ek keyangut egan ekñengalen nânâ Zisas kukuyelen nâmbiliwebien keyet nâmtiknan penan ku mge. Egan Kawawan an iknan ombem pepejan koti Kawawangalen zemâtâtât katnan mama mamkwatan. ⁵² Keyepm egan amobotnan Pailtmagen meti Zisas seknan tewen mtoti sumen bembeyelen meti yankwesime amobotnan Pailelan ñep nâmpeye. ⁵³ Ñep nâmpeme Zosewan Zisasiyet seknan tewen mtoti sâk palaknanan seknan sumun pemti mti met nanzan kapalan enzun teman kwan pepejan an ñen ku bembenan keyet kenan mmet beye. ⁵⁴ Ma kan keyet Bepman ma Sabat tagonjo tatagalen soknan koge.

⁵⁵ Kegok sokbeme imbi ekñen Galili msalengatnan Zisasmak kobien ekñen keyañ Zosep mâti Zisas sekñan mepme sum deset bembeyelen ma sepem zigok pewesem ke eegalen mebien. ⁵⁶ Imbi ekñen keyañ ke koekti gilik zemti mkanjanan meti wet sesikñan dolakñan Zisas sekñan kumpepeyelen ke met weyeyan mulup mbien. Enenogat Sabat tagonngo kanen mulup ñen ku mimiyelen ilinañgalen zii zelan zemkatik bein.

24

Zisasiyan gakikiengatnan wage (Matiyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Zân 20:1-17)

¹ Âpme Sabat tagonngo kan delan zeme msejan Sonda tambunan msat tapm msame imbi ekñen wet kelakñan weyeyan mulup mbien ekñen keyañ wet kelakñan ke mti sumen ke kobien. ² Ekñenan ke koti ekme nanzan teman sumgalen sekekek bekek pewien ke welilim peme ganzenan metage. ³ Kegok sokbeme ek nâmti ekñenan keñan mowebien yanğut Amobotnan Zisasiyet sekñan ku tapme ekbien. ⁴ Ke motati nâpeme mekwapme tatnepeme keyegak an zut melakanđunjit busatnan temanmak keyañ ekñenmagen sokñan kotabun. ⁵ Ekñenan ke ekti kingagalan indatime kusumti zikalinañ msalen baen ek-tatnepeme an zut keyañ kapigok zewun, “In kwilekiyet mti am gakikiñangalen mundumen pi an alik walep keyet kwilekiyet taegip? ⁶ An in eegalen kolo ke kapi ku tazin. Egan gakikiengatnan walep. In egan Galili msalen inmak tati zezapat kapigok diindoye ke otnâit ke, ⁷ ‘Angat Nemujan

neŋ a yomton ekŋengat belen mopma tewen gwilimaŋ nowep. Ya kasup mulup mimi tuk keyet mamaen gilik zem wabap,' kekok diindoye.”

⁸ An zut keyaŋ kekok zematut imbi ekŋen keyaŋ zet ŋande ke otnâmti ⁹ sum katipemti mkaŋinan gilik zem meti kwitnaŋ kwitnaŋ eknâmbien keyet met Zisasiyelen nemba 11 ma notnaŋgat zezapat mimindawien. ¹⁰ Imbi ekŋen zezapat nembaŋane ekŋengat kozewien ekŋen ke kwilin Malia Makdala mkaengatnaŋ ma Zoana ma Malia Zemsiyet mamaŋ ma imbi notnaŋ ekŋen ke. ¹¹ Kekok kozewien yaŋgut nembaŋane ekŋenaŋ imbi ekŋen keyelen zelin nâme pepesut imbi zezet beye ma ekŋengat ku nâmkinpewien. ¹² [Pitayaŋ zet ke nâmti wawadak winde bemti sumen meti sekekegen kusum toti zikatnaŋaŋ Zisasiyelen mundumanen ke egeen saŋgum miak pewien ke etaŋaŋ tage. Ke ekti mkaŋan meti kwitnaŋ kwitnaŋ sokbeye keyet nânâ mulup temaŋ mge.]

Zisasiyaŋ am zut Emaus mka temaŋgalen selen idaige

(Mak 16:12-13)

¹³ Âpme kan keyet am zut Zisas mâpmamtemien egelaŋ Emaus mka temaŋgalen selen mkaen ke mebegalen tapmepmambun. Mka keyetnaŋ Zelusalem mka temanen ke mebegalen mael 7 kekok mametemien. ¹⁴ Egelaŋ ke mepmambe Ziasmagen kwitnaŋ kwitnaŋ sokbeye keyet zenâ zenâ tapmepmambun. ¹⁵ Kan egelaŋ zenâ zenâ tapmepmambunen keyegak Zisas ikaŋaŋ egegat tunguwidan ke patak zemti ilinsakwep mebien.

16 Ke sokbemidame egelan an ke ekbun yanggulak egelan am ke Zisas ke ku eknâmâtâbun. 17 Âpme Zisasiyan idayan kwesimti zeye, “It pe kwilekiyet set teepman pi zenâ zenâ tapmkolup?” Egan kekok idayan kwesime egelan ten kindin pemtati zimoselidan kember sakam ekbun.

18 Egetmagengatnan an nen kwitnan Kelopas egan Zisas yangkwekiye, “Notn, gen kwitnan kwitnan Zelusalem mka temanen âgânen ma tugenen da sokbeye ke gen ku nâmâtâdik?”

19 Kegok zeme Zisasiyan zeye, “Pe kwilekiyet tazenik?”

Zeme Kelopasiyan zeye, “Nit kwitnan kwitnan Zisas Nasalet mkaengatnan ekmagen sokbeyan keyet tazelup. An ke golan zenze an dolaknan penan. Kawawan nan ma aman egat dolaknan nâmpewien enenogat egan menok teman sepem igak igak mge ma zetnan windenanmak zemkawan beye. 20 Kegok tapmkwapme ningalen sâpe sâpe bumbu an nenan ma sesewat mka temangalen an damun eknenan Loma gapmangat belinan beme gakikiyet zemdelan zempeme tewen gwiliman kumasasokpeme gakiyan. 21 Nin otâwenen an ke Kawawan nan Israel am mange indamukulem mimiyelen koge ke nâwenn! Âpme kwitnan kwitnan sokbeyanen keyetnan kwati alak kasup mulup mimi tuk tatnuwen kapiyegak kwitnan mamanaman nen kekok sokbep. 22 Ningalen mangeengatnan imbi notnan nan eknenan zet alaknan dindoyo, ‘Eknenan msat balan zem topme topme sumen melo 23 yangut Zisas egat seknan ku ego.’ Kegok

sokbeme ekñenañ gilik zem koti zeyo, ‘Nin ensel ekmann enselañ kapigok dindop, “Zisas ek alik tazin,” kekok zep.’²⁴ Imbi ekñenañ kekok kozeme ningalen mangeen an notnañañ sumen ke melo ya imbi ekñenañ zeyoyen katan ekmâtâti Zisas ñen ku ekti mkaen gilik zem kolo.”

²⁵ Kegok zematut Zisasiyañ diidoye, “It ñoktikñitpiñ, in golan zenze an ekñenañ zet zewien ke in sewak sewak penañ manâmkinpeip!²⁶ In kapigok nânâyelen Kilais an Kawawañañ ikñañ ombempepeñañ ek sindem timti gakimti set katnañ keyañ mme kululunen meti Amobotnañ kwabe.”²⁷ Zisas egañ Kawawañgale Zet Itnañanen Mosesiyelen papiaen yañbemti ma golan zenze an ekñenañ ikñañgat meluwañ mbien keyet zemkawañ bemideye.

²⁸ Ekñenañ ke takotneti mka kosâgât nâwienen ke patañ zemti Zisasiyañ ewe mebegalen nok mge²⁹ yañgut egeleñ zemkulumpemti zewun, “Kopmane nigalen mkaen metne enenogat kasuplak towepme tambumbuyañ pesak pesâpm.” Kegok zematut Zisasiyañ eget idamâti egetgale mkaen meti tabien.³⁰ Ke tati meu nini munduman egetmak totati Zisasiyañ nupmamañ mtati Kawawañgat wisikñ zemti meselemti eget idame³¹ egeleñ kwitnañ kwitnañ egetmak takoti mkawañ beye ke nâmkawañ bemti Zisas ikñañ ekmâtâbun yañgut ke sokbemidamti keyegak galañ zeye.³² Kegok sokbeme egeleñ ilidak zenâ zenâ mti zewun, “Notn, selen daenen egañ nigat zet zapat tazemap ma Kawawañgale zet zapat itnañañ tazemkawañ bemndemap kan keyet nigat

kenḡdan tip busat penanḡ nâlut.”

³³ Kegok zemti keyegak wawadak Zelusalem mka temanen gilik zemebun. Ke meti Zisasiyet nembanane 11 ekḡenanḡ notnanḡ ekḡenmak mka kenḡan ondek tapmambien ke met patanḡ zewun.

³⁴ Ke metapmalut ekḡenanḡ egetgat kapigok diidowien, “Amobotnananḡ gakikiengatanḡ wazan ke penanḡ. Ke Saimonmagen sokbemsayan!”

³⁵ Ekḡenanḡ kekok zeme egelanḡ kwitnanḡ kwitnanḡ sambe selen sokbeye keyet zemkawanḡ bewun ma nupmamanḡ meseleme Zisas eknâmâtâbun keyet zezapat mimindawien.

Zisasiyan nembananemagen sokbemindaye

(Matiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Zân 20:19-23;

Nembayelen Muluwin 1:6-8)

³⁶ Egelanḡ ewe kekok tusumti tazemalut Zisas ikḡanḡ ekḡengat tunḡuwinan keyegak sokbemindamti kapigok diindoye, “Kenḡ sewakḡanḡ inmak taindain.”

³⁷ Ke sokbemindame ekḡenanḡ, “We eknup,” zemti kiḡgagalanḡ omba penanḡ indatiye.

³⁸ Ekḡenanḡ kekok mme eganḡ diindoye, “In nâgât zemkandadapiḡ ma in neḡ gakikiengatanḡ wapman keyet kenḡ zut mimipiḡ!” ³⁹ In nâgât setn betn gwilim zemberanḡ pi egit. Neḡ nenn kapimak. In nâgât sekḡ timekti nâit. We ekḡen sesumbanḡin ma kanziḡinpiḡ. Neḡ sakam we nembonḡ yek. Neḡ sesumbann ma kanziḡinmak talap ke in egit.”

⁴⁰ [Eganḡ kekok zemti setnanḡ betnanḡ gwilim zemberanḡ zikat indeme] ⁴¹ nâmtemtem penanḡ mti kenḡin oloḡenanḡ pesak peye yanḡgut eganḡ

ekņemagen koti tage keyet ku nâmkīņpewien keyepm egaņ indayaņkwesiye, “In meu notnaņ kapi taindain ma yek?” ⁴² Kegok zeme ekņenaņ aņgala zinziņaņ butnaņ msame ⁴³ ekņengat zikalinan ke niņge.

⁴⁴ Egaņ ke nim delaņ zemti ekņengat zeye, “Kan neņ inmak takwabanen neņ ingat zezapat kapi diindowan: Mosesiyelen papiaen ma golaņ zenze an kwep kwep ekņengalen papiaen ma Sam papiaen nâgât meluwaņ kwitnaņ kwitnaņ mbien ke penaņ sokbein.”

⁴⁵ Ke zemti ekņengat ņoktikņin mkawaņ beme zet zapat keyet yaņaņ nâmâtâbien. ⁴⁶ Kegok mti ekņengat diindoye, “Zet zapat kapiyaņ nâgât Kawawaņgalen Zet Itnaņanen zenzeņaņ: An Kilaais, Kawawaņ ikņaņ ombempepeņaņ ek sindem timti kume gakime kasup mulup mimi tuk keyet gakikiengatnaņ wabe. ⁴⁷ Ma nâgât kwitnnanen zet ke amnaņ mkawaņ beme amnaņ nâmti yomengatnan keņin gilik zenzeyelen ma an Kawawaņ ikņaņ ombempepeņaņ egaņ angalen yomin ke katicpepeyelen Zelusalem ammagengatnaņ yaņbem am sambe msat katan ekņemagen sepem kegok sokbewe. ⁴⁸ Ma in golaņ zenze an ekņenaņ zet zewien ke penaņ sokbeme in kwitnaņ kwitnaņ sambe ke eknâmbien. ⁴⁹ Âpme nenn Bienaņ Emetak Teņ indandayelen zetik mimindeye ke indawap. Yaņgut in Zelusalem mka temanen kapiyegak tapme Kawawaņgalen Emetak Teņaņ winde indawe.”

*Kawawaŋaŋ Zisas kululuŋen wapmoge
(Mak 16:19-20; Nembayelen Muluwin 1:9-11)*

⁵⁰ Kegok zemti Zisasiyaŋ nembraŋane indatimti mka temaŋ katipemti zupman toti Betani mka ŋande isikŋaŋ ke meti ondekindemti betnaŋ ilizuzut mwati zet ŋande kapigok zeye, “Keŋ sewakŋaŋ ma Kawawaŋgalen winde inmagen taindawe.” ⁵¹ Egaŋ zet ŋande kekok tazeme zeme keyegak ekŋen katim indemti Kawawaŋaŋ kululuŋen wapmoge. ⁵² Kegok sokbeme egat zemesesewati oloŋen palen Zelusalem gilik zem mebien. ⁵³ Âpme ekŋenaŋ Zelusalem ketati mse katanŋ Kawawaŋgalen sesewat mka temaŋ keŋaŋ Kawawaŋgat manzemesesewatemien.

Kawawangalen Tâtâ Alakŋaŋ
The New Testament in the Nabak Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Nabak long Niugini

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nabak

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

ea68a902-358a-5c72-82de-a583fc4809e7